Till Spetsbergen och Nordöstra Grönland år 1900

Förord till den elektroniska utgåvan

Under arbete...

INLEDNING.

Som deltagare i professor A. E. Nordenskiölds Grönlandsfärd år 1883 och professor A. G. Nathorsts expedition till Spetsbergen och Kung Karls land år 1898 hade jag varit i tillfälle att göra närmare bekantskap med de arktiska trakternas högre djurlif. Jag hade därvid fått personligen inhämta någon kännedom om denna svårtillgängliga del af jorden, och det gick med mig som med mången annan forskare, jag längtade tillbaka till polarhafvets is för att fortsätta mina studier på de rika forskningsfält, som polarländerna och polarhafven ännu erbjuda. Särskildt stod det för mig som ett önskningsmål att en gång få företaga en ishafsfärd med zoologisk forskning såsom den hufvudsakliga uppgiften. De ofvan nämnda berömda expeditionerna tjänade i främsta rummet andra syften. Om äfven under dem så mycket, som rimligen kunde begäras, gjordes för de zoologiska arbetenas främjande, kunde dessa dock helt naturligt icke tillgodoses i samma grad då som under en uteslutande zoologisk expedition.

Professor Nathorsts expedition till östra Grönland år 1899 gaf uppslaget till en ny punkt på programmet för en sådan expedition. Genom denna resultatrika upptäcksfärd vanns nämligen äfven en fullständigare kännedom om myskoxens uppträdande i dessa trakter, och Nathorst framkastade den tanken, att man borde söka acklimatisera detta, som det vill synas, ytterst värdefulla djur i våra svenska fjälltrakter. Komme ett sådant företag att krönas med framgång, så borde ensamt härigenom en riklig lön hafva vunnits för den kostnad och möda, som en arktisk expedition kräfver.

Ett försök att infånga och hemföra lefvande myskoxar kunde emellertid alltför lätt misslyckas. Det vore ju till och med högst osäkert, huruvida man ens skulle kunna framtränga till de trakter, där dessa djur finnas; — att sådant icke går för sig hvarje år, därpå har sommaren 1901 gifvit oss ett nytt exempel. Ett så ovisst företag borde därför icke få från programmet undantränga andra uppgifter, som med större säkerhet kunde väntas gifva goda resultat. Och sådana uppgifter ansåg jag mig ha nog af, äfven om det skulle gälla mer än en sommars expedition.

Jag önskade, som redan sagts, fortsätta mina undersökningar öfver de arktiska fåglarnes och däggdjurens biologi. Vidare hade jag sedan länge närt en önskan att i Biologiska museet i Stockholm få till stånd en arktisk afdelning, hvartill prof. Nathorst redan lämnat flere värdefulla bidrag. Nu skulle denna plan kunna realiseras i större skala, ja, om man så ville, borde tillräckligt material kunna åstadkommas för upprättande af ett själfständigt museum, där de arktiska trakternas djurlif kunde åskådliggöras. Slutligen borde under resan insamling af allehanda arktiska hafsdjur kunna företagas i åtminstone lika stor omfattning som under de största bland föregående svenska ishafsfärder.

För att så mycket som möjligt draga nytta af den korta arktiska sommaren borde en med sådana syften utgående expedition först styra färden till västra Spetsbergen, dit man brukar kunna framtränga redan i slutet af maj. Här skulle tillfälle gifvas att på de mest lämpliga, delvis för mig redan från 1898 bekanta lokaler studera de arktiska fåglarne under deras häckningstid; ägg och fågelungar i olika åldrar samt äfven gamla fåglar skulle kunna

insamlas i tillräcklig mängd. Under icke alltför ogynnsamma förhållanden borde dessa arbeten medhinnas under juni månad. Omkring den 1:ta juli skulle sedan färden styras väster ut, mot Grönland. Åt myskoxfångst och zoologiska undersökningar i östra Grönlands kusttrakter skulle anslås en månads tid. Nathorst hade visserligen år 1899 redan de första dagarna af juli kommit in till grönländska kusten norr om Kejsar Frans Josefs fjord, men så tidigt på året hade före honom ingen lyckats framtränga till denna kust. Efter tidigare erfarenhet måste det anses för sannolikt, att man ej skulle kunna komma in dit förrän mot slutet af juli. Därför kunde den rundliga tiden af ungefär tre veckor användas för öfverresan. Under denna borde man, för att kunna arbeta utan att störas af sjögång, hålla sig bland drifisen men i närheten af drifisregionens yttre rand, så att öppet vatten för skrapning och trawlning alltid lätt måtte kunna nås. Öfverresan skulle nämligen framför allt ägnas åt fångst af hafsdjupens otaliga djurformer, men dessutom borde under denna äfven rikt tillfälle gifvas att studera och för konservering insamla däggdjur och fåglar, som lefva bland drifisen.

Planen för expeditionen hade jag gjort upp i samråd med professor Nathorst, och jag hade sedermera under tillrustningarna för färden lyckan att fortfarande få tillgodogöra mig hans rika erfarenhet, för hvilket allt jag känner mig böra betyga honom min stora tacksamhet. Han tillstyrkte mig nu ifrigt att göra allt för att få till stånd en

expedition efter ofvan angifna plan. Det visade sig äfven snart, att företaget på flere håll omfattades med lifligt intresse. Inom kort hade jag från åtskilliga personer fått löfte om stora bidrag till bestridande af kostnaderna, löften, som äro mig lika dyrbara såsom bevis på välvilja och förtroende, ehuru jag till sist icke behöfde begagna mig af dem.

När jag i början af mars år 1900 vände mig till konsul G. E. Broms med anhållan om hans understöd, svarade nämligen denne, att han vore villig ensam bekosta expeditionen. Genom denna storartade frikostighet var företaget på en gång betryggadt. Med sitt varma nit för Norrlands utveckling i alla riktningar blef konsul Broms helt naturligt lifligt tilltalad af förslaget att där inplantera myskoxar. Men i själfva verket visade han sig äga fullt ut lika stort intresse för expeditionens öfriga uppgifter. Han gillade äfven mitt sedermera framkastade förslag att utvidga expeditionens arbetskraft rätt väsentligt utöfver hvad som ursprungligen var min mening. Äfven ville han, att för expeditionens egen räkning skulle anskaffas de mångahanda fångstredskap, kärl och konserveringsvätskor, som äro behöfliga för hafsdjurens insamling och lyckliga hemförande, hvarigenom våra zoologiska museer befriades från de kännbara kostnader, som de för andra expeditioners utrustning ofta måst vidkännas, och äfven utrustningen kunde blifva större och bättre, än dessa institutioners alltför begränsade tillgångar medgifvit.

Jag behöfver icke här orda om den stora tacksamhetsskuld, hvari särskildt Sveriges zoologer stå till konsul Broms för det storartade mæcenatskap han utöfvat ej blott mot denna expedition utan äfven eljest, då det gällt den zoologiska forskningens främjande. Jag vill blott för min personliga del härmed offentligen till honom uttala ett varmt tack för det stora förtroende, han visat mig, och för den

villighet, hvarmed han alltjämt gått till mötes mina önskningar i fråga om expeditionen, äfven sedan det visade sig, att denna skulle komma att kräfva ej obetydligt större kostnader, än jag från början beräknat.

KONSUL G. E. BROMS.

Sedan expeditionens ekonomiska underlag genom konsul Broms' frikostighet blifvit betryggadt, gällde det att få allt klart

till midten af maj. Tiden var knapp men borde dock kunna räcka. Svårast var det att hinna anskaffa allt, som var erforderligt för infångande och konservering af vattendjuren. Särskildt då det gäller att undersöka äfven de större djupen, behöfves nämligen en rätt vidlyftig utrustning. Rörande dessa arbeten hade jag, redan innan det var säkert, att expeditionen skulle kunna komma till stånd, rådgjort med filosofie licentiaten Hj. Östergren, som under flere zoologiska studieresor längs norska kusten förvärfvat en betydande erfarenhet i dithörande frågor. Denne åtog sig nu att medfölja på expeditionen såsom ledare af den del af de zoologiska arbetena, hvilka rörde

hafvets djurvärld.De i min redogörelse för expeditionens gång inflickade korta notiserna om dessa arbeten hafva också i regel lämnats af lic. Östergren. Åt honom öfverlämnade jag därför helt och hållet att ombestyra den utrustning, som han ansåg behöflig för dessa arbeten — ett uppdrag, som, då allt skulle nyanskaffas, obetingadt innefattade den drygaste delen af de ännu återstående förberedelserna för resan.

Allt blef emellertid färdigt till bestämd dag, tack vare icke minst det stora tillmötesgående, som från alla håll visades oss. Östergren ansåg det särskildt maktpåliggande att äfven få en del fångstredskap af annat slag än de tidigare i Ishafvet använda, alldenstund det visat sig, att många djurformer helt undgå vissa fångstredskap men lätt fångas i andra. Framför allt önskade han anskaffa s. k. Petersenska trawlar, och för att vara säker om att få utmärkta redskap begärde han råd af denna trawls konstruktör, den för sina viktiga biologiska undersökningar berömde doktor C. G. J. Petersen, föreståndare för Danmarks biologiska station. Denne hade godheten själf för expeditionens räkning anskaffa ett

par sådana trawlar och meddelade dessutom flere värdefulla råd. I huru hög grad expeditionens utbyte på hafszoologiens område ökades genom begagnande af dessa trawlar och några andra redskap med stor fångstförmåga (stora håfvar), skola vi finna i redogörelsen för expeditionens resultat.

Äfven från andra håll visades oss det största tillmötesgående. Våra beställningar effektuerades mycket hastigt och ofta med betydlig prisnedsättning. Bland de firmor, till hvilka expeditionen på grund häraf står i tacksamhetsskuld, må särskildt nämnas: *Fagersta bruk*, som åt oss tillverkade en 5,000 meter lång ståltrådslina för skrapnings- och trawlningsarbetena, *Svenska spiralfabriken* i Stockholm, som försåg oss med den för samma arbeten nödiga ackumulatorn, *Reymyre glasbruk*, som levererade kärl för samlingarna, *Svenska krutfaktorierna* i Landskrona, som sörjde för ammunition till våra hagelgevär, samt *Percy F. Luck & C:is Handelsaktiebolag* i Stockholm, som utrustade oss med proviant.

Vänner och anhöriga till expeditionens deltagare visade sitt intresse för vår trefnad ombord genom rikliga gåfvor af vin, allehanda bakverk m. m.

Af expeditionens deltagare har jag utom mig själf redan nämnt ännu en, nämligen licentiaten Hj. Östergren. Hvilka våra respektive uppgifter skulle blifva ombord framgår af det föregående. Det återstår att för läsaren föreställa de öfriga svenska deltagarne och angifva deras uppdrag. Medicine doktorn Ernst Levin, som varit min kamrat å Nathorsts expedition 1898, skulle nu som då vid sidan af sin ej alltför betungande läkarepraktik sysselsätta sig med bakteriologiska undersökningar. Dessutom åtog han sig välvilligt att stå för hushållet ombord, och han sörjde äfven som en riktigt snäll »mamma» icke blott för god förplägning utan äfven för

det goda lynnets vidmakthållande. Han tjänstgjorde för öfrigt äfven som expeditionens fotograf. Filosofie kandidat Teodor Odhner medföljde för att deltaga i de hafszoologiska arbetena och skulle dessutom som specialist på inälfsparasiter särskildt eftersöka sådana djur. Min son Kjell Kolthoff hade att som målare göra studier för den tilltänkta arktiska afdelningen å Biologiska museet och tog vidare de entomologiska arbetena på sin lott. Såsom expeditionens flitigaste skytt kom han dessutom att mer än någon annan öka våra samlingar af arktiska fåglar och däggdjur. Närmaste tillsynen öfver dessa samlingars konservering skulle öfvas af herr K. A. G. Gredin, som vid sidan af denna verksamhet äfven fick tid att hopbringa rätt vackra botaniska samlingar. För konservering af däggdjur och fåglar medföljde dessutom fyra preparatörer: Sigge Pettersson, E. Eklund, Cyrus Widell och John Pettersson, af hvilka den förstnämnde varit i min tjänst i tjugo års tid, hvarunder, han följt mig på flere resor och förvärfvat stor skicklighet både som samlare och som preparatör. Som stewart tjänstgjorde E. Eriksson, vaktmästare vid Karolinska Institutet i Stockholm, hvilken snart för sitt goda humör blef mycket populär hos såväl norska som svenska expeditionsdeltagare.

Så snart resan blifvit bestämd, hade naturligtvis underhandlingar inledts för anskaffande af fartyg. Tack vare professor Nathorsts kännedom om de norska fångstfartygen lyckades det mig inom kort att förhyra »*Frithjof*», en af den norska ishafsflottans yppersta ångare. En del för expeditionens behof nödiga förändringar af fartyget öfverenskommos, och det är mig en kär plikt att erkänna, det dess redare, konsul Johannes Gjæver, såväl vid

dessas genomförande som eljest, när helst det gällde expeditionens bästa, städse visade största tillmötesgående och välvilja.

I och med förhyrande af »Frithjof» förvärfvade jag till förare af detta fartyg kapten Johan Kjeldsen, hvars hedersplats i främsta ledet bland alla norska ishafsfarare torde vara obestridd. Hans förtjänst om expeditionens framgång är mycket stor, icke minst på grund af det utmärkta sätt, hvarpå han förstod att välja sin besättning. Dennas medlemmar voro:

Jens Øien, styrman,

P. Pettersen, båtsman,

Lars Lund, förste maskinist,

Ole H. Halvordsen, andre maskinist,

Ola Nilsen, harpunerare,

O. Kulseth, d:o

Hegge Nilsen, matros,

Martin Enoksen, d:o

Kornelius Kareniusen, d:o

Eilert Hansen, lättmatros,

Anton Eidisen, d:o

Theodor Jensen, besättningens stewart,

Oluf Nilsen, kock,

Hartvig Waldenström, eldare,

Emanuel Kristensen, d:o och

Petter Lund, däcksgosse.

Alla dessa voro norrmän. Jag tror ej, att det skulle vara någon lätt sak att inom någon annan sjömanskår än den norska erhålla en så genomgående förträfflig och tillika för en expedition sådan som denna lämplig besättning. Flertalet af dess medlemmar hade redan förut berest Ishafvet som fångstmän eller sjömän.

Expeditionen råkade ut för åtskilliga motigheter. Särskildt gjorde oss sommarens sena ankomst och de

ogynnsamma isförhållandena vid Spetsbergen svårt afbräck. Att resultatet ändock i det hela kom att motsvara mina förväntningar, därför har man i främsta rummet att tacka det outtröttliga intresse, hvarmed alle man, norrmän såväl som svenskar, hela tiden arbetade för uppnående af expeditionens mål.

FÖRSTA KAPITLET.

FÄRDEN TILL SPETSBERGEN.

Efter en rätt besvärlig och långsam resa längs norska kusten hade vi ändtligen tillryggalagt den långa vägen från Kristiania till Skaarö i nordligaste Norge. Vädret hade under denna färd, särskildt under de första dagarna, varit mycket stormigt och en ihållande nordlig vind allt utom gynnsam. Jämte mig hade d:r Levin och min son Kjell gått ombord i Kristiania. D:r Östergren, kand. Odhner, hr Gredin och de fyra preparatörerna från Uppsala hade

slutit sig till oss i Trondhjem. Full kollast var intagen i Kvalö, den sista provianten och vatten i Tromsö. Endast en del redskap skulle intagas i Skaarö, och här måste allt ombord stufvas och ordnas, innan vi gåfvo oss ut på öppna hafvet.

Ägaren af Skaarö hvalstation, konsul Gjæver, som med utomordentligt tillmötesgående varit mig behjälplig med expeditionens utrustning, inbjöd oss den 3 juni till afskedsmiddag i sin vackra villa å Skaarö, och det var sålunda på ett synnerligen festligt sätt vi för några månader fingo taga farväl af civilisationen.

Vädret hade nästan hela våren varit ruskigt, och under regn samt hård blåst gingo vi till sängs den 3 juni på aftonen. Följande dag skulle vi afsegla, och det var därför så mycket angenämare att denna morgon vakna vid solens lifgifvande strålar och se hafvet lugnt, liksom inbjudande till färden.

Ännu återstod en del arbete ombord, och medan detta utfördes under kaptenens och styrmannens ledning, företog jag med mina kamrater en utfärd till lilla Skaarö. När vi från denna färd mot aftonen återkommo, förklarade kaptenen, att allt var klart, och jag bestämde afseglingen till kl. 1/2 8 på aftonen.

Ändtligen började då vinschen arbeta, ankarkättingen drogs knarrande upp ur djupet, och knappt hade ankaret visat sig i det klara vattnet, förrän propellern började arbeta. Vi gledo långsamt ut mot det öppna Ishafvet. Svenska flaggan svajade på Frithjofs stortopp, norska flaggan akterut, och uppe på Skaarö sågo vi både svenska och norska flaggorna liksom till afsked fläkta sakta för den svaga vinden. Våra vänner på stranden viftade ett sista farväl, en hälsning som besvarades med ett ifrigt näsduksviftande ombord.

Så hade vi då lagt ut från skandinaviskt land, för en sommar lämnat civilisationen och drogo nu bort till obebodda trakter, gående okända öden till mötes.

Vädret var vackert, vinden nordlig och sålunda emot, men så svag, att den föga hindrade vår framfart. För att vi skulle få tillfälle att bese det stora fågelberget Fuglö, styrdes Frithjof tätt under detta. Tusentals fåglar svärmade där högt upp vid de branta bergväggarna, och fram och åter från hafvet drogo ständigt flockar af alkor och lunnefåglar.

Snart hade vi äfven Fuglö bakom oss, vi voro ute i öppna hafvet och Frithjof gungade raskt fram, obekymrad,

FRITHJOF I TROMSÖ HAMN.

som det tycktes, om de höga sjöarna, hvilka fradgande liksom af vrede vräktes undan för fartygets bog. Flere af Ishafvets fåglar hade vi redan sett. I den ljusa, nordiska natten mötte oss nu stormfåglar eller hafhästar, som fångstmännen kalla dem. Tysta som andar sväfvade dessa fåglar tätt förbi fartyget.

Stormfågeln är ishafsfararens sällskap natt och dag. Det är en fröjd att se honom, när han med ilande fart och orörliga vingar drar fram tätt efter hafsytan, höjande sig öfver de höga sjöarnas ryggar och sänkande sig djupt ned emellan dem. För att få fart slår han några kraftiga slag med vingarna, och så seglar han långa sträckor utan att röra dem.

Den 5 juni var vädret godt, vinden nordlig men svag. Frithjof ångade fram med god fart. Ej en seglare syntes. Endast stormfåglarne sväfvade ständigt omkring oss, och emellanåt syntes en hvals mörka rygg höja sig öfver hafvets yta, eller kunde vi se dessa djurs sprutningar likt vattenkonster borta mot synranden i öster. Som dagen kom, så gick den. Allt är sig likt där ute på hafvet. Vi hade inrättat tiden så, att frukost åts kl. 8, middag kl. 2 och afton kl. 8. Ingen af gunrummets personal var egentligen sjösjuk. Alla samlades glada vid middagsbordet, och sällan gick någon dag, då ej vår präktiga mamma, d:r Levin, hade något att öfverraska oss med.

Den 6 juni på morgonen uppvaktades jag af mina kamrater med anledning af min namnsdag. Levin gick i spetsen och slog trumma på en stekpanna eller något dylikt, och hvar och en hade förskaffat sig något slags musikinstrument, så nog blef jag trakterad med musik den dagen alltid. Det blef sedan en riktig festdag. Redan på morgonen syntes isbitar för ut, sjön hade lagt sig och allt tydde på att isen var oss nära. Länge dröjde det ej heller, förrän ett isband

visade sig, och när vi närmade oss detta, sågo vi sälar i hundratal ligga uppkrupna därpå. Detta var vårt första tillfälle till jakt.

Väl vetande, att under en sådan expedition försiktighet framför allt är nödvändig, hade jag redan från början förbjudit all skjutning utan mitt tillstånd. Det bestämdes därför nu som alltid, hvem som skulle skjuta, och skyttarne fingo sina bestämda platser. Ett par sälar fälldes genast från fartyget, och sedan utsattes en båt, i hvilken Levin och jag gingo ned. Kjell, som var klokare än vi, gick ut med sin lilla kanot och tog hagelbössa. Vår båt guppade nämligen på grund af sjögången samt höjde och sänkte sig i takt med isbitarna, på hvilka sälarne lågo, och detta försvårade i hög grad kulskotten, i synnerhet som sälarne måste skjutas i hjärnan eller halskotorna. Några sälar blefvo emellertid snart fällda, men Kjell sköt de flesta med hagel.

Efter en timmes jakt återvände vi till fartyget, och där upptornades på däcket en hög af tretton vackra grönlandssälar, resultatet af vår första jakt, hvilket i förening med namnsdagen gaf anledning till festmiddag, där till och med ett par champagnekorkar fingo smälla.

Vi hade nu fått arbete ombord. Sälhudarna aftogos, rengjordes och saltades. Djurens inre delar undersöktes, preparat gjordes, galla togs för att kemiskt undersökas af prof. Hammarsten, och Odhner gräfde i djurens kroppar efter inälfsmaskar och andra parasiter. De flesta af sälarne hade magsäcken alldeles tom, men i några funnos lämningar efter kräftdjur, som lefva i och nära hafvets yta.

På eftermiddagen möttes och forcerades det ena isbältet efter det andra. Fåglar började uppträda allt talrikare, alkor och stormfåglar visade sig i mängd, likaså kryckjor. Äfven fjäll-labbar, bredstjärtade labbar och tejstar iakttogos. Detta

var ett tydligt tecken till, att vi ej hade långt till Beeren Eiland. Snart blefvo vi äfven varse ett snöhöljdt fjäll, som långt bort i norr höjde sig öfver synranden. Det var Mount Misery på Beeren Eiland. Kursen ställdes ditåt, och vi ångade en stund fram mellan gles och klen is. Denna blef dock allt tätare och omöjliggjorde snart vidare framträngande i den riktningen.

Hvarje polarfarare, som en gång skådat isen där uppe, längtar åter dit. När man efter några dagars färd öfver Ishafvets öppna bälte skådar en ljus skiftning på himlahvalfvets norra del eller på någon fläck däraf, vet man redan, hvad man har att vänta. Isen finnes under den där skiftningen. Efter upptäckten af detta fenomen dröjer det ej heller länge, förrän utkiken uppe i tunnan på stormastens topp ropar: is för ut! Man vet nu, att framträngandet mot norden möter ett hinder, ett hinder, som snart säger stopp. Oaktadt kännedomen härom, kännedomen om att det är denna nordpolens säkra förpost, som utestänger forskaren från det förborgade området där bakom och som sålunda omintetgör hans käraste önskningar och stoltaste hopp, kan han dock ej låta bli att glädja sig åt isen.

Efter att några dagar och nätter ha gungat på det vanligen upprörda Ishafvet är det en hvila att komma in till isbältet. Är vinden nordlig, märker man tidigt isens närvaro därpå, att sjön lägger sig och fartygets mer eller mindre våldsamma krängningar upphöra. Blåser det åter sydlig vind eller har det under de närmaste dagarna gjort det, så kan sjön gå våldsam ända in till isens kant. Den yttersta iskanten ter sig då helt olika mot vid nordlig vind. Gungande, som på lek, höja sig isblocken för att snart åter gnisslande mot hvarandra sänka sig ned i dälderna mellan de in bland isbitarna lugnt rullande vågorna. Långt in i

isen komma dock ej sjöarna. Isblocken tynga och nedpressa dem, de blifva mindre och mindre, och ett stycke in bland isflaken märker man dem endast därpå, att de mindre isbitarna gruppvis helt sakta ömsom höja och ömsom sänka sig.

Nu hade jag nått den efterlängtade dagen. Vi voro inne i isen. Det var dock ej den äkta polarisen, sådan jag sett den mången gång förr. Det var klen hafsis, som helt säkert längre fram på sommaren skulle upphöra att existera. Det var ej heller det ljushaf, som i klart väder utbreder sig öfver isen. Vädret var mulet, tämligen kallt, och den ihållande nordanvinden blåste fortfarande.

Att nå Beeren Eiland söder ifrån syntes ej vara möjligt. Vi styrde därför väster ut och trängde fram genom isen i denna riktning. Under natten gjordes flere försök att från olika håll nå land, men isen låg för tätt packad härför.

Då det ej var af någon större vikt för mig att komma till detta land, som jag redan väl kände sedan 1898 års expedition, och vi dessutom ej hade tid att vänta, beslöt jag den 7 juni att styra färden direkt på sydvästra Spetsbergen.

Tvenne den ryska gradmätningsexpeditionen tillhöriga fartyg passerade oss på väg till Hornsund, där de ryska gradmätarne öfvervintrat. Ett af dessa fartyg skulle redan d. 12 juni återvända till Norge. Dess kapten anropade oss, n underrättade oss välvilligt härom och erbjöd sig att medtaga post från oss. Då Hornsund låg i vår väg, styrde äfven jag för detta ändamål färden dit.

Den 8 juni hade vi kommit långt in i isen. Jakten hade börjat på allvar, och ehuru jag ej för mindre viktiga djur ville stanna fartyget, knallade dock våra bössor rätt ofta. Kjell sköt tre vackra exemplar af den vid Spetsbergen sällsynta bredstjärtade labben (Lestris pomarina). Ett par vackra grönlandssälar hade vi skjutit under natten. På

morgonen syntes en stor mörkfläckig säl ligga på ett isflak. Vi styrde färden dit, och jag tog plats i fartygets för, väpnad med min lilla 8 mm:s Mauserstudsare. Det visade sig snart, att djuret var en klappmyts Han låg på en hög is, väl 1 $^{1}/^{2}$ meter öfver vattnet. Med sakta fart gled fartyget fram allt närmre och närmre. Det vackra djuret låg på buken, rakt utsträckt. Emellanåt vände det hufvudet mot fartyget men tycktes ej förstå, att någon fara hotade. Slutligen började det se oroligt ut och gjorde en rörelse med kroppen, som tänkte det störta sig ned i sjön, men nu var det för sent. Min studsare knallade, och djurets hufvud sjönk ned på isen, hvilken färgades röd af blod. Snart var en båt utsatt och det vackra bytet hämtadt ombord.

SKJUTEN KLAPPMYTS

Det var en gammal, mycket vacker hona, och min lilla kula hade gjort ett så fint hål genom halsen, strax bakom kraniet, att såret knappt syntes.

En stund senare sågs ännu en klappmyts. Denne skulle Kjell skjuta. Vi sågo, att hans kula tog i hufvudet men tydligen för lågt. När klappmytsen fick kulan, sprang han till och skulle just kasta sig i sjön, då jag sände honom en kula genom halsen, för hvilken han ögonblickligen dog. Äfven en grönlandssäl sköts med kula från fartyget.

Flere snösparfvar, som tydligen ännu voro stadda på flyttning, kommo ombord. En af dessa var så utmattad, att han fångades med handen. Vi sökte rädda hans lif, men den lilla fågelns krafter voro slut, och han dog efter en liten stund. När man ser, hvilken mängd utmattade fåglar, som under seglatser vår och höst komma ombord, får man ett begrepp om att det måste vara ett betydande antal fåglar, som under flyttningen få sin graf i hafvet.

En islom flög förbi fartyget och styrde färden mot Spetsbergen. Det är första gången denna fågel blifvit iakttagen där.

På e. m. rapporterades från utkikstunnan, att Spetsbergen var i sikte, och kl. 6 såg jag dess snöbetäckta fjällspetsar höja sig öfver horisonten. Mot aftonen kommo vi ut i isfritt vatten. Vi behöfde nu ej längre slingra oss fram mellan isflaken, och Frithjof sköt därför fram med större hastighet.

Den 9 juni på f. m. ångade vi in i Hornsund på sydvästra Spetsbergen. Intrycket var något helt annat nu, än då jag var här år 1898. Då voro dalarna fria från snö. Endast här och där såg man en drifva. Nu åter var hela landet inhöljdt i ett tjockt snötäcke. Hornsund var uppfylldt af is, hvarpå sälar här och där lågo uppkrupna. Framför oss låg en jättestor sådan, en gammal storsäl. Vi närmade oss med sakta fart det isflak, på hvilket han låg, och när det ståtliga djuret visade tecken till att vilja gå i sjön, sände jag det en kula genom halsen. Sälen dog ögonblickligen, och

STORSÄLEN HISSAS OMBORD.

STORSÄLEN PÅ FRITHJOFS DÄCK MED DEN UNGA VIKARESÄLEN PÅ RYGGEN.

hans blod sprutade ur kulhålet, så att både isen och vattnet däromkring färgades röda. Det var en gammal hanne, kolossalt tjock, 2 $^{1}/^{2}$ meter lång och vägde, enligt det sätt vi hade att uppskatta hans vikt, 340 kilo. Vi hade ingen våg med oss, men sälen lades på ena änden af en på midten understödd planka, och det visade sig, att han vägde

upp 4 män, hvilkas sammanlagda vikt utgjorde den nämnda.

Det är rätt svårt att på något afstånd uppskatta sälarnes storlek, när de ligga uppkrupna på isen. Jag sköt sålunda denna dag på ett långt håll en liten säl, som sedermera befanns vara en nästan nyfödd unge af vikaresälen, en liten lurfvig murfvel, som såg rätt lustig ut i sin silkeslena, ulliga dräkt.

Då vi ej hade något vidare att göra i Hornsund, vände vi åter till sjös och styrde färden mot norr, så snart vår post var öfverlämnad till ryssarne. Det arbetades nu flitigt ombord. Levin tog bakterieprof af de skjutna sälarne, Östergren gjorde preparat af djurens inre delar och Odhner gräfde i inälfvorna efter maskar.

Utanför sydvästra Spetsbergen, mellan Hornsund och Belsund, ligga ett par små ögrupper, af hvilka de sydligast belägna kallas Dunöarna och de norr om dessa Isöarna. Isöarna, på hvilka ett rikt fågellif är rådande, besökte jag med Nathorst 1898, men då jag förut ej varit i tillfälle undersöka Dunöarna, ställdes nu färden dit. Mot aftonen voro vi i jämnhöjd med dessa öar. En båt utsattes, och jag rodde i sällskap med Levin, Odhner och Kjell till den största af dem. Hela ön var täckt med snö, och det var tydligt, att något rikt fågellif ej ännu kunde vara att finna där. Rundt kring stranden summo ejdrar talrikt, andra sträckte fram och åter, och många sutto uppe på snöfälten. Flockar af prutgäss vadade i snön, och den lilla täcka rödbröstade simsnäppan (Phalaropus fulicarius) flög kvittrande fram och åter

STORA DUNÖN SEDD FRÅN NORRA SIDAN. På den upphöjda stenen sitter en »borgmästare».

längs stranden, eller låg hon i små sällskap simmande på hafvet. Vi lade i land på inre sidan af ön, där bekväm landningsplats anträffades, och vadade upp öfver snöfälten. Där bergstopparna stucko upp öfver snön, hade gässen och ejdrarne börjat lägga sina ägg, men de bon som anträffades voro ej många. Då vi behöfde färsk fågel ombord och särskildt längtade efter gåsstek, fälldes en del gäss. Flere praktfulla exemplar af den sällsynta simsnäppan, jämte en del andra fåglar, blefvo äfven vårt byte, och mot natten återvände vi till fartyget med en rik skörd. Vid fartyget hade man under vår frånvaro skjutit en bredstjärtad labb.

ANDRA KAPITLET.

I Isfjorden

Den 10 juni på f. m. ångade vi i det vackraste väder in i Isfjorden. Min mening var att gå till Advent Bay, men hela fjordens inre befanns vara fullt af packad is, och inloppet till nämnda hamn var ännu täckt af obruten is. Vi försökte forcera isen, men fartyget fastnade i den och vi måste vända. På isen syntes flere, ganska färska björnspår, och långt in syntes sälar i sådan mängd, att de kunde räknas i hundratal. Kjell sköt en mycket stor storsäl.

Då det ingick i min plan, att expeditionen skulle stanna en tid i Isfjorden, beslöto vi att söka en annan hamn, och färden styrdes för detta ändamål till den längst ut på södra sidan af fjorden belägna hamnen Green Harbour. Hela denna hamn, som sträcker sig rätt långt inåt landet, var emellertid betäckt med landfast is, och vi hade ej annat att göra än att förtöja fartyget vid iskanten och där afvakta tiden för att under gynnsammare förhållanden söka tränga längre in i fjorden.

Det var en härlig dag, och natten blef en sådan där skön nordisk natt, som man aldrig glömmer. Rundt om

COALBAY I ISFJORDEN.

den spegelblanka fjorden höjde sig de snöhöljda fjällen upp mot den ljusa, molnfria himlen. I norr stod solen strålande skön öfver det af blånande fjäll beskuggade landskapet. I de mest mjuka och behagliga former sänkte och höjde sig landet på södra sidan upp mot de af solens strålar belysta

fjällen. Allt var så ljust, så hvitt och rent, att man bara ville dit upp. Men att komma dit var för mig en önskan

blott. Snön låg meterdjup mellan oss och fjällen, ja det fanns ej en bar fläck, till hvilken jag kunde komma för att tillfredsställa min längtan efter landbacken.

STORMFÅGLAR I SLAGSMÅL.

Länge hade vi ej legat i Green Harbour, förrän en mängd stormfåglar samlades kring fartyget. Dessa närgångna fåglar gladde oss mycket, och de blefvo äfven väl belönade för den trefnad de skänkte oss. Späckbitar, smörgåsar och andra goda varor blefvo utkastade till dem, och hvarje gång en godbit kom, arrangerade fåglarne de lustigaste slagsmål. Slutligen togo våra gossar sig före att binda en späckbit i ett snöre samt med detta i handen klättra ned på de utfällda repstegarna och därifrån slänga ut sina lockbitar mot de alltid hungriga stormfåglarne. Dessa kommo då genast och blefvo så närgångna, att den ena efter den andra fångades med blotta handen. Så snart de fångade fåglarne släpptes, angrepo de genast åter lockbitarna och kunde gång på gång ånyo fångas. Stormfågeln har ej annat bekymmer än att skaffa sig mat. Hungrig är han alltid, och får han bara äta, bryr han sig föga om hur det för öfrigt går. För utsikten att få en matbit underkastar han sig gärna att bli fångad, och till och med om man skjuter kamraterna vid hans sida, fäster han sig ej det ringaste vid det, endast han får mat.

Äfven borgmästaremåsar samlade sig kring fartyget, och när vi på isen lade ut ett par sälkroppar, blefvo dessa genast angripna af denna stora och vackra mås. Äfven några labbar besökte oss, och Kjell fällde två vackra exemplar af den bredstjärtade labben samt en bländande hvit ismås, den förstå af sin art, som anträffades under färden.

På den landfasta isen lågo massor af sälar uppkrupna. Alla dessa sälar hade i isen sina väl underhållna hål,

bredvid hvilka de hvilade, och så snart man närmade sig djuren, störtade de sig ned genom hålen. Märkligt är, att sälarne, när de ligga vid sina hål eller s. k. brunnar på de stora isflaken, äro så skygga, att det är ytterst svårt att komma dem inom skotthåll, hvilket det däremot ingalunda är, när de ligga uppkrupna på små isbitar, från hvilka de åt flere håll kunna nå det öppna vattnet. Det är tämligen påtagligt, att djuren verkligen reflektera öfver, att de äro mera utsatta för fara på de stora isflaken, där de endast ha sin brunn att rädda sig i.

Den 11 juni företogo Levin och Kjell, åtföljda af två män, en skidtur inåt land. Vädret var lugnt och vackert, temperaturen + 2 gr. Celsius. Själf gjorde jag en tur med ångslupen utåt fjorden. När vi mot aftonen samlades ombord, redogjorde hvar och en för sitt arbete under dagens lopp. Jag hade skjutit 38 sjöfåglar, hvaraf flere för samlingarna väl behöfliga, resten för hushållet ombord. Skidvandrarne hade varit vida omkring och hemförde två vackra hannar af den intressanta spetsbergsripan. Denna ripa, som mest liknar vår fjälllipa, är dock betydligt större än denna och ungefär lika stor som vår dalripa. Hon utmärker sig för öfrigt hufvudsakligen genom sin ovanligt långa stjärt. Riporna buro ännu sin hvita vinterdräkt. Förutom ripor hade skidlöparne af fåglar endast sett snösparfvar. De hade sett flere björnspår men förgäfves sökt efter ren och renspår. östergren hade användt dagen till iordningställande af trawlarna och Odhner hade dagen lång gräft efter inälfsmaskar i fågelkroppar.

Då snön låg så djup, att ännu ej en bar fläck syntes från sjön, och skidlöparne berättade, att endast uppe på fjällens krön, där vinden sopat bort snön, berget på några få ställen var blottadt, är det mig obegripligt, huru

HAFHÄSTAR PÅ ISFJORDEN.

landfåglarne finna föda. Dock kvittrade snösparfven lika munter och förnöjd som vanligt, och flockar af gäss flögo fram och åter öfver de vidsträckta snöfälten.

Följande dag företog jag i sällskap med Levin och Kjell en färd med ångslupen och en fångstbåt på släp till det längre i öster belägna Coal Bay, dit vi anlände fram på förmiddagen. Äfven denna vik var täckt af landfast is, och det såg till en början föga lofvande ut att komma i land. Vid östra sidan var dock isen sönderbruten, och sedan vi lämnat ångslupen, lyckades det oss att med fångstbåten tränga in mellan isblocken. Strandvallen var ej synnerligen hög, och en snödrifva, som bar att gå på, räckte dit upp, så att det lätt nog lyckades oss att klättra upp för denna annars på en lång sträcka otillgängliga strandvall.

Jag hade redan förut från sjön sett, att marken här var fläckvis bar, och då jag redan från ett flyktigt besök under

1898 års expedition kände till lokalen, väntade jag att finna ett rikare djurlif. Som professor Nathorst först här visat, förekommer här dvärgbjörken, hvilken eljest icke träffats på Spetsbergen, och det var här vi under hans expedition 1898 funno de första från Spetsbergen kända skalbaggarna.

Väl uppkommen öfver det branta snöfältet vid stranden, var det med en angenäm känsla jag satte foten på bar mark. Framför mig utbredde sig en vid platå, hvilken under fjällen sträcker sig i norr och söder samt utbreder sig och sammansmälter i söder med den vidsträckta dalgång, som från Coal Bay sträcker sig långt inåt landet. På de stora, ännu kvarliggande snöfälten och drifvorna var det lätt att se, hur nordanvinden under vintern rasat öfver dessa fält. Tack vare dessa stormar var snön bortblåst från de öppnaste fälten, hvilka nu med sin friska, gröna mossa fägnade våra

ögon. Här och där på tufvorna lyste redan Spetsbergens tidigaste blomma, den vackra, skära *Saxifraga oppositifolia*, och fjällvallmons stänglar böjde sig behagligt mot marken, liksom blygdes de öfver att höja sig och visa sina fagra, gula blommor midt ibland snömassorna.

Öfver de snötäckta fälten stodo färska renspår. Flere renar hade nyligen betat där och sedermera längs sjöstranden gått inåt landet. I sydlig riktning styrde vi därför färden åt samma håll som renarne, och det föll sig så, att Levin och Kjell kommo att gå något högre upp än jag. Långt hade vi ej kommit, förrän jag varseblef en betande ren. Då mina kamrater ej förut hade skjutit vildren, var det min önskan, att en af dem skulle få fälla djuret. Jag beslöt därför att själf gå omkring det och söka drifva det emot dem, hvarför jag tecknade åt dem att dölja sig. När en vildren blir skrämd, brukar han nämligen oftast springa upp mot fjällen, och jag höll därför sannolikt, att han skulle ta vägen upp mot mina kamrater, där de stodo mellan djuret och det närmast belägna fjället. Skyddad af några kullar gick jag ned mot sjön, där jag vadande öfver stora och djupa snöfält lyckades obemärkt komma omkring renen, så att jag slutligen hade denne emellan mig och mina kamrater, och nu gick jag rakt på honom. Det vackra djuret, som ännu bar sin gråhvita vinterdräkt, visade till en början ingen rädsla. Det betade fortfarande, höjde emellanåt sitt vackra hufvud och såg liknöjdt på mig. Slutligen började det dock visa tecken till oro, sprang ett stycke undan och stannade ett ögonblick, men till sist vände renen med ens och kom trafvande emot mig i god fart. Nu måste jag själf skjuta honom. Han fick en kula bakom bogen och blef liggande på en bar fläck, bredvid det af hans blod bestänkta snöfältet. Där samlades vi alla kring det fällda djuret.

Levin tog bakterieprof, huden aftogs i en hast, och såväl denna som köttet lastades på Kulseths starka skuldrOr.

Hur förträffliga konserverna nu för tiden än äro, tröttnar man dock snart vid dem, och därför blir det alltid jubel ombord, när man hemför ett så präktigt villebråd som en vildren. Det höga värde, man under en sådan expedition sätter på det vilda, förhöjer i mitt tycke jaktnöjet i hög grad. Medvetandet om att man dödat djuret för ett högt ändamål gör, att man känner sig nöjd, och ett högt ändamål kan man med skäl säga att det är, när djurets kött bidrager till uppehället, på samma gång som dess inre delar, dess hud och kranium komma vetenskapen till godo.

DEN FÄLLDA UNGRENEN. Efter fot. af E. Levin.

Min mening var att fortsätta färden längre inåt dalen, men de djupa snöfälten blefvo mig för besvärliga, och jag

styrde därför mina steg upp mot den mera snöfria fjällsluttningen. Af fåglar syntes ej många, men snösparfven var allmän; de milda drillarna af denne Spetsbergens älskligaste fågel ljödo från alla håll. Flere par ripor anträffades, och det visade sig, att honorna redan hade anlagt sin sommardräkt, medan hannarne ännu voro rent hvita. Det var förvånande att se, huru riphonornas mörka dräkt sammansmälte med den mossiga marken, och det var äfven tydligt, att fågeln var medveten härom. Ständigt sågs nämligen den hvita hannen sitta på en snödrifva, under det att honan uppsökte de bara fläckarna, där hon var mycket svår att upptäcka. Naturen har tydligen klädt honan i sommardräkt så mycket tidigare än hannen, därför att hon skall vara skyddad under rufningen. För hannen, som nästan ständigt uppehåller sig på snödrifvorna, är den hvita dräkten lämpligas, och han aflägger den ej förrän vid den tid, då hans hjälp behöfs för ungarnes vård.

Jag var synnerligen glad åt fynden af dessa vackra ripor. Spetsbergsripan är nämligen en stor sällsynthet i museerna, och mig veterligen ha aldrig förr några honor i denna präktiga vårdräkt blifvit hemförda.

När vi vid middagstiden vände åter ned mot hafsstranden, räknade jag till mer än etthundrasextio sälar, som lågo uppkrupna på den landfasta isen. Den stora, präktiga Spetsbergsgåsen sträckte parvis fram och åter. På den bara marken syntes öfverallt lämningar efter denna gås, hvilken ryckt upp grässtånden för att komma åt dessas rötter, som synas utgöra gässens viktigaste föda. Emellanåt flög en bländhvit borgmästareDen stora hvitvingade trutmåsen (Larus glaucus). fram längs stranden, öfver hvilken den täcka kryckjan flaxade tätt. Öfver fjorden sträckte flockar af alkor och alkekungar, och på strandvallen trippade

fjärpyttanKustsnäppan (Tringa maritima) . När jag närmade mig henne, sträckte hon sin ena vinge rakt upp i vädret, som ville hon göra sig bemärkt, så sprang hon undan några steg, upprepade samma manöver och flög slutligen bort, under det hon liksom hånande till mig ropade högt pytta, pytta, pytta, tvi-tvi-tvi. Äfven ett exemplar af den på Spetsbergen mera sällsynta roskarlen och den större strandpiparen (Charadrius hiaticula) iakttogos. Mellan isblocken helt nära stranden låg den täcka svarta tejsten (Uria grylle, var Mandtii) Han dök ofta ned, och när han åter kom upp till ytan, medförde han för hvarje gång en stor sprattlande räka, hvilken nu sönderbets och förtärdes. Det är den i dessa fjordar särdeles allmänna stora räkan (Sclerocrangon boreas), som denna fågel på Spetsbergen mest synes lefva af.

ETT PAR SAMTIDIGT FÄLLDA SPETSBERGSRIPOR.

Medan våra mån gjorde båten i ordning, slogo vi oss ned på strandvallen. Jag lät blicken flyga omkring det hvitklädda landskapet, öfver hvilket tunga lager af tjocka hade

gruppvis lägrat sig och bortskymde de högsta fjällen. Närmare fjordens mynning stod tjockan tät som en vägg, men fjorden låg blank och klar med sina band af kringdrifvande is. Under oss vid stranden lågo stora isblock vräkta mot hvarandra, och på dessa hoppade våra män viga som katter, under det de med båtshakar sökte fösa undan de isar, som lågo i vägen för vår båt. Snart var det klart till affärd, och det återstod oss endast att sittande på snödrifvan med god fart åka nedför denna. Ångslupen väntade oss utanför isbandet, och mot natten voro vi åter församlade ombord å Frithjof. Östergren hade användt dagen till ordnandet af sina skrapredskap, Odhner hade samlat parasiter och preparatörerna konserverat 31 fåglar.

När jag följande morgon — den 13 juni — kom upp på däck, utbredde sig den skönaste tafla för mina ögon. Fjorden låg spegelblank, och solen sände sina lifgifvande strålar från den molnfria, ljusblåa himlen. Det var ett ljushaf omkring mig, sådant man endast ser i polartrakterna, och det snöhöljda landet med sina hvita kullar, skuggade dälder och blånande fjäll låg utbredt som ett sagoland. Det var den första varma dag vi haft; termometern visade + 10 gr. Celsius. Länge fingo vi dock ej njuta af solen och värmen. Mörka molnbankar höjde sig snart i söder, temperaturen sjönk åter, och snart var den vackra himlen täckt af moln. På nordsidan om fjorden åter strålade solen dagen lång, och det ljushaf, som på morgonen var rådande hos oss, utbredde sig fortfarande där borta öfver de blånande fjällen.

Vi hade alla denna dag fullt arbete ombord. Gredin och kaptenen gjorde jaktutfärder i båt, och den senare kom hem med en lefvande ung säl, som hade blifvit bedöfvad af hans kula och tillfångatagits. Det stackars djuret kröp en stund omkring på däck och såg så olyckligt ut, att jag

beslöt gifva det friheten. Sälen släpptes ut i sjön, och det var en fröjd att se honom snabb som en pil ila bort genom det klara vattnet. På något afstånd från fartyget höjde han hufvudet öfver ytan och kastade en förvånad blick bort till oss.

Preparatörerna hade ständigt arbete, och äfven denna dag fälldes en del ismåsar, lunnefåglar och andra fåglar för konservering.

Då vi på grund af snömassorna på landet kring Green Harbour voro bundna vid sjön och sålunda hade ett mer inskränkt arbetsfält, beslöt jag att gå med fartyget till Coal Bay, där vi åtminstone något kunde gå omkring på land. Vi ångade alltså dit den 14 juni på f. m. Vädret var lugnt, temperaturen + 6 gr. Cels., och när aftonen nalkades, sken solen upp härligt. Det delvis snöfria landet på vikens östra sida lockade mig oemotståndligt. Då vi för öfverseglingen till Grönland behöfde färskt kött, och Levin ansåg det ytterst viktigt att få många bakterieprof

af renar, beslöt jag att på aftonen företaga en renjakt. För detta ändamål for jag, jämte Levin, Kjell och ett par män, i land på samma ställe, där vi vid föregående besök landat. Väl uppkomna på stranden bestego vi några höjder, hvarifrån vi hade öfverblick öfver det närmaste landskapet, och med hjälp af kikare sågo vi ett stycke längre inåt fem betande renar. Af dessa gingo tre i sällskap och två spridda. Dessutom sågs en sjette ren, som vandrade öfver isen till andra sidan af viken.

Öfver breda snöfält och sumpiga träskmarker vandrade vi bort mot djuren. Kulseth, som var med och som är gammal vildrensjägare, föreslog mig nu, att vi skulle gå en lång krok omkring djuren för att från motsatta hållet smyga oss på dem. Detta skulle jag äfven varit med om, i händelse vi varit i de norska fjällen, men spetsbergsrenarne kände

jag förut, och med dem behöfver man ej gå så omständligt till väga. Jag beslöt att försöka ett gammalt sätt, som vanligen lyckas i obebodda länder, där djuren ej äro uppskrämda af människor eller svårare rofdjur. I enlighet härmed fortsatte vi rakt på de tre betande renarne, och dessa fortsatte att beta, tills vi kommo dem nära på vid pass 3 till 4 hundra meters afstånd. Då höjde de med ens sina hufvuden och sågo ängsliga ut. Vi däremot satte oss alla ned på marken, och såsom jag hade väntat, kommo renarne genast gående emot oss. De voro alla tre unga djur med små horn och nästan hvita till färgen. Med af nyfikenhet framsträckta hufvuden kommo de oss allt närmare, och när de voro inom godt skotthåll, bestämde jag att vi skulle skjuta hvar sin. Levin fick tillsägelse att skjuta först, och jag väntade med att skjuta, tills de två första renarne voro fällda, då den tredje fick en kula från mig. Inom några ögonblick lågo de alla tre döda på snön. Medan våra män passade dem, fortsatte vi till de andra båda, som varit synliga längre bort, och snart voro äfven dessa fällda. Medan Kjell och jag stannade vid dessa våra byten, gick Levin uppför en närbelägen höjd. Väl uppkommen dit hukade han sig ned, siktade och sköt. I detsamma kom en äldre rentjur springande i stark fart öfver höjden bort mot oss. Jag kunde ej se, att han var anskjuten, hvarför jag höjde studsaren för att skjuta, men i detsamma tumlade renen död till marken. Levins kula hade träffat honom på rätta stället.

Medan nu Levin och Kjell voro sysselsatta med att taga bakterieprof af de fällda djuren, fortsatte jag längre inåt dalen. Långt hade jag ej gått, förrän jag såg ett par renhorn höja sig öfver kanten af en låg kulle. Nedhukad smög jag mig dit, och när jag höjde mig öfver kullens rand, såg jag en vacker renoxe, som låg på den gröna marken mellan

ett par snöfält. Hållet var långt, men jag litade på min goda Mauserstudsare, siktade så godt jag kunde och sköt. Renen sprang upp, vacklade, men började gå undan. Han kom dock ej många steg, förrän en ny kula sträckte honom till marken.

Nu hade vi skjutit 7 renar på en liten stund, och som jag ansåg oss för tillfället ej behöfva flere, beslöt jag att afsluta renjakten.

Länge hade jag hört en riptupps skorrande läte uppe på den närbelägna fjällsluttningen, och dit upp vandrade jag nu öfver djupa snöfält. Riptuppen, som flög fram och åter mellan snödrifvorna, syntes redan på långt håll, och såväl han som hans vackra höna blefvo mitt byte. Medan jag var på väg ned, såg jag två gäss komma flygande och slå ned nere på slätten. Kjell smög sig bakom en kulle inom kulhåll för dem och fällde den ena gåsen med sin karbin. En stund senare sköt han ytterligare en gås med kula. Båda dessa gäss voro präktiga exemplar af spetsbergsgåsen (Anser brachyrhynchus).

Levin hade mycket att göra med att taga bakterieprof såväl af renarne som af de fällda gässen och riporna. Det led mot natten, och Kjell och jag vandrade sakta före längs stranden bort mot vår tältplats. Vi hade nämligen tagit ett par tält med i land, och det var min mening att stanna ett par dagar på platsen. På en klippa sutto två ståtliga borgmästare med halsarna i kors. Kjell blef genast pigg på att göra ett vackert kulskott och frågade mig, om jag trodde, att han kunde skjuta kulan genom halsen på båda fåglarne. Han siktade och sköt, med den påföljd att båda måsarne tumlade ned med genomskjutna halsar.

Det var den skönaste natt vi dittills haft under färden. Midnattssolen strålade härligt bort i norr. Snön smälte, så

att det syntes, och tusen små bäckar skyndade porlande ned

mot hafvet. Vid tolftiden hvilade vi en stund på strandvallen. Nere på isen under oss lågo hundratals sälar, och en sådan, som kommit vilse på isen, skyndade krypande ut mot det öppna vattnet. Länge gladde denna säl oss med sin egendomliga gång, och det förvånade oss, att han med sina för rörelser på land så oändamålsenliga extremiteter kunde taga sig fram så fort, som han gjorde Det hade varit en lätt sak för oss att skjuta eller fånga honom, men vi funno det ovärdigt att ofreda en så värnlös varelse, hvarför han fick ostörd fortsätta sin krypande färd ut till den öppna fjorden. En blå räf syntes på afstånd, och gäss flögo emellanåt fram öfver fältet, bland hvilka äfven tre hvitkindade gäss (Anser leucopsis) och några prutgäss iakttogos.

SPETSBERGSRIPTUPP PÅ SNÖN.

Först vid tvåtiden på natten kommo doktorn och våra män knogande efter oss, de sistnämnde lastade med renkött

och hudar. Vi samlades nu vid tälten, eld uppgjordes, potatis kokades och biffar stektes. Det var ett lif för mig, och när jag efter intagen måltid tände min cigarr och slog mig ned vid en präktig grogg, kände jag mig så lycklig och nöjd, att jag velat taga hela Spetsbergen i famn.

Den 15 juni på morgonen vaknade jag vid att någon rörde vid tältet, och i detsamma stack Östergren in sitt hufvud genom tältöppningen. Jag såg genast på hans utseende, att någon olycka hade inträffat, och innan jag frågade, hvad det var, flögo tusen tankar genom mitt hufvud. Jag trodde, att någon drunknat eller att någon annan olycka inträffat vid fartyget. På min fråga, hvad är det, svarade han: vi ha haft eldsvåda ombord i natt, och kapten säger, att det är omöjligt att fortsätta färden. Hur jag kände det vid denna underrättelse, kan läsaren lättare tänka sig, än jag kan beskrifva det. Jag sprang ögonblickligen upp, alle man väcktes, och så skyndade jag till det på några kilometers afstånd vid iskanten förtöjda fartyget. Ombord mötte mig bleka ansikten, och min gode kapten var kanske den blekaste. Han hade blifvit väckt i sista stund och var då nära ihjälosad. Min första åtgärd var att kalla in maskinisterna och ge dem i uppdrag att noga undersöka maskinen. Snart fick jag från dem den glädjande underrättelsen, att maskinen var oskadad. Min andra åtgärd var att lugna kaptenen. »Var lugn, kapten», sade jag. »Här är ingen fara. Maskinen är oskadad, och då vänder jag ej, så länge Frithjof flyter.»

Emellertid såg det hemskt ut ombord. Elden hade brutit ut i det öfre maskinrummet, där doktorn hade inredt sitt bakteriologiska laboratorium. En lampa, som brunnit under hans termostat, hade exploderat, oljan hade runnit ut, och innan nattvakten observerade det, stod rummet i

lågor. Snart slogo lågorna högt upp i masterna. Maskinisterna, som måste ut genom det brinnande rummet, sprungo i bara linnet genom elden men räddade sig till all lycka så väl, att endast en af dem fick ett obetydligt brännsår på halsen. Att det raska folket nu i farans stund skött sig väl som alltid, var tydligt; elden hade på en kort stund släckts. Emellertid hade den lämnat ganska betänkliga spår efter sig. Maskinrummet var kolbrändt, de öfre hytternas väggar, kommandobryggan och allt trävirke därintill var koladt, glasen i skylightet söndersprungna. Allt detta måste repareras, och inom kort var det ett skrapande och filande ombord, som tydde på fullständigt verkstadslif. Så godt sig göra lät, var skadan emellertid snart afhjälpt. Största förlusten led Levin, som fick sin präktiga termostat och en mängd instrumenter uppbrända. Maskinisterna förlorade äfven en del af sina kläder, och min stora, dyrbara äggkläckningsapparat brann upp.

Sedan alla brända väggar och bjälkar blifvit afskrapade och målade, var det endast skylightets söndersprungna glasrutor, hvilka delvis ersattes med oljeduk, som påminte om olyckan. Levin fick emellertid ej vidare ha någon termostat under däck. På akterdäcket, där man alltid hade den för ögonen, fick han från den dagen inrätta sin bakterieodling.

Den 16 juni på morgonen reste jag och Kjell i land för att skjuta några gäss. Doktorn for samtidigt på jakt åt annat håll, och Östergren reste utåt fjorden med ångslupen för att skrapa. Väl kommen i land på vårt gamla ställe, följde jag stranden till vänster, åt hvilket håll jag förut ej hade varit. Gässen, som vid mitt besök på Spetsbergen år 1898 hade sina bon högt upp i fjällen, kunde i år för snömassoma ej häcka där, utan vi funno deras bon nu nere på strandvallen. På afstånd sågs en gås, som stod högrest,

och därbredvid en annan, som låg. Jag förstod, att de hade ägg där, och närmade mig varsamt. När jag kom de båda fåglarne nära på ett par hundra meter, började hannen, som stod bredvid sin rufvande hona, att se ängslig ut, vände sig än åt ena, än åt andra hållet och gick slutligen fram till honan. Denna gick nu af äggen, och båda fåglarne hjälptes åt att med näbbet draga dun, mossa och jord öfver dessa. Under tiden hade jag närmat mig på omkring 100 meters afstånd. De båda fåglarne promenerade då undan för mig, började beta och visade alls ingen ängslan; men när jag kom dem alltför nära, flögo de tysta undan ett par hundra meter och satte sig så åter på den gräsbeväxta marken. Det syntes mig härvid ganska tydligt, att gässen reflekterade öfver sin ställning och att de funno det klokast att afleda min uppmärksamhet från boet genom att alls icke röja någon oro. Med tanke härpå gick jag, ständigt fixerande de båda fåglarne, rakt fram till boet och tätt förbi detta. Härunder förhöllo sig fåglarne fortfarande fullkomligt obekymrade, betade ifrigt och voro alldeles tysta. Då vände jag om och gick åter fram till boet, och först när jag vidrörde detta, kunde gässen ej längre hålla sig lugna. De upphörde att beta, hannen tillkännagaf sin ängslan med ett eget kacklande, och så flögo de bägge upp och gjorde en lof omkring mig.

Äggen hade blifvit öfvertäckta så väl, att jag till en början hade svårt för att se boet. Först voro äggen inhöljda i ett rikt dunlager, som låg i en vacker krans omkring dem, och därpå var det hela öfvertäckt med mossa och jord, så att det var fullständigt jämnadt med marken.

Andra gäss gjorde sig ej så mycken möda med att täcka sina ägg, och de, som endast hade lagt ett eller ett par ägg, brydde sig ej alls om att täcka dem. Här som öfverallt på Spetsbergen voro labbarne framme, och så snart en gås

lämnade sina ägg obetäckta, blefvo dessa genast sönderhackade af labbar. Dessa röfvare äro äfven så allmänna, att hur många man än skjuter ned, intaga genast nya de fälldas plats vid gås- och ejderbona.

På natten återvände vi med rikt byte, hvaribland några vackra gåsbon, fem ståtliga gäss, två fjällabbar m. m. Fyra hvitkindade gäss sågo vi äfven men lyckades ej komma dem inom skotthåll. Doktorn hemkom från sin jaktfärd med 6 vackra simsnäppor och 5 alfåglar. Östergren och Odhner hade i skrapan fått en mängd små hafsdjur, med hvilkas preparering de voro sysselsatta till sent på natten. Gredin hade skjutit ett trettiotal alkor för hushållet, och preparatörerna, som denna dag fått tillstånd att uppfriska sig med en renjakt, hade skjutit 5 renar. Eklund — en af preparatörerna — hade smugit sig på en gammal rentjur och skjutit honom med hagel. Renen, som ej dog genast, sprang emot Eklund, och denne, som i dag gjorde sitt första försök på jakt, slog djuret i hufvudet med bösskolfven, så att denna gick af. Han hade lånat bössan ombord, och denna händelse grumlade nog något hans glädje öfver den lyckade jakten.

Den 17 juni stannade jag ombord för åtskilliga göromål. Östergren och Odhner foro ut på renjakt, och Kjell gaf sig af på annat håll. Mot aftonen återkommo renjägarne med tre renar, fyra ripor och en kull ripägg. Kjell hade skjutit två gäss och ett par ripor.

Följande dag var tämligen ruskig, med stark blåst. Östergren och Odhner foro ut för att trawla men måste vända på grund af för hög sjögång. Jag lade ut 400 krok långref, agnad med djuret af blåmusslan och för detta ändamål i Norge inköpt småsill, men fick ej andra djur på min ref än sjöstjärnor.

Den 19 juni var vädret strålande vackert med riktig

sommarvärme. Termometern visade på f. m. + 16 gr. Cels. i skuggan och i solen mot hyttväggarna ända till 31 gr. Jag gjorde i sällskap med Kjell och ett par män en tur i land, bort till gässens häckningsplats. Flere gåsbon undersöktes, och en del ägg insamlades. Högt upp mot skyn sågs den ena flocken rotgesAlkekungen (Mergulus alle). Namnet rotges, som fågeln fått af holländarne, betyder svarta råttan. Det är rätt betecknande, då fågeln när han ilar fram i vattnet, erinrar om en svart råtta. efter den andra draga till och från öfversta krönet af det närbelägna fjället. Jag önskade gärna för expeditionens samlingar några ägg af denna fågel, och för detta ändamål klättrade mina hurtiga mån upp i fjället. Det visade sig emellertid, att fåglarne ännu ej lagt ägg, — endast ett sådant erhölls. Högt uppe i fjället anträffade männen en räflya och funno flere små, ännu blinda räfungar döda

utanför lyans ingång. Två af dessa ungar togos med till mig, men några fingo ligga. När Kjell blef underrättad härom och fick veta, att karlarne sett och varit rätt nära en af de gamla räfvarne, gick han dit upp för att söka skjuta en sådan. Han kom lagom dit för att få se räfven hämta och bära bort sina döda ungar, men kom honom ej inom skotthåll. Hvad som varit anledningen till räfungarnes död är svårt att förstå. Att föräldrarne bära bort och en tid vårda sina ungars lik, ser man ej sällan bland rofdjur.

En del gäss, som ännu ej häckade, sträckte fram och åter öfver fältet. För att få skjuta några sådana byggde Kjell och jag hvar sin skjutkoja och tillbringade eftermiddagen i dem. Öfver mig kommo endast två af de grå spetsbergsgässen, och dessa föllo båda samtidigt för mina båda skott. Utom skotthåll flögo fyra hvitkindade gäss förbi mig, och dessa togo sig så bra ut, där de längs marken drogo fram, att det var en ögonfägnad att se dem, glänsande i solskenet.

Länge låg jag där på strandvallen bakom min af jordtufvor byggda skjutskärm, och blicken flög än ut öfver fjorden än upp mot fjällets branter. Plötsligt såg jag ute i fjorden ett föremål, som likt en orm sköt fram i riktning mot mig. Det kom allt närmare, höjde sig i vågor öfver vattenytan och sprutade emellanåt upp vatten. Jag var nästan färdig att tro, det hafsormen, det hemlighetsfulla odjuret, uppenbarade sig för mig, och hade kanske trott så än i dag, om ej föremålet hade kommit mig så nära, att jag tydligt kunde urskilja det. Det var fyra stycken hvalrossar, som summo i en rad efter hvarandra. Emellanåt döko de ned och voro under vattnet en kort stund, men så höjde de sig nästan samtidigt, sprutade en kort stråle väl en meter upp i luften och höjde samtidigt sina kullriga ryggar öfver vattenytan. De ståtliga djuren summo förbi mig helt nära stranden och gåfvo sig af in i bukten, där de försvunno bland isen.

När jag mot aftonen sammanträffade med mina kamrater och den skörd, som hvar och en af oss under dagens lopp på skilda håll hade gjort, sammanfördes, var resultatet vackert nog. De »krokodilingar» — såsom gamle Ola kallade räkor och andra kräftdjur — hvilka Östergren och Odhner skrapat upp från fjordens botten, voro ej af mindre intresse än fåglarne. Bland sällsyntare föremål, som under dagens lopp insamlats, var en kull ägg af brednäbbade simsnäppan, hvilken Gredin funnit.

Den 20 juni ämnade jag med ångslupen företaga en färd öfver fjorden till Cap Boheman. Ett af expeditionens mål var att undersöka det stora, af insjöar och träsk uppfyllda låglandet innanför nämnda udde, hvilket jag för sent på året besökte med Nathorstska expeditionen 1898. Där är en utmärkt lokal för vattenfåglar, och dit stod min

längtan. Stora voro emellertid ej utsikterna att nå afsedt resultat, eftersom landet helt säkert ännu var täckt med snö och insjöarna tillfrusna. Vi gåfvo oss emellertid af, och kaptenen själf följde med som styrman. Efter ett par timmars färd visade det sig, att en stark västlig vind var rådande längs andra landet. Sjön började gå så hög, att vi måste vända.

De äro egendomliga dessa lokala vindar, som dagen lång kunna blåsa längs fjordarnas ena sida, under det man har alldeles lugnt vid den andra. På Spetsbergen är det vanligt, att stormen rasar i en fjord, medan en annan närbelägen ligger lugn. Vanligast förekomma dessa vindar under glacierer, där dessa mynna ut till någon fjord.

Vår färd blef nu en sjöfågeljakt, och ett stort antal alkor blefvo fällda. Näst gässen voro alkorna vårt fömämsta fågelvildt, och vår kock anrättade dem förträffligt. Ejdern är mycket allmän men i allas tycke sämre som föda betraktad. Alkjakten är äfven mycket rolig och för ovana skyttar ingalunda lätt. Där alkorna sträckte som bäst, där lade vi oss med vår båt och afvaktade alkflockarna. Vanligen kom den ena flocken efter den andra, stundom ensamma alkor, och alla ilade de fram som pilar genom luften. Vill man skjuta säkert på dem, får man lära sig att sikta långt framför. Dubbléer voro mycket vanliga, men det var just ingen mer än Kjell och jag af expeditionens medlemmar, som med säkerhet kunde skjuta dem. Att sitta en stund så där i en båt på alkskytte hör till jägarens feststunder, särskildt då sjön är lugn. Man ser då fågel rundt om sig, hvart man vänder sina ögon. Än föll nu en alka eller ett par, åkande på vattnet, för mina skott, än ett par tunga ejdrar. Flockar af rotges svängde oupphödigt förbi med susande fart, under det tjufjonLabben (Lestris crepidata). uppe i luften svängde omkring bland

kryckjor och borgmästare, ofta låtande höra sitt envisa »jeeo jeeo jeeo», som ville han därmed gifva ett uttryck åt

sitt dåliga lynne.

Vid middagstiden återvände vi till fartyget. På e. m. lade jag ut refven med samma dåliga resultat som förut. På mina 400 krokar ref fick jag endast några sjöstjärnor. Östergren trawlade ute i fjorden och fick en mängd fiskar, cottider, besläktade med våra ulkar, ett par vackra Lycodesarter samt den lilla lustiga Cyclopterus spinosus, som är en dvärgafbild af vår stenbit. Han fick äfven en mängd stora exemplar af den präktiga räkan Sclerocrangon boreasVid Gronland erhöllo vi ända till 15 cm. långa exemplar af en besläktad art, Sclerocrangon salebrosus (se fig. här ofvan)., hvilken jag för min del värderar högt, om den också icke är så god som våra kräftor. Hårdt saltad och kall utgjorde denna stora räka ett värdefullt ombyte i vår kost, och vi åto den nästan dagligen under vistelsen i Isfjorden.

SCLEROCRANGON SALEBROSUS. (Efter G. O. Sars, något förändrad.) 2/3 af naturlig storlek.

Mot aftonen, eller rättare sagdt mot natten, samlades expeditionens medlemmar ombord, och hvar och en redogjorde för hvad han upplefvat under dagens lopp. Gredin

hade gjort en synnerligen god jakt och hemförde många för våra samlingar värdefulla fåglar.

Den 21 och 22 juni var hård blåst rådande. Östergren trawlade från fartyget med godt resultat. Jag försökte komma i land men måste vända för is och hög sjögång. Kjell hade bättre tur. Han var i land på natten och återvände med ett rikt byte.

Midsommaraftonen beslöts att för besättningen anordna en liten fest såsom ett uttryck af vår tacksamhet för det utmärkta sätt, hvarpå den skött sig under den gångna tiden af expeditionen. Denna fest arrangerades af vår präktige doktor, såsom alltid vid liknande tillfällen, på ett förträffligt sätt. Gemensamt middagsbord för oss alla dukades på däck. Skålar föreslogos, tal höllos och skämtet jublade. Visserligen var det ej någon vacker dag. Solen hade dolt sig bakom svarta moln och temperaturen var endast + 4 gr. Cels., men det var nog ingen, som kände det kallt, vare sig under middagen eller när vi mot aftonen samlades kring bålarna och vår präktige Erikson, klädd i trekantig hatt med hög plym och sitt väldiga gyllene träsvärd i handen, jagade de blyga matroserna fram till bålen. Mot aftonen hölls rättegång, då hvar och en skulle stå till svars för hvad han hade gjort under färden och bli belönad därefter. För detta ändamål stod jag som domare på öfverdäcket. Kjell och Levin voro klädda till svarta munkar, och en af dem bar en väldig svart bok, i hvilken han antecknade offrens gärningar. Gåfvor voro inslagna till hvar och en, och dessa voro, så godt sig göra lät, afpassade efter förtjänst. Sedan hvar och en hade erkänt sina synder, fick han sin gåfva. En fick cigarrer, en annan en knif, och Eklund, som slagit sönder bössan på en renoxe, fick en förgylld tiotumsspik med rådet att aldrig den förutan vidare gå på jakt. Alla voro sprittande glada,

EN DEL AF BESÄTTNINGEN.

ej minst gubben Ola, hvars gåfva blef en riklig portion af den kära tuggtobaken, Han hade äfven stoppat munnen så full af tobak, att han till följd däraf vägrade att hålla ett tacksamhetstal till doktorn, hvilket båtsmannen skämtsamt föreslog borde hållas på hebreiska. Lille John var klädd som flicka och kallades Johanna. Han såg riktigt näpen ut och var naturligtvis föremål för en väldig kurtis. Oaktadt den rikliga välfägnaden och den spottande glädje, som dagen lång var rådande, höllo alla sig nyktra. Jag blef innerligt fästad vid detta folk och kände mig verkligt rörd, när de såsom svar på mitt tal till dem försäkrade, att de skulle göra allt för att hvar och en i sin mån bidraga till expeditionens framgång. Detta sitt löfte höllo de äfven alla på ett för dem mycket hedrande sätt.

BO AF SPETSBERGSGÅSEN.

Kjell kunde ej hålla sig ombord hela dagen. Han var en stund borta vid det västra landet, där han sköt en hel mängd för expeditionen värdefulla fåglar, bland dessa en, som förut ej är funnen på Spetsbergen, nämligen en gammal

hanne af den smalnäbbade simsnäppan {Phalaropus hyperboreus).

Midsommardagen kom med härligt väder, och temperaturen steg till + 8 gr. i skuggan. Jag ansåg, att vi hade undersökt trakten kring Coal Bay så väl, att vi nu borde draga till mera okända trakter. Redan tidigt på morgonen fyrades det också på i ångpannan, och klockan 8 ångade vi af öfver fjorden bort mot Cap Boheman. Snart voro vi så nära dess långgrunda strand, som vi vågade gå; en båt utsattes, och jämte mina trogna följeslagare Levin och Kjell gaf jag mig af mot landet. Stranden var blockerad af is, och som hela låglandet var så täckt af djup snö, att ej en bar fläck syntes, måste jag uppgifva tanken på att där kunna uträtta någonting. Jag styrde då färden till de båda små holmar, som äro belägna helt nära land på västra sidan om den utskjutande udden. Här häckade massor af ejdrar, och bland de rufvande honorna iakttogs äfven en praktejderhona, men denna hade endast ett ägg. 1898 var praktejdern allmän här, men han häckar talrikast inne vid träsken på låglandet, dit jag nu ej kunde komma. Vid mitt föregående besök på denna lokal funnos inga gäss häckande på holmarna. Nu måste gässen nöja sig med de få lokaler, där bar mark för dem stod att finna. Flere par hade äfven slagit sig ned på holmarna, där vi funno bon med ägg af både spetsbergsgåsen och prutgåsen. En del ejderägg togos för hushållet, några gäss och ejdrar skötos för samma ändamål, och så återvände vi med ringa byte till det ute i fjorden väntande fartyget.

TREDJE KAPITLET.

TILL NORRA SPETSBERGEN.

Östergren hade uttryckt sin önskan att få trawla i Isfjordens mynning, och förberedelser därtill gjordes nu. Efter ett par timmars gång voro vi därute, och så skulle trawlen ut. Emellertid var besättningen ännu ej van vid trawlning från fartyget — hittills hade ångslupen användts vid trawlningarna — och häraf föranleddes ett missöde, som kunnat blifva rätt ödesdigert. Ingen tänkte nämligen på att stanna maskinen, medan trawlen utsläpptes, och följden blef, att propellern fattade i nätet och snärjde omkring sig hela trawlen. Den ena af dennas stora, järnskodda träskifvor hängde fast vid propellern, och maskinen kunde följaktligen ej användas utan stor risk att få propellern fördärfvad. Det återstod oss därför ingenting annat än att stoppa maskinen och hissa segel samt gå in i Green Harbour. Vädret, som på förmiddagen varit det bästa, slog också om på middagen. Det blåste upp en hård nordanvind och temperaturen sjönk till + 1.5 Cels. Sedan vi väl förankrat, vidtog ett allvarsamt arbete för att få propellern klar. Först kl. 1 på natten lyckades detta och lyckades så bra, att den skada, som skett trawlen, lätt kunde afhjälpas. Följande dag fortfor nordanvinden med snöbyar, och vädret var så ruskigt, att jag ansåg det vara oklokt att gå till sjös. En del fåglar fälldes kring fartyget, och det arbetades flitigt ombord.

Den 26 juni kl. 7 f. m. afseglade vi från Green Harbour, och nu skulle den efterlängtade trawlningen i fjordens mynning äga rum. Östergren hade lofvat oss att i fjordmynningen fånga ett slags räkor, som skulle vida öfverträffa dem vi förut ätit, och detta löfte höll han som en hel karl. När trawlen kom upp, innehöll den nämligen en stor mängd de vackraste röda räkor (Pandalus borealis), stora som mindre kräftor, men den innehöll ej endast dessa härliga djur, utan många andra intressanta kräftdjur, fiskar (bl. a. en rocka), mollusker, sjöstjärnor, svampar, maskar o. s. v. i så riklig mängd, att både dagen och natten gingo åt, innan Östergren och Odhner fingo alla dessa djur på bästa sätt preparerade i sprit, formalin eller andra, för de skilda formerna lämpliga vätskor.

PANDALUS BOREALIS (Efter J. Hjort) Hälften af naturlig storlek.

Den Petersenska trawlen visade här som eljest sin stora öfverlägsenhet öfver äldre liknande redskap i fråga om infångandet af mera snabba hafsdjur såsom räkor och fiskar. Åtminstone då det icke gäller alltför stora djup, är denna trawl tillika tämligen lätt att sköta. Man här att gå med sakta fart, under det den utsläppes, så att den må nå bottnen i rätt ställning, och vidare får man naturligtvis väl akta sig för att trawlen eller linan må komma alltför

nära propellern. Detta kan vid trawlning bland is vara svårt nog att undvika, hvarför det säkraste är att låta fartyget under hela trawlningsarbetet gå baklänges.

Af den stora, präktiga räkan — Pandalus borealis är dess vetenskapliga namn — koktes en hel gryta, och det blef en verklig festmiddag den dagen. Räkorna voro delikata, ja, de öfverträffade i mitt tycke t. o. m. de bästa kräftor. Samma räka förekommer på större djup (omkring 100—300 meter) äfven vid Norges och Bohusläns kuster. Under de sista åren har den på några ställen i södra Norge blifvit föremål för ett mycket lönande fiske, sedan den Petersenska trawlen här blifvit införd genom doktor Joh. Hjort.

Jag hade hört fångstmännen tala om Förlandsöarna, ett par öar belägna helt nära sydvästra kusten af Prins Charles förland. Dessa öar finnas ej upptagna på Spetsbergens karta och äro mig veterligen aldrig besökta af någon expedition. Ej underligt då, att min längtan stod till dem och att kaptenen fick order att om möjligt styra dit, något som emellertid ej var så lätt. Det blåste nämligen hård nordlig vind, och farvattnet var fullkomligt obekant. Vår djärfve kapten satte dock kurs på öarna, hvilka vi snart sågo framför oss, och med sakta fart gledo vi dem allt närmare. Styrman Øien stod i fören och skötte lodningen, och till en början var vattnet djupt nog, men det grundade mer och mer. Snart ropade styrmannen från fören 4 famnar och så 3 1/2 famnar. Då Frithjof behöfver väl 2 1/2 famnars vatten för att flyta,

väntade jag att nu få höra kaptenen kommendera back, men det gjorde han ej, och när styrmannen slutligen ropade 3 famnar, kommenderades sakta framåt. Jag väntade hvarje ögonblick, att fartyget skulle törna, men hur det var, blef det längre in något djupare. Vi gledo in mellan de båda öarna och ankrade på läsidan om den nordligast belägna, mindre ön.

JÄGARE OCH FÅGLAR.

Rundt om oss, så långt vi sågo, hade vi nu öppet vatten, fritt från is. I öster utbredde sig det flata, snöbetäckta Förlandsnäset, hvilket i norr och söder begränsades af höga fjäll. Nordväst om oss, och helt nära, låg den mindre ön. Med kikaren, ja, äfven med blotta ögat, kunde vi se, att hela ön var täckt med fåglar. I sydostlig riktning hade vi den större ön, och till vår stora öfverraskning upptäckte vi på insidan af denna ett tält, en uppdragen båt och äfven slutligen ett par män. Dessa män sköto snart sin båt i sjön och kommo roende bort till oss. De berättade, att de tillhörde en fångstjakt och blifvit landsatta här för att samla ejderdun. De hade nu legat där ett par veckor och skulle om

en veckas tid ge sig af söder ut för att i Belsund sammanträffa med sina kamrater på fångstjakten.

Mot aftonen rodde jag i land på den mindre holmen. Landet där var delvis snöfritt, och på alla bara fläckar sutto ejdrar i mängd. Bon med ägg och rufvande ejderhonor funnos i tusental, och ejderägg lågo äfven i mängd kringspridda på marken. Prutgåsen var mycket allmän, och gässen voro så litet skygga, att de endast promenerade undan för oss. De vackra gåshannarne stodo högresta bredvid sina rufvande honor, sågo ängsligt på oss men lämnade ej honorna. Först när vi blefvo för närgångna, gingo honorna af äggen och promenerade i sina hannars sällskap ett stycke undan, hvarunder hannarne läto höra ett kort, ängsligt trumpetande. Andra gäss flögo skrikande fram och åter öfver ön. Gåsbona liknade ejderbon. De bestodo af en fördjupning i den mossiga marken, stundom kantad med mossa, och innehöllo mer eller mindre dun, fint och mjukt som ejderdun, samt oftast 5 ägg. I många bon funnos endast 3—4 ägg, endast i ett var det 7 ägg och i ett annat 6. Vid flere tillfällen anträffades ett och annat ejderägg i gåsbon, liksom ofta gåsägg i ejderbon. Detta bevisar, hvad jag i fråga om ejdern äfven förr här iakttagit, att fåglarne stjäla ägg från hvarandra. På dessa öar var detta lätt att iakttaga, och jag såg upprepade gånger, hum ejderhonorna med näbbet krafsade till sig ägg från sina grannars bon. Jag såg äfven ejderhonor, som stoltserade med ej mindre än 10 ägg.

Märkligt är, att ejdern i Ishafvet, hvad lefnadssättet beträffar, skiljer sig så väsentligt från vår ejder. Vid våra kuster lämna, som bekant, ejderhannarne häckplatsen, så snart honorna lagt sina ägg. I Ishafvet åter stanna hannarne kvar hos sina honor, medan dessa rufva, och lämna dem först när ungarne födas. På ishafsländerna ser man

PARTI AF FÖRLANDSÖN MED GÄSS OCH EJDRAR. Fjällen i bakgrunden tillhöra Förlandet.

ej sällan, att ejderhonorna bygga sig riktigt vackra bon. Ofta består boet visserligen endast af en fördjupning i marken, men stundom bygger ejderhonan kring denna fördjupning en fast vall af mossa. På Förlandsöarna såg jag sådana bon, som varit begagnade år efter år.

Tjufjon och borgmästaren voro här, liksom öfverallt på Spetsbergen, en plåga för ejdrarne, och så snart dessa lämnade sina ägg, voro nämnda röfvare genast framme och hackade sönder dessa. Vid ett tillfälle iakttog jag, huru ett par tjufjor närmade sig en del ejderägg, som lågo kringspridda på marken, men dock måste aflägsna sig med oförrättadt ärende, ty en ejderhona, som såg deras tilltag, skyndade dit, krafsade i en hast ihop några ägg och lade sig på dessa för att skydda dem. Bland de mera egendomliga ejderbon, som jag på denna ö var i tillfälle undersöka, var det särskildt ett, som tilldrog sig min uppmärksamhet, därför att det var byggdt på en tämligen hög snödriva, dit ejderhonan burit upp mossa till byggnadsmaterial.

Jag gjorde en tur omkring ön, och öfverallt lågo ejderbona lika tätt. Först när man kom dem nära på 4—6 meters afstånd, började hannarne flyga undan, men honorna lämnade ej äggen, förrän man var alldeles inpå dem, ofta först då man hotade att trampa på dem eller böjde sig ned för att smeka dem. Gässen voro mera skygga. De lämnade sina bon, när man kom dem nära på 50—70 meter.

Det var för mig en högtid att se detta fågelvimmel. Jag stod där länge midt ibland tusentals ejdrar och lyssnade till gässens trumpetstötar, som rätt mycket erinra om tranans läte. Öfver mig kretsade tjufjor och borgmästare, och på afstånd öfver sjön sträckte alkor och kryckjor; en snösparf sjöng på sin gröna tufva, och lommar drogo emellanåt med susande fart fram öfver ön. Lommarne sänkte

sig ofta ned öfver de ännu isbetäckta träsken och slogo emellanåt ned i små vattenpussar, som bildats vid kanten af de stora snöfälten.

Den 27 juni gjorde jag i sällskap med kaptenen, Levin och Kjell en utfärd till Förlandet. På vägen besökte vi en helt liten ö, på hvilken all vegetation saknades. Icke dess mindre var en koloni ejdrar bosatt där. Dessa ejdrar saknade mossa att bygga sina bon utaf, och då äfven jord saknades på ön, kunde de ej heller göra sig några gropar för äggen. De hade dock funnit på råd, ty ön var betäckt af små stenflisor, och af dessa hade ejderhonorna byggt sig riktigt vackra bon. Stenflisorna voro så väl inpassade mot hvarandra, att bona inuti sågo ut, som hade de varit murade af sten.

EJDERBO AF STENFLISOR.

Denna ö var genom en stor snöbrygga förenad med en närbelägen klippa, och under denna brygga brusade bränningarna vildt. Man kunde få ett begrepp om hvilka

snömassor som fallit i dessa trakter, då man såg denna 30—40 meter långa och väl 10 meter höga snöbrygga, hvilken, innan isen gått bort och vattnet urhålkat den till en tunnel, väl varit dubbelt så stor, som den nu var.

På en snödrifva hade ett par borgmästare byggt sig ett stort bo af mossa, hvilken de burit dit från fastlandet eller någon af de större öarna.

BORGMÄSTAREBO PÅ SNÖN.

Sedan Levin fotograferat dessa egendomliga fågelbon, lämnade vi ön och fortsatte färden in till Förlandsnäset. Här hade hafvet urhålkat den tämligen höga och lösa stranden, så att där funnos djupa inskärningar, skyddade mot hafvets vågor af utskjutande uddar och stenpelare. I en af dessa urhålkningar funno vi en lugn hamn för vår båt. Självfva strandvallen bar att gå på. Stänk från hafvet hade

där förvandlat snön till is. Hela landet var för öfrigt täckt af djup och lös snö. Jag gjorde ett försök att gå inåt näset, men detta visade sig vara omöjligt. Snön brast under mig, jag sjönk ned till midjan, och under snön fanns klart vatten. På stranden stodo talrika räfspår, och i sjön under stranden summo ejdrar och tejstar (Uria grylle, var. Mandtii). För öfrigt märktes intet djurlif.

Vi vandrade ett stycke fram längs strandvallen och sågo på ett par hundra meters afstånd från stranden en kägellik kulle, som var betäckt med grofva, torra alger och algstjälkar. Denna kulle befanns vid undersökning vara medelst ett kraterliknande hål i toppen och en underjordisk gång förbunden med hafvet, och liksom en vulkan sprutar lava, hade denna vattenkrater vid hög sjögång sprutat upp hafsvatten, hvarmed följt en stor mängd vattenväxter, som nu beklädde hela kullen. Där funnos i massor stora blad och grofva stjälkar af Laminaria samt en del torra svampar och andra lämningar, som blifvit dit inpressade af det upprörda hafvet.

På de små bara fläckar som syntes stucko blommorna upp sina späda blad och knoppar, men någon utslagen blomma stod ännu ej att finna. Den af Floras barn, som på Spetsbergen först vågar sig fram — Saxifraga oppositifolia — hade redan utvecklat sig inne vid Isfjordens strand, men här framträdde hennes späda planta endast som en liten grön fläck på jorden.

Vinden hade ökat sig till storm, när vi mot aftonen återkommo till fartyget, och då jag ej hade lust att öda kol på en långsam resa mot hård blåst och sjögång, beslöt jag att afvakta bättre väder.

Den 28 juni fortfor den hårda nordanvinden. Jag gjorde en tur till den större, sydliga Förlandsön och gick rundt

omkring denna. Äfven där häckade många tusen par ejdrar och en mängd prutgäss. Lommar flögo talrikt öfver de de ännu tillfrusna små sjöarna eller träsken, och hafhästarFångstmännens namn på stormfågeln. i mängd sträckte öfver ön. Då jag vandrade fram mellan de rufvande ejderhonorna, såg jag plötsligt en sådan lämna sitt bo och springa emot mig. Jag stannade för att se, hvad hon ämnade göra, och öfverraskades af att rent af bli

EJDERBO PÅ FÖRLANDSÖN.

anfallen af henne. Hon sprang på mig och sökte bita mig i benen. Liksom hade hon i detsamma erinrat sig, att hon glömt något, vände hon om, sedan hon med näbbet nafsat ett tag mot mitt ben. Hon återvände till boet, täckte skyndsamt äggen med dun och sprang därpå åter emot mig, flaxade med vingarna, reste sig högt och sökte åter bita mig. Därpå sprang hon bort och lade sig ett ögonblick på ett af sina grannars bon; men därifrån reste hon sig åter genast

och sprang för tredje gången emot mig, vände ånyo om och täckte äfven det andra boets ägg samt kilade sedan bort och lade sig på ett tredje bo. När jag nu gick emot henne, upprepade hon samma manöver. Hon följde mig sålunda ett godt stycke, än springande ilsket emot mig och huggande mig i benen, än läggande sig på det ena boet efter det andra, och alla bon, hvari hon såg äggen ligga blottade, blefvo af henne skyndsamt öfvertäckta.

När denna lustiga ejderhona slutade att förfölja mig, stannade jag för att se, om hon skulle återvända till sitt eget bo. Men detta brydde hon sig ej om. Hon ruskade på sig, sträckte sig som af belåtenhet öfver sin seger, och så kröp hon ned på det bo, som var henne närmast. Äfven vid andra tillfällen iakttog jag, att ejderhonor, som blifvit uppskrämda från sitt bo, sedermera vid sin återkomst togo ett helt annat i besittning. Det är således sannolikt, att ejdrarne, då de bo i täta kolonier, ej alltid rufva ut sina egna ägg.

En gammal ståtlig praktejderhanne fälldes på ön, äfvensom ett par brednäbbade simsnäppor.

När vi fram på f. m. samlades ombord, kom Kjell från den mindre ön. Han hade bland andra fåglar fällt ett exemplar af den på Spetsbergen endast en gång förut funna sandlöparen (Calidris arenaria).

Fram på förmiddagen lade sig vinden något, och jag bestämde mig för att begagna tillfället att afgå, medan det var lågvatten. Jag befarade nämligen en grundstötning, och en sådan innebär alltid mindre risk vid lågt vatten, då man har goda utsikter att komma af grundet, när vattnet åter stiger.

Klockan 11 lättades ankaret, och vi gledo sakta ut till hafs norr om den mindre ön, således en helt annan väg, än

vi gått in. Under en lång sträcka var vattnet endast tre famnar djupt. Jag stod i fören och såg tydligt bottnen under mig. Flere gånger väntade jag, att vi skulle stanna på grund, men allt gick väl, och jag andades lättare, när det började djupna. Det är helt säkert enda gången ett stort fartyg varit inne i denna grunda hamn.

Det blef en ganska ruskig natt. Vinden ökade mer och mer, och mot aftonen var det full storm. För att spara kol

stoppade vi maskinen, satte till fulla segel och gingo under kryssning ut till sjös. Min förhoppning hade varit att komma i land på norra udden af Prins Charles förland, men då vind och rätt hög sjö lågo på där, var detta ej att tänka på nu.

Följande dags morgon, när vi fingo land inom synhåll, visade det sig, att vi drifvit ned under natten, så att vi ej kommit längre mot norr, än vi varit på aftonen. Vinden gaf sig något på förmiddagen, så att vi vid middagstid klarerade Nordpynten på förlandet och satte kurs på Kings Bay. Spridda isbitar visade sig på hafvet, och norr ut iakttogs ett isband. På eftermiddagen gledo vi in i Kings bay och ankrade där i en präktig, af kapten Kjeldsen väl känd hamn på sydsidan af fjorden.

Djurlifvet var här fattigt, landet täckt af snö. Endast här och där märktes små sterila, bara fläckar. Hafhästar sträckte i mängd öfver sjö och land, alkor och rotges ute i fjorden, och här och där syntes en lunnefågel, borgmästare, kryckja eller ejderflock, under det fjärpyttans käcka läte hördes från den isiga stranden. Ett färskt björnspår syntes från stranden, men nalle själf stod ej att upptäcka, oaktadt jag med kikaren noggrant undersökte landet.

Den 30 juni fortfor stormen värre än någonsin. Det snöade smått, och temperaturen var + 2 gr. Cels. På

förmiddagen försökte jag att göra en roddtur längs södra stranden till de närmaste holmarna, men sjögången var så svår, att jag just ingenting kunde uträtta. De närmaste holmarna nåddes visserligen, men dessa voro ännu med fast is förenade med fastlandet, så att räfven obehindradt kunde komma dit, och där saknades nästan allt djurlif. Endast ett par snösparfvar bebodde den större holmen, öfver hvilken hafhästar och borgmästare oupphörligt sträckte. Ur en flock prutgäss, som drog däröfver, nedsköts en gås.

På eftermiddagen tilltog stonnen i förening med snötjocka.

Äfven följande dag — den 1 juli — fortfor nordanstormen, men luften klarnade så småningom, och temperaturen steg vid middagstiden till 5 gr. värme. På eftermiddagen lade sig stormen, så att vi kunde fara ut och skjuta en del fåglar. Den på Spetsbergen så sällsynta sandlöparen iakttogs äfven här.

Den 2 juli hade stormen ändtligen blåst ut och luften klarnat så, att fjällens toppar fria och sköna aftecknade sig mot himlen. Jag beslöt genast att företaga en båtfärd till det inre af fjorden. Kl. 9 afreste jag för detta ändamål i sällskap med Kjell och Levin. Vädret blef allt bättre, och snart låg fjorden spegelblank. Endast svaga dyningar, som rullade in från hafvet, erinrade om föregående dags höga sjögång. Att sjön lagt sig så snart, var ett tydligt bevis på, att polarisen ej var långt borta från kusten.

Allt färskt kött var uppätet ombord, och vildt måste därför anskaffas. Vår färd blef alltså en jaktfärd, och våra bössor knallade ofta. Än föll en lom, än ett par ejdrar, en prutgås eller en alka, och det dröjde ej länge, förrän vi hade en stor hög med vildt i båten.

Naturen kring Kings bay är den mest storslagna jag skådat på Spetsbergen. I söder och sydost höjde sig fjällens mörka spetsar öfver ett af solen upplyst skylager, och därunder utbredde sig det snöhöljda landskapet hvitt och rent. I mjuka, behagliga former sänkte sig fjällen mot djupa dalar, och likt glittrande silfvertrådar slingrade sig små bäckar och vattenfall ned öfver glänsande glacierer. Härunder utbredde sig den klara fjorden infattad i en ram af den renaste is, som vore den en spegel, ditlagd för att återge den sköna naturens bilder, och öfver allt detta hvälfde sig en himmel så ljus och blå, som man endast skådar i polartrakterna. Luften var så ren och ljus, att man tyckte sig böra se de minsta föremål milsvidt omkring.

Till vänster om de ståtliga fjällen i sydost, d. v. s. i öster, sluttar en stor, mycket ojämn glacier ned mot fjorden, och där bakom eller till vänster om glacieren, höja sig fjälltopparna »Tre kronor». Dessa se ut, som vore de konstgjorda, fyrkantiga pyramider, hvilkas spetsar blifvit prydda med egendomliga, kronliknande krön. Dessa höja sig så högt öfver skyarna, att man ser deras mörka toppar långt ut till hafs.

Af fångstmän har jag länge hört denna fjord omtalas som ovanligt rik på gäss och ejder. Äfven den tyska expeditionen 1898 beskrifver fjorden som mycket rik på fågel. Det var därför öfverraskande för mig att finna den

jämförelsevis fattig. Dåvarande kronprinsen af Italien besökte fjorden under sin jaktfärd till Spetsbergen 1899, och det berättas, att han med sitt jaktsällskap länge uppehöll sig här och därunder nedsköt en stor mängd fåglar. Möjligen har detta massnederlag inverkat på fåglarne, särskildt på den lätt åtkomliga prutgåsen och ejdern.

Längst in i fjorden låg isen ännu landfast och afstängde oss från de inre öarna. En större ö, som jag

besökte, var synnerligen fattig på djurlif men rik på björnspår. Förgäfves spejade vi dock efter björnarne själfva. Ejdrar, lommar, några få gäss, borgmästare, stormfåglar, kryckjor och alkor representerade djurlifvet på denna ö, och äfven dessa voro tämligen fåtaliga. I en brant klippa häckade en koloni kryckjor, och dessa syntes oupphörligt sträcka från och till sitt hem.

På eftermiddagen återvände vi till fartyget. Genast efter vår ankomst togs ankaret upp och vi gingo till sjös. Mitt närmaste mål var nu Vogelsang, en ö vid nordvästra Spetsbergen, som jag gärna önskade besöka.

Väl utkomna i hafvet släppte vi ut trawlen, och tre trawlningar gjordes under aftonens och nattens lopp. Härigenom riktades våra samlingar betydligt. Många fiskar erhöllos, hvaribland stora vackra Lycodesarter, Lumpenus, Agonus, Liparis, Cottider, Cyclopterus spinosus och några små flundror. Dessutom erhölls en mängd andra hafsdjur, såsom flere olika slags sjöstjärnor, sjöborrar, kräftdjur, maskar och andra lägre djur.

Klockan 1 på natten hade jag just gått till kojs, när Erikson kom in och berättade, att styrmannen, som stod i utsiktstunnan uppe i stormasttoppen, såg en ovanligt stor säl på ett isflak för ut. Jag skyndade då genast upp och hade knappt fått kläderna på mig, när Erikson åter kom in och berättade, att det var en hvalross man såg.

Att få en hvalross under denna expedition var af flere skäl ett högt önskningsmål. Det blef därför i en hast lif ombord. Maskinen stoppades, en fångstbåt nedhissades och i denna gick jag ned, beväpnad med min lilla 8-millimeters mauserstudsare och helmantlade kulor. Kapten Kjeldsen, som var beväpnad med en harpun, tog plats vid min sida, och så roddes båten af kraftiga armar bort mot föremålet

för utfärden, hvilket syntes som en liten mörk prick i fjärran bland isen. Båten gjorde till en början god fart. Hvalrossen blef allt större och större, och min ifver att få skåda djuret på nära håll stegrades mer och mer. Snart voro vi ganska nära. Jag lade mig med studsaren i handen ned på knä i båtens för och kaptenen vid min sida. Männen fingo befallning att sakta farten och ro tyst. Kaptenen hviskade till mig, att det var en »gammal oxe» och att han sof.

Djuret låg utsträckt på ryggen med betarna i vädret och tycktes sofva tungt.

När vi kommo det på 50—60 meters afstånd, hviskade kaptenen å nyo till mig och sade, att jag borde skjuta, men jag var ej af denna åsikt. Jag behöfde väl ej skjuta, så länge besten ej rörde sig.

Männen höllo nu upp årorna, och båten gled sakta allt närmare. Först när jag var endast några få meter från iskanten, siktade jag på djurets hufvud, där jag trodde att hjärnan var belägen, och sköt. Vid skottet sprang det ståtliga djuret upp blixtsnabbt, kastade sig om på fötterna, drog in sina stora bakfötter under kroppen, reste sig högt och gick ett par steg mot båten. Han flåsade och frustade blod emot mig, och blodet stänkte kring hans nos. Båten stötte i detsamma mot isen, och kaptenen ropade: »Skjut, skjut, han kommer i båten!» Själf visste jag mycket väl, att det ej var möjligt att skjuta ihjäl ett sådant djur, så länge det vände hufvudet rakt emot mig. Jag väntade därför, och länge behöfde jag ej vänta, ty besten vände i detsamma på hufvudet och fick då min andra kula genom hjärnan. Han föll med detsamma ihop som en säck och låg skälfvande utsträckt på isen. I detsamma hördes ett kraftigt hurrarop från fartyget, hvilket sakta följt efter oss och nu var oss tämligen nära.

Kaptenen var ännu rädd, att vårt byte skulle kvickna vid och vältra sig i sjön. Han körde därför sin harpun i djurets sida. Det visade sig emellertid vara öfverflödigt. Djuret rörde sig ej mer, och blodet flöt som en tjock ström ur dess gap, så att isen och vattnet rundt omkring färgades röda.

Snart var fartyget framme. Vi församlades på isen kring vårt ståtliga byte, och nu blef det arbete af i den ljusa, härliga natten. Hvalrossen blef först fotograferad och uppmätt. Han var jämt fyra meter lång och så tung, att det var endast medelst häfstänger det var oss möjligt att vända honom på ryggen.

Sedan huden blifvit aftagen, togos preparat af de inre delarna. Odhner gräfde i tarmarna efter inälfsmaskar, entomologen plockade de sällsynta hvalrosslössen från den gleshåriga huden, och jag öppnade magen för att se hvad denna innehöll. Där fann jag till min öfverraskning en sönderstyckad halfväxt storsäl. Det blef således konstateradt, att hvalrossen verkligen fångar och äter sälar. Hur han kan stycka och förtära dessa är en gåta, som är ganska svår att tyda. Sälens hud och späck voro styckade i omkring 10—15 centimeter breda och 1/2 till 2/3 meter långa remsor. Det är således påtagligt, att betarna varit använda vid sönderstyckandet af sälen.

Under vårt arbete med hvalrossen samlade sig en mängd stormfåglar och borgmästare kring oss, och äfven ismåsar, som vi förut ej sett till, kommo talrikt tillstädes. Flere vackra ismåsar blefvo fällda, och då alkor och rotges sträckte talrikt omkring oss, gåfvo Kjell och jag oss i hvar sin båt ut på jakt, medan Östergren och Odhner voro sysselsatta med att taga preparat af hvalrossens kropp. Först kl. 6 på morgonen var allt det arbete, som måste utföras på isflaket,

DEN SKJUTNA HVALROSSEN.

färdigt. Vi gåfvo oss då, medförande rikt jaktbyte, ombord, och så ångade vi vidare mot norden.Hvalrossen utgör nu en prydnad för Spetsbergsafdelningen i Biologiska museet i Stockholm.

Min förhoppning att komma upp till Vogelsang och möjligen till Vide bay gäckades, då vi redan norr om Amsterdamön mötte tätt packad is, som omöjliggjorde vidare framträngande mot norr. Vi hade ej annat att göra än vända och gå mot Grönland. Först ville jag dock vid Spetsbergen skjuta en del sjöfågel, dels som proviant och dels för konservering. Min mening var först att gå in i Virgos hamn vid Andrées ballonghus, men det visade sig, att inloppet dit var fullt af is. Då jag fruktade att möjligen blifva instängd, föredrog jag Kobbe bay på Danskön, där vi ankrade på aftonen den 3 juli.

Det var en härlig afton. På norra sidan af vår ankarplats reste sig en brant bergvägg, och där häckade rotges i mångfaldiga tusental. Så små som myggor sågos dessa fåglar högt upp i rymden flockvis sträcka till och från fjället. Söder om oss häckade en koloni alkor, och kring deras fjäll var äfven ett rikt fågellif rådande.

Sjön låg spegelblank och inbjudande, hvarför vi bestämde oss för att fara ut på jakt. Kjell gick i en båt och Levin med mig i en annan. Alkorna sträckte flitigt, och än föll en sådan, än en lunnefågel för våra skott. Kjell sköt flitigast, och när vi fram på natten träffades, hade han ensam fällt 113. Levin och jag hade omkring 80 i vår båt.

Den 4 juli fingo vi besök af kapten Olsen, som hade i uppdrag att segla upp till Hinlopen, till gradmätarne, som öfvervintrade där. Han låg med sin skuta i Virgos hamn och hade för is ej kunnat komma längre. Han berättade, att äfven »Svensksund», som var uppe i samma ärende, hade måst vända för isen.

Sedan vi hade öfverlämnat post till kapten Olsen, begåfvo vi oss ännu en gång ut på en jaktfärd. Jag försökte gå i land på södra sidan af vår hamn, där rotges häckade talrikt öfverallt i bergen, och det blef en mödosam vandring. Ofta sjönk jag ned till midjan genom snön. Hur det var, knogade jag dock upp i ett berg, där vi äfven lyckades taga fram några rotgesägg ur bergsremnorna.

De äro små, utomordentligt trefliga fåglar dessa små alkekungar, och jag hade mycket nöje af att se dem sitta på stenarna rundt omkring mig. Hvarje gång en flock kom flygande och slog ned bredvid mig, skreko de högt »perrre-tetete-tett-tett-tett». De satte sig tätt på stenarna, där de stodo med tämligen högresta tarser, ej på själfva tarsen som alkan. Med sina mörka ögon, svarta hufvud och ryggar samt rent hvita bukar voro de mycket näpna.

Högt upp öfver alkkolonien i det branta fjället bodde några par borgmästare. Mina män hade hört mig yttra, att jag gärna önskade några små borgmästareungar, och till dessa män behöfdes endast en uttalad önskan af mig. Kunde de gå mina önskningar till mötes, gjorde de det alltid. De gjorde ofta vida mer än jag begärde, och när jag nu råkade kasta min blick upp mot fjällets topp, fick jag se två små varelser klättra där på afsatserna öfver bråddjupet. Det var Hegge och Kornelius, som företagit den mödosamma klättringen för att skaffa mig ett par fågelungar, och deras djärfva företag kröntes äfven med framgång.

Senare på dagen företog jag i Levins sällskap en båtfärd längs kusten till en liten af kapten Kjeldsen förut känd

holme. Den stora arktiska lunnefågeln var mycket allmän, och en hel del sådana blefvo fällda. Flerestädes träffades emellertid äfven den mindre lunnefågelformen, som alldeles liknar vår skandinaviska. På holmen häckade endast

vanliga ejdern, och då där i trakten ej var något fågellif af högre intresse för mig, beslöt jag att redan på aftonen lämna kusten, hvarför vi skyndsamt återvände till fartyget. Kjell hade äfven i dag skjutit ett stort antal sjöfåglar, och vi hade nu vildt, så att det borde räcka under öfverseglingen till Grönland.

Sedan vi på aftonen hade intagit vår sista måltid vid Spetsbergen, togs alltså ankaret och Frithjof styrde färden ut i det isuppfyllda hafvet. Då jag emellertid ännu en gång ville se, huru den is, som blockerade norra Spetsbergen, såg ut, gingo vi först mot norr, upp till iskanten. En småspof, som ej förr blifvit iakttagen på Spetsbergen, flög förbi fartyget bort mot kusten af Amsterdamön.

Det var med en viss känsla af vemod jag lämnade det härliga Spetsbergska landet. Visserligen hade vår vistelse där ej lämnat så rik frukt, som jag hade hoppats och som den kunde hafva gjort, om landet varit sådant det var vid mitt besök 1898. Nu voro vi till följd af snö så godt som afstängda från land. Insjöar och träsk, som jag hade hoppats kunna undersöka, voro täckta af is och snö, och äfven fjordarna voro delvis blockerade af is. Härtill kom, att de lokaler, jag hade hoppats kunna besöka på norra Spetsbergen, voro otillgängliga. Detta oaktadt medförde jag därifrån rika samlingar. Tolfhundra fåglar voro konserverade, tre för Spetsbergen nya fåglar voro upptäckta, och en hade erhållits, som endast en gång förut var funnen på detta land. Östergren och Odhner voro nöjda med det resultat de vunnit, och Levin hade haft tillfälle att eftersöka bakterier i tarmkanalen på talrika arktiska djurformer.

FJÄRDE KAPITLET.

GENOM POLARISEN TILL JAN MAYEN.

Isen var sig lik. Den låg så tätt packad, att man ingenstädes bland den kunde skönja något öppet vatten. Dock syntes icke, såsom eljest är vanligt vid iskanten, några synnerligen stora isflak, och isen var ej mycket grof, alldeles icke jämförlig med den vi senare, längre väster ut, fingo göra bekantskap med.

Den 5 juli var vädret fortfarande godt, och jag beslöt på Östergrens begäran att använda denna dag till trawlning utanför Spetsbergens kust. Djupet var här omkring 100 m. Vid förstå trawlningen kom trawlen upp alldeles söndersprängd, och såväl kaptenen som våra fångstmän påstodo alldeles bestämdt, att det varit en håkäring (haj) uti den. För min del tror jag, att det endast varit en sten. En del djur, som fastnat i nätet, erhöllos dock, och trawlens insida var alldeles klädd med de vackraste stora liljestjärnor (Antedon Eschrichtii). Ytterligare två trawlningar gjordes, och talrika fiskar samt en mängd lägre djur erhöllos. Bland de sistnämnda utmärkte sig flere genom ovanlig storlek; så utom de redan nämnda liljestjärnorna en sjöstjärna (Asterias panopla) med 25 cm. långa armar och vidare 20 cm. långa

lucernarier, bägarlika maneter, som i motsats mot andra sådana djur vanligen sitta fast — de kunna dock äfven simma fritt omkring.

Den sista trawlningen företogs med en engelsk fisktrawl, betydligt större än de af oss medförda Petersenska trawlarna. Denna satte sig snart fast mot någon stor sten, och ståltrådslinan spändes härvid så våldsamt, att den hotade att brista. Lyckligtvis hade skeppet så ringa fart — vi gingo för segel i svag vind — att det stannade, men det var ock i sista ögonblicket. Ett par af de talrika ståltrådarna i linan hade redan sprungit, just där denna låg böjd öfver trissan i ett block. Nu kunde vi rädda trawlen och fångsten, men linan måste afhuggas där trådarna brustit, i följd hvaraf den blef ett par hundra meter kortare.

Mot aftonen lade jag ut 400 krok långref på omkring 100 famnars djup. Resultatet vardt detsamma som vid föregående försök.

Det är märkvärdigt, att jag ej fick någon fisk på refven, då jag använde samma agn, sill och saltade djur af blåmusslan, som fisken tar så bra på vid norska kusten. Att det dock finnes fisk, bevisas däraf, att vi fingo en rikedom med småfisk i trawlen, och alla fiskar skola väl ej vara små. För resten fann jag i Belsund 1898 i magen på en haj en mängd lämningar efter stora benfiskar.

Mot aftonen sköt jag med kula från fartyget en klappmyts, som låg på ett isflak. Zoologerna hade nu mycket att göra med att preparera alla fångade smådjur, och det arbetades äfven flitigt ombord till öfver midnatt. Vid den tiden blåste det upp en hård nordanvind. För att spara kol stoppades maskinen, alla segel hissades och Frithjof gick med hurtig fart mot det hemlighetsfulla landet i väster.

När jag på natten gick till kojs, gaf jag kaptenen order att segla i sydvästlig riktning och att, om så behöfdes, hellre falla ned i sydlig än att gå in i tät is. Följande morgon vaknade jag icke dess mindre vid att fartyget gång på gång törnade mot isblock, så att det skälfde i alla fogningar, och när jag kom upp på däck, såg jag ej annat än grof is, hvart jag vände mig. Kaptenen berättade, att vi under natten hade gått genom några isbälten, och att vi, enligt hans tro, äfven nu befunno oss i ett sådant, som vi snart skulle komma ur. Det visade sig dock inom kort, att vi i själfva verket kommit långt in i polarisen; vi hade milslånga, oöfverskådliga isflak i söder om oss.

Då det alldeles icke ingick i min resplan att redan nu gå in i den grofva polarisen, fick kaptenen genast order att gå söder ut, men detta var dess värre lättare sagdt än gjordt. Vi nödgades helt enkelt gå den enda väg, där isen släppte oss fram, och det var i västlig och sydvästlig riktning. Under dagens lopp — det var den 6:te juli — blefvo vi dock ofta tvungna att gå tillbaka. Vinden blåste hårdt nordlig, och i allmänhet lyckades det oss att hålla kursen så pass mycket, att segel kunde användas; vi gjorde stundtals god fart mot väster.

Spetsbergsgrisslor (alkor, som jag förut efter fångstmännen kallat dem) voro liksom rotges ännu talrika och sträckte till och från Spetsbergen. Stormfågeln förekom äfven talrikt, kryckjor sträckte, här och där sågs en ismås eller en borgmästare, och ofta iakttogo vi björnspår på den snöbetäckta isen. På natten iakttog jag för första gången under vår färd en narhval.

Luften var dimmig och tjock, så det blef ej möjligt att få någon säker observation. Efter den fart vi gjort och riktningen beräknade kaptenen, att vi vid middagstiden den 7

juli voro på 77.15 nordl. br. och 1.30 västl. Denna beräkning visade sig sedermera vara riktig nog. Vi hade således kommit ett godt stycke mot väster.

Mot aftonen syntes vår väg vara stängd. Vi hade blifvit så inkilade mellan isflaken, att öppet vatten ej kunde skönjas. En liten smal ränna visade sig dock slutligen i sydost, och det gällde att om möjligt streta oss fram dit. Frithjof arbetade så, att det mången gång förvånade mig, att bogar och stäf höllo. För full fart körde vi på isblocken, och vid de törnar, vi då fingo, kändes det, som hade fartyget knipit ihop på längden och utvidgat sig på bredden. Hela skeppet skälfde, ja, äfven isblocken tycktes darra under Frithjofs stäf. Emellanåt sutto vi fast några timmar, under hvilka det rastlöst arbetades med båtshakar och båtar. Värst att komma till rätta med voro de stora s. k. isfötterna, hvilka ofta sköto ut från blocken flere meter under vattnet. Dessa isfötter voro hårda som sten, och för dem måste propellern skyddas. Trots sitt sega motstånd och hum mycket än isblocken suckade och kvedo under Frithjofs bogar, blefvo de dock till sist undanvräkta, och om det än gick långsamt, gick det dock framåt, — ehuru visserligen icke åt det håll, dit vi ville. Endast i sydostlig riktning var det någon möjlighet att komma fram.

Hela dagen den 7 juli var det ett brakande och stötande, som hade alla underjordens makter bearbetat fartygets sidor. Min stackars Kurre, hvilken jag så när hade glömt att tala om, var alldeles vettskrämd. Kurre var en hönshund af pointerras, som jag medtagit hufvudsakligast därför, att jag ej hade någon lämplig plats för honom hemma öfver sommaren. Han är annars ej någon dufunge. Tvärtom är Kurre en sällsynt djärf och modig hund, men dessa stötar, som på fartyget verkade likt jordskalf, kunde han ej förstå, och

det stackars djuret skälfde som ett löf. När stötarna voro som svårast, kastade han sig på golfvet eller sprang som en galning mot väggarna. För att lugna honom tog jag honom ofta till mig i sängen och höll honom i min famn. Märkligt är, att denna Kurres förskräckelse för stötarna mot isen aldrig fullt gick öfver.

Mot kvällen den 7:de juni hindrades vårt vidare framträngande af tjocka, hvarför Frithjof förtöjdes vid ett isflak. Då Östergren nu var ledig från zoologiska arbeten, begagnade han tillfället till att göra hydrografiska undersökningar. På förslag af prof. Otto Pettersson hade nämligen en dennes vattenhämtare jämte tillhörande termometrar medförts för anställande af vattenundersökningar, när så kunde ske utan åsidosättande af expeditionens egentliga uppgift. Lodningen utvisade, att vi här på 77° 11' N. Lat. och 0° 55' V. Long. hade ett djup af betydligt mer än 3,000 m.; vi nådde nämligen ej botten med vår 3,100 m. långa lodlina. En serie vattenprof togs från 3,000 m. ända upp till ytan. Vattnets temperatur var i de flesta profven under sötvattnets fryspunkt; — det salta hafsvattnet fryser först vid ungefär — 2° och har vid denna låga temperatur sin största täthet, hvarför sådant kallt vatten sjunker ned, så att hela vattenmassan ända ned till bottnen blir starkt afkyld. På 100—300 m. djup var emellertid vattentemperaturen något öfver 0° (högst + 1 $^1/_2$°)? och de härifrån erhållna vattenprofven utvisade tillika en något högre salthalt än de öfverliggande och underliggande vattenlagrens.

När Östergren tidigt på morgonen den 8 juli var färdig med sina vattenprof, klarnade vädret upp så pass mycket, att vi kunde fortsätta vår färd. Denna dag gingo vi fram i den gröfsta is jag skådat. Från masttoppen sågs ej öppet vatten mer än i ostsydost. I denna riktning gick en smal ränna

mellan ett par oöfverskådliga, flere mil långa isflak, och i denna ränna ångade vi fram hela dagen. Kapten Kjeldsen, den bepröfvade mannen, som i nära trettio år seglat på Ishafvet, var orolig och upprepade ofta orden: »jag har aldrig sett is förr.» De flesta af besättningsmännen hade förut seglat på Ishafvet, och de försäkrade alla, att de ej någonsin förr hade sett så grof is. Att kapten Kjeldsen verkligen hade skäl för sin oro, så länge vi seglade fram i den smala rännan mellan ett par isflak af så betydande dimensioner, är lätt att förstå. Hade dessa flak genom strömsättningen tornat ihop med hvarandra, så hade Frithjof ej varit mycket värd. Att de ej sällan förut hade tornat samman, därom vittnade all den sönderbrutna, uppskrufvade is, som likt ruiner låg upptornad på isflakens kanter och äfven långt in på flaken. Denna is, ända till 13 meter tjock hafsis, hade vid dessa skrufningar brutits i stycken, och vi sågo många sådana isstycken, höga som kyrktorn, uppresta mot hvarandra.

Den tänkande människan måste alltid känna sig liten och obetydlig inför en storslagen natur. Detta kände jag här i högre grad än vanligt. Frithjof, det ståtliga, högriggade, tremastade fartyget, föreföll mig här lik en mygga, hvilken naturkrafterna när som helst kunde krossa. Höjde man blicken in öfver all denna is, tedde den sig som ett kuperadt snölandskap eller snarare som en jättestor hvit stad, här och där inmängd med sjöar och slätter. Som hus lågo spridda isblock mellan stora ruiner, kyrkor oeh torn, allt öfverhöljdt af den hvitaste snö, och däremellan utbredde högblåa insjöar sina kristallklara ytor, sammanbundna af bäckar och floder. Öfver det hela låg ett stämningsfullt färgspel, som mellan hvita fält och blåa vatten skiftade i violett och gult. Här och hvar syntes klarblåa, grottlika hål och strimmor i isblocken. På sina ställen var isen upphöjd på ett

besynnerligt sätt, kullrig som en glacier, så att man nästan skulle varit frestad tro, att han böjde sig öfver ett land. Dessa upphöjningar voro ofta remnade och öppnade sig i svartblåa raviner.

Att vi hade kommit långt in i polarisen var lätt att förstå, ja, så långt in, att ej ett djur vågade sig dit. Vi sågo knappt en fågel, ej ens ett spår efter lefvande varelser.

Under natten till den 9 juli öppnade sig vår ränna mer i öster, och vi ångade fram i ostsydostlig riktning. Så småningom började öppet vatten synas likt kanaler inne i isen, och mot morgonen hade vi vidare farvatten framför oss. Vi kommo in i ett tjockt dimlager, som hindrade all utsikt, hvarför vi förtöjde vid ett isflak. På detta isflak funnos små dammar, som lämnade oss ett utmärkt dricksvatten.

På natten lättade dimman, och vi funno till vår glädje, att de stora isflaken voro slut och att så mycket öppet vatten syntes i söder och sydsydväst, att vi kunde intaga vår rätta kurs. Som det blåste en svag nordanvind, hissades segel och maskinen fick hvila.

Att den ovanligt grofva is, vi hade passerat, härstammade direkt från polarområdet, torde väl knappt kunna betviflas. Hvad som öfverraskade mig var, att en mängd grofva isblock voro betäckta af lera och väl således sannolikt varit i beröring med land eller med något grund. Då strömmarna från polarbäckenet ej beröra Spetsbergen, hvilket äfven bevisas däraf, att man kring denna ögrupp aldrig anträffar så grof is, kunde man vara frestad tro, att land skulle finnas någonstädes mellan dessa trakter och polen, om man ej hade den förklaringen att tillgå, att leran följt med isen från länderna i öster och hängt fast, medan isflaken gjort färden öfver polarområdet, under hvilken färd de

tilltagit så oerhördt i tjocklek. En sak, som synes tala emot möjligheten af ett polarland, är, att man i dessa trakter aldrig finner glacieris. Skulle det finnas ett polarland, borde det väl äfven finnas glacierer, så mycket mer som glaciererna på Ishafsländerna väl i allmänhet ha större utbredning och äro talrikare, ju närmare man kommer mot polen. Det lilla Giles land låg kringflutet af glacieris, och då borde väl äfven ett polarland lämna ifrån sig sådan is. Detta i förening med hvad man känner om hafvets djup, som tilltager mot polen, talar mycket för den nu rådande åsikten, att man vid polen endast har att söka ett istäckt, djupt haf.

Djurlifvet i hafvet började nu vittna om, att vi åter kommit ur den eviga isen och i söder kunde vänta alltmera öppet vatten. Stormfåglar begynte visa sig, en och annan alka iakttogos, och sälar blefvo allt talrikare. Det här visat sig, att vikaresälen (Phoca foetida) är den sälart, som går längst in i polarisen.

Den 10 juli var det åter dimma, tjockt som en vägg rundt omkring oss. Vädret var för öfrigt lugnt och vackert. Temperaturen, som, sedan vi lämnade Spetsbergen, hållit sig på + 2 till 3 gr. Cels., var äfven denna dag 3 gr. Vi lodade på morgonen och hade ute 3,100 meter lina utan att finna botten. Lat. 76° 33' N., Long. 2° Ö. enligt kaptenens beräkning. Då de tunga järnlod, som nedsänktes, voro så inrättade, att de skulle falla af linan, när de stötte mot botten, måste de nu uppdragas, och det gick ej fort att få upp den långa hamplinan. En missräkning för mig var, att vi kommit så långt in i isen, att det ej var möjligt finna tillräckligt mycket öppet vatten för att kunna trawla. Min plan hade varit att gå längs iskanten och att därunder företaga flere trawlningar på de stora djupen. Det var för detta ändamål vi medförde en 5,000 meter lång ståltina.

Medan vi lodade, var Kjell ute i båt och fällde ett par synnerligen vackra exemplar af den bredstjärtade labben (Lestris pomarina).

Fram på f. m. lättade dimman. Öppet vatten, uppfylldt af gles is, utbredde sig framför oss, och vi kunde med full fart ånga i väg vår rätta kurs mot sydväst. På aftonen hade vi kommit så långt ut, att vi kände en svag dyning från hafvet. Isen var här mycket gles och bestod endast af små isbitar och flak af jämförelsevis klen is. Här anträffades en stor mängd grönlandssälar, hvilka dels flockvis skyndade fram, som vanligt stänkande vatten omkring sig, hvar gång de visade sig öfver vattenytan, och dels lågo uppkrupna på isflaken. Då vi under de senaste dagarna ej haft tillfälle till jakt och ej haft något att göra, beslöt jag att anställa säljakt. Jag gick i sällskap med Kjell och Levin ut i en båt, och vi fällde på en liten stund 10 sälar, hvaraf 3 unga klappmytsar. När vi återkommo till fartyget, hade man från detta med hagel skjutit 4 grönlandssälar. Nu hade vi skaffat arbete ombord, och zoologerna voro snart i gång med att göra preparat och söka i djurens inälfvor efter parasiter.

I hafsytan var ett ofantligt rikt djurlif rådande. I ythåfven, som en stund släpades efter fartyget, fångades ett stort antal djur. En hel del krustaceer erhöllos och bland dessa en stor amphipod i mängd. Äfven fångades den synnerligen vackra pteropoden Clio borealis, hvilken, när han simmar i vattnet, mycket liknar en liten fisk; han lyser långt ned från djupet med sin vackra röda färg.

Den lilla polartorsken, som synes älska is, finnes midt ut i Ishafvet. Jag såg honom ofta i stim liksom lekande springa fram och åter öfver isflakens utskjutande s. k. fötter och stundom blef han af de svallvågor fartyget förorsakade uppkastad på isen. På det sättet fångades vid dettatillfälle ett exemplar. Det är denna lilla torsk, som af fångstmännen kallas ismört och som på Spetsbergen håller sig i stor mängd under de i fjordarna utskjutande glaciererna branter.

Den 11 juli öfverraskades jag af att vinden var västlig. Det var nämligen första gången under färden på Ishafvet,

som vi haft annan vind än nordlig. Temperaturen steg äfven på morgonen till + 5 gr., och när vi vid middagstid hade 6 gr., tyckte jag, att det var riktig sommarvärme. Vid middagstiden tittade solen fram, så att vi kunde taga dess höjd, och det visade sig, att vi voro på Lat. 75° 21', Long. 1° 32' Västl. Isen låg tätt som ett golf i nordväst och väster. Vi måste därför falla af i sydlig riktning.

Då vi nu voro på omkring 45—50 svenska mils afstånd från närmaste land, var det rätt egendomligt, att fågellifvet denna årstid kunde vara så pass rikt. Stormfågeln var mycket allmän, och den hvita formen blef alltmer öfvervägande, ju längre vi kommo från Spetsbergen. Det visade sig, att alla de fåglar, som blefvo skjutna, sedan vi kommit på längre afstånd än 18—20 svenska mil från Spetsbergen, ej hade fortplantat sig under året. De voro endera yngre fåglar, som ännu ej fortplantat sig, eller sterila, med förkrympta generationsorgan. Dessa sterila måsfåglar hade delvis vinterdräkten kvar, hvilket utgjorde ett tydligt bevis på att de voro odugliga till fortplantning. Vi iakttogo stormfåglar i mängd, spetsbergsalkor, alkekungar, kryckjor, några få spetsbergsteistar (Uria grylle, var. Mandtii), borgmästaremåsar, ismåsar, rödnäbbade tärnor (Sterna macrura) samt några få unga labbar (Lestris crepidata och pomarina).

Den 12 juli mötte vi täta, nästan ogenomträngliga isband äfven i söder och hade ett svårt arbete för att komma fram. Dyning från öster bevisade, att det på denna väg ej var långt till öppna hafvet.Bland de många stormfåglar och andra fåglar, som fälldes, hade endast en stormfågel fortplantat sig, och på denne började fjädrar växa ut på den stora liggfläcken. Således ett tecken till, att han fått sin afkomma förstörd och kanske gett sig ut på det villande hafvet för att glömma sorgen.

Klappmytsen var mycket allmän, och man skilde honom lätt redan på långt afstånd från de öfriga sälarne, när han låg uppkrupen på isen. Han ligger nämligen endast på höga isblock, stundom på så höga, att man måste förvåna sig öfver att han kunnat komma upp på dem. Han ligger vanligen på isblockens högsta punkt, ofta flere meter öfver hafsytan. Äfven på formen och färgen skiljer man lätt klappmytsen från andra sälar. Hans form är smärtare och mer långsträckt, och han ligger vanligen på buken, sällan på sidan och aldrig, som många andra sälar, på ryggen. De gamla djuren äro svartfläckiga, och på afstånd sticka de svarta fläckarna bjärt af mot den ljusa grundfärgen. De yngre djuren sakna fläckar, äro ofvan enfärgadt mörkbruna, under ljusa med skarp färggräns. Hufvudet är ofvan så mörkt och gränsen mot dess ljusa undersida så skarp, att det på afstånd ser ut, som om de hade en mörk mössa på hufvudet. Redan skiljaktigheterna till det yttre göra det för den vane iakttagaren sannolikt, att klappmytsen äfven i afseende på lefnadssätt skall skilja sig väsentligt från öfriga sälarter. Mina undersökningar visade, att han lefver hufvudsakligast af bläckfiskar. Det är troligt, att dessa djur mestadels lefva djupt ned i hafvet och att klappmytsen därför blifvit utrustad för att kunna dyka ned vida djupare än andra sälar. Härmed sammanhänga också hans smärta kroppsbyggnad, hans mycket stora simredskap (bakfötterna med den stora simhuden) och hans ofantligt stora ögon, hvilkas pupillerkunna utvidga sig i utomordentlig grad, så att de äfven nere i hafvets dunkel kunna insläppa tillräckligt med ljus. Vidare har han fått sin mössa på hufvudet, hvilken ej sträcker sig endast öfver nosen utan öfver halfva hufvudet, för att i den kunna reservera en del luft vid nedgåendet. Denna luftblåsa står nämligen i förbindelse med näsöppningen, och det var lätt att se, när djuret ämnade sig djupt ned i hafvet, ty då fylldes alltid blåsan. Störst och lättast att iakttaga är den på de äldre hannarne, men äfven honan och ungarne ha den. När den är fylld med luft, ser hela hufvudet ut, som vore det svullet, äfven ned på sidorna, och den rymmer således helt säkert vida mer luft, än man i allmänhet föreställer sig. Några af de klappmytsar, som jag undersökte, och hvilka fälldes här ute, där hafvet är omkr. 3000 meter djupt, hade till min förvåning magsäcken full af lera. Detta kan möjligen förklaras på det sätt, att djuren slicka i sig leran från den ofta leriga isen. På ett sådant djup kunna de naturligtvis ej gå ned till botten.

Förutom klappmytsen finnas där ute i hafvet endast grönlandssälar (Phoca grœnlandica) och vikaresälar (Phoca fætida). Mina undersökningar visade, att dessa båda sistnämnda säldjur lefva af krustaceer, hufvudsakligen amphipoder (märlkräftor), som uppehålla sig nära hafvets yta, och dessa sälar behöfva därför ej gå djupt ned i hafvet. Jag sköt mot aftonen från fartyget en klappmyts, som låg högt uppkrupen på ett isflak.

Den 13 juli hade vi kommit in bland glesare is, som var mycket blandad med klen, ettårig hafsis, och vi kunde

från kl. 6 förmiddagen gå i västligare riktning. Klappmytsen var allmän, och två sådana fälldes från fartyget. Sedan jag hade filat bort halfva det klumpiga siktet på min mauserstudsare och äfven halfva det otäckt höga komet samtskottställt geväret, sköt jag absolut rätt med den och fick hvarje säl jag sköt på.

Det är märkvärdigt, att man ej kan få köpa en studsare med sådan siktinrättning, att man kan skjuta horisontelt rätt med den, och det fastän detta på jakt är det viktigaste. Att skjuta vertikalt rätt är ingen konst. De flesta kulorna gå öfver eller under. Från denna dag sköt jag emellertid alla säldjuren genom halskotorna bakom kraniet, och de blefvo i regel liggande på platsen. Kjell plägade skjuta dem i hjärnan, och det är nog säkra skott, men de ha det emot sig, att kraniet och ofta hela djuret blir värdelöst för museiändamål.

Vid tolftiden på middagen kommo vi in i en tät tjocka och vågade ej gå, af fruktan att gå oss fast i isen. Vi förtöjde fartyget vid ett isflak.

Östergren hade låtit göra en sänkhåf af 2 meters vidd och, för att den ej skulle göra för stort motstånd mot vattnet, tillverkad af nät med 1 cm. stora maskor. Dessutom medfördes ett par tätare håfvar af mindre dimensioner. Vid de alltför talrika tillfällen, då vi måste ligga stilla för tjocka, användes håfvarna flitigt, och de fångade mycket af intresse, ehuru de naturligtvis icke kunde hålla oss skadeslösa för den stora förlust, som omöjligheten att trawla förde med sig.

Nu företogs å 73° 30' N. Lat. och 2° V. Long. en serie af vertikalhåfningar å olika djup ända ned till 3000 m., utan att håfven nådde botten. När håfven sänktes ned till högst 500 m. djup, erhöllos åtminstone af större djurformer just icke några andra än sådana, som brukade fås äfven i ytan, när vi läto en håf släpa efter fartyget. Men när sänkhåfvarna fingo gå ned till 1000 m. djup eller mera, medförde de upp många djur, som aldrig träffades i ytan eller på ringa djup. Bland sådana ådrogo sig särskildt kräftdjurenoch medusorna stor uppmärksamhet. Medusorna eller maneterna hade ofta en djup, brunviolett färg, hvarigenom de på ett frappant sätt skilde sig från de i ytan lefvande, glasklara eller helt svagt färgade arterna. Några bland dem torde vara nya för vetenskapen. Äfven kräftdjuren lyste i bjärta färger. De större bland dem voro blodröda — rödgula, de mindre däremot svagare färgade — ofärgade, nästan genomskinliga. En del räkor hade kolossalt långa känselspröt — hos vissa djuphafsräkor blifva dessa ända till 10 gånger längre än kroppen och mera. Af kräftdjur erhöllos utom räkor äfven amphipoder, schizopoder, copepoder och ostracoder, hvaribland äfven en del förut okända arter. Åtminstone gäller detta om schizopodema, som nu blifvit bestämda af docenten Ohlin i Lund. Af denna djurgrupp fingo vi äfven en art, som förat var känd blott från södra Ishafvet.

BYTHOCARIS LEUCOPIS. Hälften af naturlig storlek. (Efter G. O. Sars, något förändrad.) De långa känselspröten äro här ofullständiga.

Ända till senaste åren har af flere utmärkta forskare den åsikten förfäktats, att djurlifvet i hafvet skulle vara inskränkt till vattenlagren närmast ytan och närmast bottnen. I de mellanliggande lagren skulle lefvande djur helt saknas eller åtminstone blott sparsamt förekomma. Våra undersökningar ådagalade, att i norra Ishafvet tvärtom ett rikt djurlif träffas äfven i dessa vattenlager, ett resultat som stämmer öfverens med iakttagelser, hvilka just under deallra sista åren i andra haf vunnits genom andra vetenskapliga expeditioner.

Kjell hade skjutit elfva ismåsar och några mycket ljusa stormfåglar. Ryggen och öfre delen af vingarna äro hos stormfågeln alltid blågrå eller sotgrå. Vid Spetsbergen och Beeren Eiland äro de flesta äfven på hufvud och buk sotgrå, mer eller mindre mörka. Dessa mörka stormfåglar finnas ej längre mot väster och söder men uppträda åter vid västra Grönland. Inga af dessa fåglar hade fortplantat sig i år.

Klockan 7 e. m. den 13 juli lättade tjockan, och vi kunde fortsätta färden. Isen var tät, och vi slingrade oss fram i alla möjliga riktningar.

Den 14 juli på morgonen kom tjockan åter, tätare än någonsin, och denna odrägliga tjocka, som bortskymde allt, varade oafbrutet till den 20 juli, således en hel vecka. Under tiden lågo vi mestadels förtöjda vid isflak, håfvade efter små hafsdjur och jagade fågel och sälar kring fartyget.

Den 14 företogo vi djuphåfningar på 73° 15' N. Lat. och 2° 50' V. Long., där håfven ej nådde botten med 3000 m.

lina (djupet kan dock ha varit mindre, då håfven kan ha förts åt sidan genom ström). När vi den 16 juli å 72° 50' N. Lat. och 3° 8' V. Long. släppt ut håfven med lika lång lina, befanns den däremot ha varit vid bottnen. Den medförde nämligen något slam och ett par bottendjur (Elpidia). Vid lodning i närheten af denna plats funno vi djupet vara 2700 m.

Den 15 juli var en varm dag, den varmaste vi haft ute i hafvet, och termometern visade på morgonen + 12 gr. Cels. men sjönk på middagen till 10 gr. och mot aftonen till 6. Gredin insjuknade i feber.

Stundtals glesnade tjockan något, och vi ångade fram ett stycke genom isen, men långt kommo vi ej i taget. Den17 juli på morgonen såg det ut, som om vi skulle blifva fastsittande i isen. För Frithjofs järnskodda bog fingo dock isblocken vika, hur mycket motstånd de än gjorde. Vattnet var i ytan grumligt af ett gröngult slam. Detta, som särskildt var tjockt öfver de utstående isfötterna och dolde dessa, försvårade i hög grad navigationen. Kapten Kjeldsen litade på vårt starka fartyg och gick på isen med en fart så stark, att jag verkligen fruktade för att fartyget skulle gå sönder; men när jag för Kjeldsen uttalade denna min fniktan, fick jag till svar: »Håller isen, så nog håller Frithjof.» När isblocken, kvidande, gnisslande och liksom suckande, vräktes undan och vredo sig mot hvarandra, föreföll det mig, som hade de högljudt klagat öfver den hårda behandlingen.

Vid midnatt kändes en svag dyning från öster, och hafvets brus h§rdes. Isen glesnade så småningom, och fram mot morgonen voro vi i så pass öppet vatten, att vi åter kunde förtöja vid ett isflak utan fara att blifva inskrufvade mellan isflaken.

Den 19 juli uppstod nordlig storm, och som isen var gles och tjockan ej fullt så tät, hissade vi segel och styrde mot väster. Under några timmar gjorde vi god fart, men mot aftonen sade isen stopp för vidare framträngande i den riktningen. Det tjocknade till, och vi funno det rådligast att, som vi så ofta gjort, lägga oss vid ett isflak.

Sällan har jag blifvit så glad, som när jag vaknade på morgonen den 20 juli och såg solen skina in genom de små fönstren i min hytt. Då man ligger ute bland isen i polarhafvet, är det ej ofta man ser solen. Den tjocka dimman hänger vanligen tungt öfver isen. Det är därför riktiga högtidsstunder, när solen skiner fram, och detta af många skäl. Dels kan man ej utan solen bestämma, hvar man är, dels här man vida större utsikt omkring sig samt har lättare föratt leta sig fram mellan isflaken, och dels är det så härligt, när solen upplyser det isuppfyllda hafvet. När jag nämnda morgon kom upp på däck, var det ett strålande ljushaf omkring mig. Himlen hvälfde sig klar, blå och skön öfver det istäckta hafvet, och likt tusen klara älfvar och småsjöar blottade detta sin himmelsblå yta mellan glänsande hvita isfält, på hvilka brustna isblock här och där likt speglar återkastade solens strålar.

Vi hade under sista tiden ej kunnat uträtta mycket. Is och tjocka hade städse hindrat oss. Nu måste det därför bli en arbetsdag. Dyning kändes från öster, öppna hafvet var således ej långt borta, och dit måste vi snarast möjligt för att trawla. Detta var mina ord till kaptenen, och några minuter därefter ångade vi af ut mot öppna hafvet.

Snart hade vi det isfritt närmast omkring oss. Nu lodade vi och funno på 72° 1' N. Lat. och 8° 33' V. Long. ett djup af 2400 meter. Så snart lodlinan var uppe, utsläpptes trawlen. Det är ingen lätt sak att trawla på ett sådant djup, och att trawlningarna lätt misslyckas är en erfarenhet, som jag redan hade från föregående expeditioner. Lång tid tar det, innan trawlen hinner till bottnen, och ännu längre, innan den med hjälp af ångans kraft blir upphalad.

På grund af dess stora förmåga att fånga äfven mera snabba djur, använde vi som vanligt den Petersenska trawlen. Dock riskerar man, innan man fått vana vid dess begagnande på större djup, med denna trawl lättare att helt misslyckas, än om man begagnar skrapor eller enklare trawlar.

Första trawlningen tog halfva dagen, och när trawlen kom upp, var han insnärjd i linan och tom. Sådant är nedslående, men man får ej ge sig. Trawlen klargjordes därför genast och släpptes ut på nytt. Äfven denna gångkom den upp tilltrasslad, men det visade sig dock, att den delvis gått klar, och den medförde en del slam från bottnen, hvari bland annat många sällsynta sjökorfvar, sjöborrar och sjöstjärnor anträffades.

SJÖSTJÄRNOR OCH SJÖKORFVAR. Tylaster Willei. Kolga hyalina. Elpidia glacialis. Fotografi af konserverade exemplar. Hat. storl.

Det hade hittills varit något mulet i söder. Nu klarnade det äfven där, och med ens sågo vi det snöhöljda krönet på Jan Mayens skyhöga fjäll, det ryktbara Beerenberg,

BEERENBERG PÅ JAN MAYEN.

som reser sig ur det djupa hafvet till en höjd af 2545 m. — det är alltså 500 m, högre än Sveriges högsta fjäll.

För förstå gången, sedan vi lämnade Spetsbergen, kunde solens höjd tagas med skarp horisont. Det visade sig, att vi lågo ungefär en breddgrad (omkring 10 svenska mil) nordnordväst om Jan Mayen. Då vinden var god, så att vi borde hinna dit under nattens lopp, beslöt jag att göra ett besök på denna egendomliga ö. När trawlningen mot aftonen var afslutad, hissades alla segel, och vi ilade med god fart mot det i fjärran hägrande hvita fjället.

FEMTE KAPITLET.

JAN MAYEN.

När jag på morgonen den 21 juli kom upp på däck, lågo vi tätt under land på nordsidan af ön. Mörka och dystra reste sig bergväggarna lodrätt ur hafvet, och där ofvan var en sluttande platå, som höjde sig, afbruten af branter, upp mot det jättestora, snöhöljda fjället, hvilket nu, upplyst som det var af det klaraste solsken, majestätiskt aftecknade sig mot den ljusa, blå himlen. Det hade varit min önskan att landa på norra eller nordvästra sidan af ön, men detta blef ej möjligt, ty nordanvinden låg på och höga dyningar omöjliggjorde landstigning där. Vi seglade därför rundt nordöstra pynten och ankrade på 10 famnars djup i en liten vik, skyddade af den utskjutande udden. Den förut omtalade branta bergväggen sträckte sig rundt omkring denna udde och för resten kring hela östra delen af ön. I denna branta bergvägg häckade mångtusentals fåglar, mest alkor (Uria brünnichii) och stormfåglar. Alkorna sträckte i massor öfver hafvet, och stormfåglarne sväfvade oafbrutet ljudlöst förbi fartyget.

Efter frukosten gick jag i land jämte Levin, Kjell och mina preparatörer, hvilka senare längtade efter att få trampa landbacken.STRANDPARTI AF JAN MAYEN MED ALKKOLONIER.

Först företog jag en vandring längs den höga stranden. Den af hafvets vågor under årtusenden slitna bergväggen var till ytterlighet sönderbruten och företedde de mest fantastiska former. Än var den urhålkad till djupa grottor, än bruten i fristående block och majestätiska pelare. På dessa pelares högsta krön hade borgmästaren byggt sitt bo, och där stodo nu hans nästan fullväxta, gråa ungar, lugnt blickande öfver bråddjupet bort till oss. Öfver våra hufvuden flögo dessa ungars snöhvita föräldrar, hvilka med ilsket skrän utgöto sin vrede öfver vårt inkräktande i deras rike. I den branta bergväggen stodo alkor med sina ungar tätt, och i hvarje hål bodde en lunnefågel eller en rotges. Jag gjorde den iakttagelsen, att den sydliga, mindre formen af lunnefågeln, som Nathorst först här iakttagit på denna ö, här var den vanligaste. Då jag gärna ville ha dunungar af rotges (alkekung), hvilka ännu saknades i Sveriges muséer, och dessa tydligen skulle bli svåra nog att komma åt, medfördes för detta ändamål en lina. Fastbunden vid denna lina klättrade preparator S. Pettersson utför branten och lyckades fånga dunungar af såväl rotges som lunnefågel och alka.

Sedan jag följt stranden ett stycke framåt, företog jag en vandring inåt land, upp under Beerenbergs branter. Här var landet mycket sterilt. Jag kunde vandra långa stycken utan att iakttaga någon vegetation. Här och där mellan kala lavaberg och stora, af knagglig lava täckta kullar utbredde sig mossbetäckta fält, där älskliga Saxifragor och Ranuncler växte på tufvorna. Vanliga labben bodde här, och jag fann mycket nöje af att en stund iakttaga dessa fåglars alla försök att narra mig bort från deras bo. Mellan lysande blommor på en tufva fann jag deras två ägg och slog mig för en stund ned bredvid dem. Först var endast en af labbarne hemma. Denne kastade sig på markenoch släpade sig fram, som om både vingar och ben varit brutna. Härunder jämrade han sig så illa, som om han hade utstått de värsta smärtor. Om en stund kom hans maka flygande utifrån sjön, och hennes skarpa ögon

sågo redan på afstånd, att fara var å färde. Hon skrek högt »geo-geo-geo» och kastade sig som en pil från höjden ned mot mitt hufvud och sedan mot marken, där hon ett ögonblick med utslagna vingar låg som död. Den andra labben flög nu också dit och kastade sig ned vid makans sida, hvarefter de bägge släpade sig undan med hängande vingar, under det de ideligen jämrade sig högt. Det är alldeles gifvet, att rofdjur, som närma sig dessa fåglars ägg och ungar, på så sätt bli narrade att springa efter för att fånga fåglarne och sålunda aflägsnas från boet, som därigenom blir fredadt.

I de många branta klippväggarna under Beerenberg häckade tusentals stormfåglar, och sådana sväfvade oafbrutet mellan sitt hem och hafvet. Dessa stormfåglar skilde sig från dem på Spetsbergen och Beeren Eiland därigenom, att de alla voro hvita med blågrå mantel. Jag hade förut iakttagit, att den på Färöarna och Island häckande stormfågeln äfven är hvit, men att däremot den, som fanns vid västra Grönland, till långt öfvervägande antal var grå som på Beeren Eiland och Spetsbergen. Då äfven den lilla lunnefågeln här var talrikast, synes fågellifvet på denna ö mera närma sig Islands än de rent arktiska ländernas. Deltagarne i den österrikiska meteorologiska expeditionen, som öfvervintrade här 1882—1883, anträffade äfven många isländska fåglar, som synas tillfälligtvis flyga öfver. Äfven Nathorst anträffade strandskator och småspofvar, hvilka båda finnas i massor på Island. Detta förhållande är rätt märkvärdigt, då dessa fåglar ha att flyga mer än 40 svenska mil i nordligriktning från Island, Beeren Eiland ligger något närmare Norges nordkust, och dock synas norska fåglar nästan aldrig flyga öfver dit.

Under återvägen ned till fartyget sågs en hafssula (Sula bassana) kretsa öfver sjön. Detta var nog äfven en isländare, som var ute på långfärd. På stranden sköts en stenskvätta, som var ganska märkvärdig, därför att hon utan tvifvel öfvervintrat på det kyliga landet. Detta framgick däraf, att hon ännu bar sin gamla, mycket slitna vinterdräkt, hvilket var ett tydligt bevis på, att hon lefvat under för henne svåra förhållanden. Båda hennes fötter voro äfven förfrusna, tårna delvis affrusna och näbbet skadadt af köld. Allt tydde således på, att den stackars fågeln verkligen tillbringat vintern där uppe. Hon har då utan tvifvel lefvat af sådana smådjur, som hafvets vågor kastat upp på stranden eller på isen.

När vi vid middagstiden återvände ombord, var det högtidligare där än vanligt. Middagsbordet stod festligt dukadt, och äfven allt annat tydde på fest. Det var vår afhållne befälhafvares, kapten Kjeldsens, sextioåriga födelsedag, som skulle firas, och detta skedde med så mycket större fröjd, som vi efter en så lång och besvärlig sjöresa just denna dag kommit till Jan Mayen och fått trampa den efterlängtade landbacken.

På Jan Mayen flyta stora massor af drifved i land, och alldenstund denna helt säkert drifvit öfver polarhafvet från Sibiriens floder, kunde det finnas någon möjlighet att här upptäcka några lämningar efter Andrées ballongfärd. När professor Nathorst året förut besökte ön, sökte han flitigt efter sådana, ehuru förgäfves. Sedan dess hade emellertid ett helt år förflutit, och jag ansåg mig därför skyldig att äfven nu göra efterforskningar. Nathorst hade äfven uppmanat mig därtill.BILD FRÅN JAN MAYEN.

För detta ändamål gick jag med fartyget längs kusten till den ungefär midt på öns sydsydöstra sida belägna drifvedsbukten. Först gjorde jag emellertid ett försök att komma i land på norra sidan, hvilket dock äfven nu misslyckades till följd af den starka nordanvinden. Den 22 juli användes dels till denna resa och dels till trawlning och skrapning på mindre djup. Först mot midnattstid sistnämnda dag ankrade vi på några få famnars djup i ofvannämnda bukt.

Den 23 juli på morgonen gick jag jämte Levin och Kjell i land för att se, hvad den stora, kala slätt, på hvilken den södra lagunen är belägen, hade att bjuda på. Hela detta lågland, som är fullkomligt sterilt och vid högt vattenstånd öfversvämmas af hafvet, låg öfversålladt af drifved. I långa rader lågo där grofva timmerstockar, mer eller mindre skamfilade af isen, stora och små grenar eller trädrötter. Landskapet var öde och tomt. Endast en och annan stormfågel sväfvade ljudlöst öfver oss, och inne i den stora lagunen lågo några prydliga borgmästare, hvilka på afstånd sågo så stora ut som svanar. För att söka efter möjligen under vintern ilanddrifna lämningar efter Andrées polarexpedition spridde vi oss öfver fältet. Jag gick närmast stranden i västlig riktning och såg där ett par drifvedsstockar, som tydligen voro uppresta af människohand. Jag skyndade dit och fann mellan dessa en

tömd ölflaska med ett papper uti, på hvilket med blyerts var skrifvet: »D. danske Expedition Østgrønland 1900 opholdt sig her 25—27 Juni 1900. Jan Mayen, Syd Lagunen 27/6 N. Hartz.»

Den danska expeditionen med Antarctic hade således besökt Jan Mayen en månad före oss, och då dess medlemmar uppehållit sig på denna lokal i två dagar, antog jag, att fältet var undersökt. Fältet var dock mycket vidlyftigt, en boj eller en spillra af Andrées ballong kundelätt ha förbisetts, och därför fortsatte vi våra undersökningar.

Fram på förmiddagen styrde vi färden öfver ön till österrikarnes station på norra sidan. Deras byggnader togos i betraktande. Husen hade hållit sig bra, men inne i de små rummen var till ytterlighet fuktigt, Under golfvet bodde en räffamilj, hvilkens medlemmar på det för fjällräfven egna sättet morrade åt oss, när vi trampade på golfvet. Ehuru en blåräf en gång stack ut sitt nätta hufvud ur ett hål för att se, hvad vi voro för ena gynnare, lyckades det oss ej att skrämma fram kamraterna. Sandfälten på gården och stranden voro alldeles täckta af räfspår.

I de branta bergen, som resa sig lodrätt helt nära stranden, vimlade det af stormfåglar. Jag önskade gärna några ungar af dessa, och denna min önskan var bekant för de båda män, som åtföljde oss. Mera behöfdes det ej. Innan jag visste ordet af, såg jag dem som små ekorrar klättra högt upp i berget, och som detta var ytterst löst och oupphörligt rasade, var det riktigt hemskt att se dem där uppe. Hjärtat satt, som man säger, under en stund i halsgropen på mig, men till all lycka insågo männen snart, att bergafsatsema ej höllo att gå på, och kommo därför åter ned.

Små kolonier af lunnefåglar och rotges häckade äfven i berget, och det var en fröjd att se dessa fåglar oupphörligt flyga öfver oss från och till hafvet. På östra sidan om österrikarnes gamla bostad reste sig ett berg med de mest fantastiska former, och där häckade en mycket tät koloni alkor jämte kryckjor och stormfåglar.

Som stormen fortfor, sedan vi på natten återkommit ombord, beslöt jag att ej längre offra någon tid på Jan Mayen. Vi måste dock först skjuta en del alkor. Alla ombord hade tröttnat på konserverna och det salta köttet; färskSTRANDPARTI PÅ JAN MAYEN.

fågel var också att föredraga. Alkorna äro utmärkta som föda, och sedan jag lärt kocken att koka soppa på dem, var det ingen ombord, som ville ha någon annan. Våra många olika slags konservsoppor ratades från den dag det först bjöds på alksoppa. Alkorna äro således af mycket högt värde för polarfararen, och då de finnas i oerhörd mängd, behöfver man ej göra sig förebråelser öfver att skjuta hvad man behöfver för hushållet. Kjell fann alkjakten mycket roande och uppnådde stor skicklighet uti att skjuta ned dem, när de sträckte förbi båten. Vid detta tillfälle sköt han i rätt hög sjögång sjuttiofem alkor å rad utan att lossa något enda bomskott, hvilket, då man sitter i en båt ute i öppna sjön och alla fåglarne fällas i flykten, kan betraktas som vittnesbörd nog om en utomordentlig skjutskicklighet, särdeles som alkorna flyga mycket fort och dubbléer skötos gång efter annan.

Under denna fågelskjutning roade Levin och Kjell sig med att med studsare och kula söka skjuta ned förbiflygande fåglar, men detta gick ej för dem. När jag en stund åsett deras misslyckade försök, tog jag Levins studsare och yttrade på skämt, att jag ville visa honom, hur det skulle gå till. Jag sköt äfven med två skott ned tvenne förbiflygande stormfåglar.

Att skjuta flygande fåglar med studsare förutsätter betydande öfning. Däremot är det ej synnerligen svårt, då man begagnar kula till ett vanligt hagelgevär eller med paradoxgevär, hvilket jag i regel använde.

SJETTE KAPITLET.

GENOM ISEN TILL GRÖNLAND. I MACKENZIEBUKTEN.

Den 24 juli voro vi på väg mot Grönland och sågo hela dagen det sköna, höga fjället Beerenberg molnfritt och

klart glänsa i solskenet. Vi gjorde två särskilda försök att trawla med en af Petersens utmärkta trawlar på ett djup af 2,000 meter, men ingendera gången nåddes botten, ehuru vi hade ute 4,000 meters lina. Orsaken till misslyckandet var säkerligen att söka i strömförhållandena. Emellertid fingo vi åtskilliga fritt i vattnet lefvande djurformer, bl. a. en stor, purpurröd nemertin (Pelagonemertes) — en raritet, som ensam rikligt lönade vår möda.Den enda förut beskrifna arten af detta egendomliga masksläkte hade erhållits i Stilla oceanen. Den af oss erhållna har visat sig vara en ny, betydligt afvikande art.

Mot aftonen kommo vi till ett tätt isband, som vi dock efter några timmars arbete lyckades bryta oss igenom.

Den 25 juli kom med vackert väder, men vi voro åter i isen och hade ej annat än tjocka att vänta. Denna lät ej heller länge vänta på sig. Jag hade sett den stå som en bank i väster, och snart voro vi inhöljda i den och måste ligga stilla. Tjockan lättade dock snart så pass, att vi blefvo varse ett mycket stort isflak i väster och Sydväst.

Vi styrde därför mot norr, längs iskanten, Flere klappmytsar sågos, och jag sköt en särdeles vacker gammal sådan, som låg på ett högt isflak. Små vikaresälar visade sig ofta i vattnet, och jag sände en kula genom hjärnan på en af dem. Denne flöt så länge, att vi fingo tid sätta ut en båt och hämta upp den.

PELAGONEMERTES Naturlig storlek En del inre organ skymta igenom, bl. a. den mörkare röda, med utbuktningar forsedda tarmen.

Under denna färd blef det mig klart, hur det förhåller sig med den lilla trollsälen, som fångstmännen kalla de små sälungar, hvilka man anträffar ensamma midt ute i hafvet. Vi råkade på sådana så talrikt, att vi kunde skjuta nästan hur många som helst. Alla dessa »trollsälar» äro lika stora och till ytterlighet feta, och man finner bland dem aldrig några större individer af samma art. Det är detta, som gifvit fångstmännen anledning att tro dem vara en särskild sälart. De äro emellertid ej annat än ungar af vikaresälen, som ensamma hålla till ute i öppna hafvet, medan de äldre uteslutande uppehålla sig långt in på de stora isflaken, där de ha sina brunnar, vid hvilka de ligga och i hvilka de gå ned, redan när man på långt afstånd närmar sig dem; i dessa brunnar ligga de stilla, tills faran är öfver, utan att någonsin begifva sig ut i öppnare vatten. Jag såg dem i hundratal inne på de stora, milslånga isflaken. Deras ungar åter simmade vida omkring för att fånga märlkräftor, som härlefva i mängd i och nära hafsytan. De, som fälldes af oss, hade magen fullproppad af dessa små kräftdjur.

Mot aftonen tjocknade det åter till. Jag satt i gunrummet med mina kamrater och fördref tiden med en vira, då jag plötsligt hörde folket springa af och an på däck. I detsamma kom Hegge inrusande och ropade: »En björn!» Jag skyndade upp och fick då se en präktig björn komma simmande mot fartyget. Han kom oss helt nära och tittade nyfiket upp emot oss. Men när fartyget en stund därefter stannade, tyckte visst nalle, att det såg väl stort ut för att leka med, och han gaf sig skyndsamt på flykten. En båt var snart utsatt, jag och Kjell stego ned i den jämte ett par roddare samt satte efter den simmande björnen med en sådan fart, att vattnet forsade för båtens bogar. Länge dröjde det icke heller, förrän vi hade upphunnit det ståtliga djuret, och när båten sköt fram några meter från björnen, höjde jag studsaren för att sända honom en kula genom hufvudet. Jag beräknade dock icke rätt den hastighet, hvarmed vår båt sköt fram, och följden blef, att kulan träffade för långt fram. Björnen kastade sig om i vattnet och sträckte upp sina stora tassar, dök ned för ett ögonblick och stack så åter upp sitt stora hufvud. När han nu höjde sig öfver vattnet och vände ryggen mot mig, fick han min andra kula, med den påföljd att han sjönk ihop, sprattlade ett par tag och var död. En rännsnara slogs om det präktiga djurets hals, och så bogserades det mot fartyget, hvilket kom oss till mötes. Den hvite nalle låg kort därefter utsträckt på Frithjofs däck. Klockan hade blifvit 12 på natten, extra förplägning utdelades till folket och graföl dracks öfver vår första fällda björn.

Fågellifvet bland isen var ganska rikt, och jag gjorde den intressanta iakttagelsen, att fåglarne såväl från JanMayen som från Spetsbergen flyga ända till 18—20 svenska mil utåt hafvet för att fiska. Nästan alla stormfåglar, alkor, lunnar, alkekungar, kryckjor, borgmästare och vid Spetsbergen ismåsar, som fälldes inom detta afstånd från land, hade fortplantat sig och rufvat. Alkekungarne, som nu sträckte mot Jan Mayen, hade skinnpåsen under tungan fullproppad med amphipoder (märlkräftor), som de buro till sina ungar. Detta syntes, när de flögo förbi, i det att deras strupe såg uppsvälld ut som en kula. Äfven alkor, kryckjor och andra fåglar buro den långa vågen föda med sig till ungarne. Som jag redan nämnt, funnos ej vidare dessa häckande fåglar,

när vi aflägsnade oss längre från land.

Man kan ej undgå att göra sig den frågan, hvarför fåglarne flyga så långa vägar efter föda, då hela hafvet där uppe vimlar af de smådjur de söka. Hur fort de än flyga, måste det dock taga en god stund för dem att tillryggalägga en vägsträcka på ända till 20 svenska mil. En annan sak, som är svårförklarlig nog, är, huru alla dessa fåglar finna vägen till sina aflägsna hem i den täta dimma, som nästan ständigt är rådande öfver det isuppfyllda hafvet. Detta kan förklaras, hvad måsfåglarne angår, ty de höja sig öfver dimlagren, men ej så alkfåglarne. Dessa senare flyga utefter vattenytan, och dock ser man dagen lång alla flockar ila fram i samma riktning, rakt till eller från sina hem.

När jag den 26 juli på morgonen kom upp på däck, lågo vi förtöjda vid ett isflak. Det var tjockt omkring oss som i en säck och regnade hårdt. Östergren begagnads tillfället, då vi lågo stilla, till att loda och göra hydrografiska undersökningar. Djupet uppgick här på 72° 10' N. Lat. och 10° 57' V. Long. till 2,300 meter. Tjockan fortfor hela dagen. Dock kunde vi helt sakta leta oss fram mellan isflaken i västlig och sydvästlig nktning. Mot aftonen klarnadeKJELL, TAGANDE SKISSER AF ISEN I DIMMA.

det något, och vi sågo öppet vatten i nordväst. Isflaken voro rätt stora men isen jämförelsevis klen. Stora isflak bestodo af endast ettårig is, som höll på att lösas upp. Följande dag var det äfven tjocka men isen gles, och vi ångade fram med rätt god fart i nordvästlig riktning. Här och där sågo vi klappmytsar på isen; Kjell och jag sköto hvar sin sådan från fartyget.

När det vid middagstiden klarnade, sågo vi långt in på ett isflak en rest stång, hvilken tedde sig som hade den varit målad i olika färger. I tanke att det möjligen kunde vara ett märke från Andrée eller någon annan polarfarare, bestämde jag genast, att detta skulle undersökas. D:r Levin, som alltid villig, erbjöd sig att gå dit på skidor. Han fick två män med sig, båda skidlöpare, och så knogade de åstad. Det var svårt nog att komma fram på isen, där stora dammar med djupt vatten uti mötte gång på gång; men på en timmes tid hunno de sitt mål. Det var klart väder, då vi sågo dem framme, men strax därefter kom tjockan åter, och det ingaf mig mycken oro, att våra utskickade möjligen skulle lämna sina spår och gå vilse. Vi sköto och blåste i ånghvisslan oafbrutet för att vägleda dem, och efter ett par timmar kommo de välbehållna åter, medförande underrättelsen, att stången, som föranledt undersökningen, helt enkelt var — en drifvedsstock, rest genom isskrufning.

Den 28 juli var det en intensiv tjocka, och likaså följande dag, så att vi under båda dessa dagar endast långsamt kunde förflytta oss mot nordväst.

När vi den 29 vid middagstid lågo förtöjda vid ett isflak, kom en stor björn gående öfver isfältet. Kjell hade aldrig förr skjutit någon isbjörn, och därför blef det han, som skulle få skjuta denna. En båt utsattes, hvari han, Levin och jag togo plats, och Levin hade sin kamera med för attfotografera björnen, innan den sköts. Björnen gick i sjön och började simma undan, men vår båt roddes med kraft, och snart var den simmande nalle upphunnen. När han fick se båten, vände han emot oss och sam ett stycke oss till mötes. Då rodde vi alldeles intill honom, och han blef vederbörligen fotograferad, hvarefter Kjell gaf honom en kula genom hufvudet. Följden blef, att björnen kastade sig på rygg och sparkade, så att vattnet yrde. Därpå blef han stående upprätt och fick då genom hufvudet en ny kula, som ögonblickligen gjorde slut på hans lif.

EN SKJUTEN KLAPPMYTS TAGES I BÅTEN.

Snart hade vi vårt vackra byte ombord, och det vardt, såsom alltid när man skjutit en björn, jubel ochfeststämning med åtföljande förplägning. Gubben Ola, den snälle gubben, fick tobak nog för den dagen. Olas enda sorg var nämligen, att tobaken ej skulle räcka. Hvarje morgon, när jag hälsade honom med en fråga, hur han mådde, fick jag regelbundet till svar: »Det är dåligt med Ola, tobaken är slut.» Han fick sig då alltid en half aln svart tuggtobak, och den åt han upp till följande morgon.

Det är underbart med detta sjöfolk: de kunna afvara mat och äfven vatten ett helt dygn utan att klaga, men sakna de tobak i en timmes tid, så är det slut med deras arbetskraft. När jag, såsom stundom hände, såg dem nedstämda och slappa samt frågade om anledningen, så var denna alltid densamma: tobaken var slut. Fingo de då munnarna

fulla af det efterlängtade njutningsmedlet, voro de genast åter krya som fiskar. Detta är så mycket märkligare, som deras tobak är så till ytterlighet stark, att jag, ehuru själf stark rökare, blir sjuk, om jag tar den minsta smula däraf i munnen.

Tjockan fortfor dag och natt, och jag fick snart den öfvertygelsen, att om vi här skulle invänta klart väder, komme vi nog aldrig till Grönland. Vi måste således gå. Ett flere mil långt isflak låg rätt för ut i vår väg, och vägen norr därom befanns vara stängd. Vi hade således ej annat val än att gå längs iskanten i sydlig riktning. Detta skedde, och hela natten gick, innan vi kommo rundt isflaket.

Den 30 juli hängde tjockan fortfarande lika tung öfver hafvet, men isen var glesare, och vi ångade nu fram med rätt god fart mot nordväst. Isen glesnade mer och mer och blef fram på dagen så gles, att vi kunde få ut trawlen. Vi befunno oss då vid 72° 25' N. Lat. och 17° 57' V. Long. Vid lodning visade det sig, att djupet endast var omkring 300 meter, ett tydligt tecken till att vi ej hade långt till det efterlängtade landets kust.Med trawlen gjordes en mycket god fångst. Vi fingo många fiskar, några bläckfiskar samt en mängd echinodermer, mollusker, maskar o. s. v. När trawlen kom upp, östes flere baljor fulla med slam, hvari allehanda djur sågos springa eller krypa omkring. Detta utgjorde en särskild förnöjelse för besättningskarlarne, som ej hade föreställt sig, att så många märkvärdiga djur lefde på hafvets botten. Alla samlade sig kring baljorna och täflade om att plocka reda på »krokodilingarne», som gamle Ola kallade kräftdjuren. De många olika och briljant färgade djuren af detta slag, som i vattnet rörde sig på mycket olika sätt, voro äfven så intressanta, att man ej tröttnade på att betrakta dem.

Särskildt anmärkningsvärd var i dagens fångst den utomordentliga rikedomen på sjöstjärnor. Af ormstjärnor eller ophiurider funnos flere olika slag och af de egentliga sjöstjärnorna (asterider) ej mindre än 11 arter, hvaribland ett par för vetenskapen nya och flere andra, som höra till de största sällsyntheter. Fyra olika arter erhöllos blott af pterasteridernas familj, som utmärkes däraf, att på ryggsidan finnes liksom ett tält utspändt ofvanför den egentliga kroppsväggen. Under detta tält försiggår hos honan ungarnes utveckling. På ett exemplar af Pteraster (Hexaster) obscurus höll just en unge på att krypa ut ur utkläckningsrummet. Denna unge hade en diameter af 21 mm., hvaraf framgick, att ungarne, innan de lämna modern, kunna nå långt betydligan dimensioner, än man hittills vetat af.

Under sista dygnet hade vi sett och långa sträckor gått igenom nybildad is. Det föreföll visserligen underligt, att is kunde bildas, då temperaturen ombord på fartyget ej varit lägre än + 2 gr. Cels. I själfva verket är det dock lätt forklarligt, ty hafsvattnets temperatur är här under noll, ochSJÖSTJÄRNOR. Förminskade. Pteraster obscurus. Hymenaster pellucidus, 2 st. Korethraster hispidus Crossaster sp. Retaster sp. Fotografi af konserverade exemplar.det lättare färskvattnet från den smältande snön och isen flyter ofvanpå saltvattnet, afkyles af detta samt fryser till is. Denna is blir dock ej tjock och denna årstid ej heller gammal. Den brytes af isbitarnas rörelser och går bort, så snart det blir vind.

Mot aftonen glesnade isen mer och mer. Visserligen hade vi ett tätt isband af ett par kilometers bredd att bryta oss igenom, men isen var ej synnerligen grof. Senare på aftonen låg hafvet, så långt vi sågo i tjockan, isfntt framför oss, och vi ångade med god fart mot Grönland.

Den 31 juli kl. 3 på morgonen kom kaptenen och väckte mig med den glädjande underrättelsen, att luften hade klarnat och att det grönländska landet var i sikte. Jag skyndade upp och såg då långt bort i öster krönet af ett fjäll höja sig öfver synranden. Luften var klar och hafvet nästan isfntt, d. v. s. att ingen is fanns, som hindrade oss. Smärre isblock och flak samt äfven glacieris, som vi ej sett sedan vi lämnade Spetsbergen, syntes däremot spridda öfver hafvet.

Ju mer vi närmade oss Grönland, dess fattigare blef fågellifvet i hafvet, och det var lätt att däraf draga den slutsatsen, att detta haf endast sällan är öppet. Klappmytsarne hade upphört att visa sig, och i stället sågo vi storsälar — ett tydligt bevis på att vi kommit in på grundt vatten. Mina undersökningar hafva nämligen ådagalagt, att storkobben, i motsats till de öfriga ishafssälarne, lefver af sådana kräftdjur, som uppehålla sig på hafvets botten, och han kan således ej existera på större djup, än där han bekvämt kan gå ned till sitt alltid dukade

bord.

Här och där flög en fjällabb eller en borgmästare öfver hafvet. Några andra fåglar iakttogos ej.

Snart nog hade vi klart för oss, hvar vi voro. Det fjäll vi sågo var Cap Broer Ruys, som är beläget norr ommynningen till Kejsar Frans Josefs fjord. Landet höjde sig alltmer. Snart kunde vi skilja den grönaktigt bruna, mossbeklädda marken från det kala fjället samt stora snöfält på dess sidor. Vid middagstiden voro vi inne under land, och nu gällde det att snarast möjligt finna en ankarplats. Ångpannan måste nämligen efter den långa resan rengöras,innan vi, som ämnadt var, kunde gå längre mot norden. Vi följde landets södra sida. På stranden syntes tvenne vargspår öfver ett stort snöfält, och när vi kommo något längre in, iakttogo vi till min stora glädje en hel hjord myskoxar, som betade långt uppe på fjällsluttningen.

UNG STORSÄL.

Vi hade två anledningar att denna dag äta festmiddag. Dels hade vi verkligen kommit fram till det efterlängtade landet, och dels var det Levins födelsedag. Ett par champagnekorkar fingo flyga vid middagen, och alksoppan smakade oss lika bra som de stekta alkorna. Våra bakelser,

som några välvilliga damer skickat med i riklig mängd, voro slut, men doktorn var ej rådlös. Han hade lärt kocken att baka en kaka, hvilken, kryddad med den utmärkta madera, jag fått af mina vänner, gjorde middagen till en verklig festmiddag. Vi hade för resten nu kommit ut ur den odrägliga tjockan, hvilken bakom oss stod som en vägg ute i hafvet, och solen sken strålande öfver landet, som inbjudande utbredde sig framför oss, så att stämningen var af många orsaker den allra bästa.

Mot aftonen kommo vi in i Mackenziebukten, hvilken föreföll att gå längre in i landet, än hvad kartan utvisar. Där inne låg en holme samt några strandade isberg, och i skydd af denna holme ankrade vi. En mängd tärnor häckade på holmen, och då denna ej förut finnes omtalad eller upptagen på kartan, kallade jag den Tärnholmen.

Alla längtade vi nu att få sätta fötterna på fast mark, och då aftonen var härlig och det gröna landet låg så lockande framför oss, beslöts ock, att vi skulle mangrant gå i land för att äfven i det gröna fira dagens betydelse.

Efter en kvarts timmes rodd landade vi alltså mellan strandade isblock på den låga sandstranden. Ett vidsträckt lågland utbredde sig för våra blickar, och där bakom höjde sig bergen mer och mer mot det blånande Hold with Hope, som i öster syntes öfver de lägre fjällen.

Marken på låglandet var täckt med grön mossa, och på tufvorna prunkade den gula fjällvallmon, fagra Saxifragor, Ranuncler, den stora violetta Epilobium latifolium och många andra blommor. Humlor surrade i luften, och fjärilar flögo från blomma till blomma. Hvart jag vände mina ögon, syntes fjällabbar med sina långa spjut i stjärten, och flere sådana, som hade ungar i närheten, kommo ängsligt skrikande tätt öfver mitt hufvud. Sedan jag gått ett styckeupp öfver den fuktiga marken, såg jag där öfverallt gångar i jorden efter den sällsynta grönländska lemmeln. Sandlöparen var mycket allmän. Han hade fullväxta ungar, och när jag närmade mig dessa, flögo de gamla fåglarne fram och åter på något afstånd från mig, under det de ängsligt läto höra sitt »pitt, pitt». Vid vattenpussarna vadade den lilla svartbröstade snäppan (Tringa alpina); hon hade sina ungar där, och längs stranden flögo roskarlar och strandpipare (Aegialites hiaticula).

MYSKOXKRANIUM MED SLITNA HORN. Sedt från sidan.

På den fuktiga marken syntes i stor mängd spår och vinterull efter myskoxar. Dessutom påträffades ett par kranier af gamla tjurar, som sannolikt för lång tid sedan hade stupat, kranier, som påtagligen hade tillhört mycket gamla djur, enär hornens spetsar voro afslitna på ett sätt, som vittnade om mycket hög ålder. Äfven några gamla renhorn lågo där.Det led redan mot natten och var därför ej min mening att nu företaga någon utfärd. Vi slogo oss ned bland blommor och fjärilar, drucko en grogg till doktorns ära och återvände vid midnatt ombord.

MYSKOXKRANIUM. Sedt ofvanifrån.

Följande dag — den 1 augusti — hade jag hoppats skola bli en riktig arbetsdag. Kjell och jag skulle ägna oss åt

insamling af fjärilar och andra insekter, så var min plan. När jag kom upp på morgonen, visade det sig emellertid, att vädret var i hög grad ogynnsamt för entomologiska arbeten. Solen var nämligen bortskymd af mörka moln, hela himlen var mulen och ett fint duggregn föll. Att i sådant väder söka efter insekter lönar sig ej i arktiska trakter. Jag beslöt därför att i Levins och Kjells sällskap gå på

myskoxjakt för att skaffa färskt kött. östergren och Odhner skulle med ångslupen göra en tur utåt bukten för att trawla, Gredin, som länge legat sjuk i feber och ännu var klen, skulle samla växter på låglandet, och Sigge Pettersson fick i uppdrag att med biträde af de öfriga preparatörerna gräfva upp lemmelbon och söka fånga lemlar.

När sålunda allt var ordnadt och hvar och en ätit sin kokta alka till fmkost, gåfvo vi oss i land.

Redan från stranden sågo vi två betande myskoxar uppe på bergen, och åt det hållet styrde vi våra steg. Djuren bortskymdes dock af bergen, så snart vi närmade oss dessa, och vi hade en dryg väg att gå, innan vi kommo uppför höjderna. Förföljda af labbar och deras ängsliga skrän vandrade vi först öfver det fuktiga låglandet, och därefter bar det af allt högre och högre upp. Hvarje gång vi nådde upp på en platå, väntade vi oss att få sikte på våra myskoxar, men det var tydligen längre väg upp till dem, än vi hade föreställt oss. Just som vi höjde hufvudena öfver en bergkam, sågo vi dem dock slutligen, och jag får erkänna, att jag vid mitt första möte med dessa djur stod alldeles öfverväldigad af det intryck de gjorde på mig. Det var två gamla tjurar, som helt lugnt betade på en liten slätt. Till en början tycktes de ej se oss, men så snart de fått sikte på oss, intogo de genast försvarsställning emot oss, böjde sina hufvuden så djupt, att nosen nästan kom mellan frambenen, skrapade ilsket med framfötterna och tycktes beredda till angrepp. Där de så stodo, påminde de med sin yfviga, man nästan mera om jättestora lejon än om oxar. Hållet var ännu väl långt, och jag önskade betrakta djuren på närmare afstånd, hvarför jag fortsatte att gå fram emot dem. Många steg hade jag dock ej gått, förrän de samtidigt kastade sig tvärt om och gåfvo sig af undan i starkt traf. Utan att

låta hindra sig af branterna sprungo de i vild fart öfver en ravin, försvunno några sekunder för våra blickar och visade sig åter på en brant bergsluttning bakom ravinen. Först när de hade nått bergets krön, stannade de och vände sig emot oss för en kort stund. Men snart ilade de åter bort längs höjden, bakom hvilken de försvunno.

I den klara luften där uppe se alla föremål stora ut, och dessa myskoxar togo sig ut som riktiga jättar, särskildt när de, med sidan vänd mot oss, trafvade öfver bergets krön och aftecknade sig mot himlen.

Jag hade, på grund af Nathorsts beskrifning, ej väntat mig, att dessa djur skulle vara så rädda, och det visade sig äfven sedan, att de i regel ej så lätt fly för människan. Emellertid stilade deras skygghet betydligt upp jaktnöjet, och jag blef vida mer lifvad för myskoxjakt, än jag till en början hade varit. Jag beslöt också att genast förfölja de båda försvunna oxarne. Dessa hade emellertid sprungit undan längre, än jag hade väntat, då de ej voro vidare oroade. Först omkring en half mil bortom bergen fick jag åter syn på dem. De betade då på en kulle, och som jag fick se dem på tämligen långt afstånd, beslöt jag att nu gå försiktigare till väga. Skyddade af ett bergutsprång närmade vi oss dem, följande kanten af en ravin, och när vi voro dem nära på några hundra meter, satte vi oss ned för att afvakta gynnsammare tillfälle att komma dem på lifvet.

Här fingo vi emellertid vänta en god stund, men slutligen gingo djuren ned på motsatta sidan af kullen. Mina kamrater ville, att jag skulle skjuta båda djuren, och jag sprang därför fram till kullen och smög mig varsamt upp på denna. Plötsligt visade sig den ena oxen helt nära, och han kom gående emot mig. Då stannade jag och väntade, tills hela kroppen blottades, när djuret steg upp på kullenskrön. Nu siktade jag framför högra bogen och sköt. Det ståtliga djuret vacklade, och jag såg att det snart skulle falla. I detsamma kom också den andra oxen upp på kullen, och jag skulle gifva äfven honom en kula. Min studsare mankerade dock på ett mycket besynnerligt sätt, som med det geväret aldrig har händt mig vare sig förr eller senare. Skottet klickade nämligen och brann af först när jag hade tagit geväret från axeln. Detta upprepades icke mindre än tre gånger å rad, och jag blef slutligen så förargad, att jag höll på att slå geväret i berget.

Oxen stod hela tiden stilla och såg på sin kamrat, hvilken redan hade fallit. Kjell hann därför komma fram till

mig samt räckte mig sin karbin, och med den sände jag oxen en kula genom bröstet. Han vacklade för skottet, sprang fram till sin fallne kamrat och föll nästan på denne.

Tätt bredvid hvarandra lågo nu de båda präktiga djuren, offer för min jaktifver. För att bära kött hade jag medtagit fyra män, och desse hade hållit sig något efter men kommo nu fram. De fällda djurens hudar aftogos, kropparna styckades på vanligt sätt, och köttet bands tillsammans i knippen, lämpliga att bära på ryggen. Sedan allt detta var färdigt, slogo vi oss ned för att inmundiga en del smörgåsar, och mina män, för hvilka det värsta återstod, nämligen att bära ned kött och hudar till den väl en half svensk mil aflägsna stranden, uttalade den åsikten, att man vid detta tillfälle ej borde frångå den gamla goda seden att taga sig en slaktsup. Som äfven jag, när det gäller ansträngande jakter i polartrakterna, delar denna deras åsikt och därtill kom, att doktorn gillade vår mening i så hög grad, att han började sjunga »helan går», kom den svenska nektarn till heders. Doktorn sjöng slutligen så rörande äfven för halfvan, att de första myskoxar, jag fällde, verkligen blefvo hedrade på gammal svensk sed.

Måltiden var snart intagen, cigarrerna tändes och mina män fingo hvila ut några minuter, utsträckta på klippan. Under tiden flög det i mig, att jag skulle upplifva gamla bamdomsminnen och roa mig, som jag mången gång gjort i Billingens och Mössebergs klyftor, med att rulla stora stenblock utför den närbelägna branten ner i bäcken, som rann på ravinens botten. Det var muntert att se stenarna där nere hoppa från block till block för att slutligen, stänkande vatten högt omkring sig, hamna i vattnet djupt under mig. Detta pojknöje måtte äfven ha tilltalat mina kamrater, ty snart var hela sällskapet sysselsatt med att vräka väldiga stenblock utför branten.

Tiden var snart inne till uppbrott. De tunga bördorna, som jag ej orkade rubba från marken, lastades på männens ryggar, och så knogade de i väg mot stranden. Vi jägare fortsatte vår vandring längre inåt landet. Vi togo vägen öfver foten af ett norr om oss beläget fjäll, och när vi kommo på detta fjälls östra sida, hade vi den härligaste utsikt långt in öfver landet. Under oss upplöste sig den ravin, som jag förut talat om, och hvilken vi med några få afvikningar följt, till ett af sand och sten betäckt fält, öfver hvilket bäcken utbredde sig till en bred men grund älf. Denna lilla älfdalgång var på sidorna begränsad af stora snödrifvor, liknande små miniatyrglacierer, ofvanför hvilka Floras älskliga barn växte tätt. Där blommade den vackra grönländska maskrosen, som i öfrigt liknar vår vanliga maskros men är hvit till färgen; där lyste på långt håll den sköna Epilobium latifolium mellan hvita och gula Saxifragor. Där prunkade gula Drabor och Potentillor, och där böjde små blåklockor, påminnande om hemlandet, sina kalkar blygt mot den fuktiga jorden.

Myskoxarne hade upptrampat en riktig väg längsfjällsluttningen. Hvitnade ben och gamla kranier med väldiga horn vittnade om, att dessa ståtliga djur här hade dött sotdöden, om de ej fallit under inbördes strider. Att de ej fallit för människohand var tämligen tydligt, då skeletten eller skallarna lågo mycket spridda. Hade djuren varit skjutna, borde de ha legat flere tillsammans, alldenstund det visade sig, att dessa djur blott undantagsvis gingo ensamma. Öfverallt på marken lågo stora flak af myskoxarnes vinterull, eller hängde den på bergväggar och stenar, mot hvilka djuren hade skubbat sig.

Lyfte vi blicken ut öfver landskapet, sågo vi låga berg höja sig bakom mossbeklädda, gröna dalgångar, och långt där bortom, vid foten af ett blånande fjäll, betade en hjord på 13 myskoxar, bland hvilka vi med kikarens hjälp kunde urskilja två kalfvar. Ett stycke från dessa djur och mycket närmare oss iakttogos tvenne djur, troligen två gamla oxar. Det visade sig nämligen, att oxarne ofta gingo för sig själfva, ensamma eller två tillsammans, under det ensamma kor aldrig iakttogos.

Nordost om det fjäll, kring hvilket vi gått, kommo vi ut på en stor slätt, ett högland, som högt öfver hafvet sträckte sig milslångt i nordostlig riktning. Öfver hela denna slätt syntes lämningar efter myskoxar, och där lågo äfven gamla renhorn kringspridda, vittnande om att renen förr i tiden varit allmän här. Nu syntes ej någon ren och ej heller färska lämningar efter någon sådan. I jorden var fullt med gångar efter lemlar, och flere, af söndergnagdt fint gräs byggda lemmelbon anträffades. Dessa bon, som hade tjänat djuren till vinterbostäder, voro nästan så stora som ett människohufvud, vanligen klotrunda och med ingång på sidan. De lågo på släta marken, och det var tydligt, att de voro byggda under snön och beräknade till vinterbon.GRÖNLANDSLEMLAR VID

ETT VINTERBO. Djuren i sommardräkt. Efter en i Uppsala museum uppsatt grupp.

Marken på denna stora slätt var tämligen steril. Här och där tittade dock några blommor fram mellan mossbeklädda tufvor, kring hvilka snösparfvarne hade samlat sina gråa ungar, hvilka redan voro så försigkomna, att de själfva förstodo fånga flugor åt sig.

I nordväst höjde sig slätten till en bergås, hvilken lofvade oss en vidsträckt utsikt. Därför vandrade vi dit och stodo snart på åsens högsta krön. Härifrån sågo vi gröna dalgångar, som sträckte sig långt bort mellan bergen, och helt nära oss, i den närmaste dalen, betade en hjord på ej mindre än tjugofem myskoxar. Vi slogo oss ned på höjden för att få betrakta dessa djur, hvilka, där de helt lugnt betade, erinrade om en boskapshjord hemma i Sverige.

I denna hjord kunde jag urskilja två stora tjurar, de öfriga voro kor, och bland dem fanns ingen kalf. Af tjugotre kor hade således ingen kalf. När jag såg detta och till-lika såg den stora mängd lämningar efter döda myskoxar, som lågo kringspridda och hvilka alla vittnade om att de tillhört mycket gamla djur, flög den tanken för mig, att här måste vara en lokal, som uppsökes af åldriga djur, hvilka redan slutat att fortplanta sig samt lefva och dö här för sig själfva. Senare undersökningar inneburo ingenting, som talar emot möjligheten häraf, och att dessa djur endast fortplanta sig tills de nått en viss ålder men sedan som sterila lefva länge, är mycket möjligt.

Det finnes emellertid äfven andra sätt, hvarpå det ringa antalet kalfvar kan förklaras. Det är t. ex. tänkbart, att dessa djur, som under långliga tider ej haft några fiender, på grund däraf, såsom alltid i dylika fall, fått sin fortplantningsförmåga försvagad. Det är möjligt, alt korna ofta äro sterila äfven vid unga år, men det är äfven möjligt, att de fortplanta sig endast hvart annat eller hvart tredje år.Äfven en tredje förklaring kan tänkas möjlig, och det år, att polarvargen, som på senare tid invandrat till östra Grönland, tar bort myskoxarnes kalfvar. Ett sådant antagande synes mig ej orimligt, särskildt med hänsyn till det märkliga förhållandet, att man ej ser till några unga ett- eller tvååriga djur.

År denna sistnämnda hypotes riktig, då äro myskoxarne på Grönland att beklaga, deras utrotande är då sannolikt endast en tidsfråga. Vargen har nämligen där inga andra fiender än det hårda klimatet och kanske vintertiden brist på föda. Han skall därför efter allt att döma tilltaga i antal, och kan han fånga myskoxkalfvarne, är dessa djurs tid snart ute. Att myskoxarne betrakta vargen som en fiende är tämligen säkert, äfvensom att de ej känna någon annan fiende, om ej isbjörnen. Hvad som bevisar detta är, att djuren vid tecken till fara i regel genast ställa sig i försvarsställning. De ta kalfven eller kalfvarne emellan sig, vända sina fruktansvärdt beväpnade hufvuden emot fienden och äro påtagligen mycket rädda för att vända bakdelen till eller för att springa. De gjorde på mig det intrycket, att de icke kände till några andra fiender än sådana, som de ej kunde springa ifrån, mot hvilka följaktligen intet annat värn gafs än att stanna och försvara sig. Ofta såg jag, att djuren voro ytterst rädda för att vända bakdelen till, och när de gjorde detta, stannade de ej ett ögonblick utan ilade bort, så fort de förmådde. Jag tror ej, att en ensam varg kan gå emot myskoxarne, men vargen är ett klokt djur, och han är snabb i sina rörelser. Möjligen kan han därför i sällskap, om han angriper från olika håll, snappa bort kalfvarne.

Hvilken af de ofvan angifna teorierna, som nu är den riktiga, får framtiden utvisa. Det enda jag med säkerhet

kan säga är, att det inne i Myskoxfjorden senare anträffades ett vida större antal kalfvar, och att flera kor, som ej på länge hade födt kalf, funnos bland dem som blefvo fällda.

De betande myskoxarne sågo oss ej, där vi sutto på höjden. Vi blefvo därför i tillfälle att iakttaga dem i deras ostörda hemlif. Djuren voro rätt lekfulla. De sprungo ofta på lek efter hvarandra, rörde sig lätt och behagligt, betade en stund, och så lade de sig emellanåt för att hvila.

Under oss hade vi en djup ravin, på hvilkens botten en klar bäck rann ned mot hafvet, och denna följde vi nu i västlig riktning. Den lilla bäcken, som helt säkert på våren och tidigare på sommaren varit en strid älf, rann på ett ställe genom en jättestor snötunnel af flere hundra meters längd. Här var snön så hårdt packad, att den snarare kunde kallas is än snö, och den var slät som ett golf att gå på.

Mot aftonen kommo vi ned på låglandet mot sjön, och redan länge därförinnan hade vi från bergen sett Frithjof

ute vid Tärnholmen. Jag sammanträffade med preparatörerna helt nära stranden. De hade gräft upp en hel mängd lemmelbon, och Sigge Pettersson, som alltid varit präktig, när det gäller sådana arbeten, hade fångat en hel mängd lemlar, hvaraf flere ännu förvarades lefvande. Jag undersökte åtskilliga lemmelbon och deras gångar samt fångade en del såväl gamla lemlar som ungar. Under vår vistelse på denna intressanta lokal blefvo den förut föga kända, mycket sällsynta grönländska lemmelns lefnadsvanor så noga undersökta, att man till följd däraf numera kan sägas känna dessa vida bättre, än vi känna det lif våra svenska lemmelarter föra.

Öfver låglandet svärmade fjällabbar, uppe i berget sutto ett par fjällugglor, hvilkas hvita dräkt syntes på långt håll, och sandlöparen och strandpiparen läto ängsligt höra sina välkända läten, när vi mot natten vandrade öfver deras häckningsområde ned mot stranden. I sjön låg en tät flock på omkring femhundra gamla alfågelhannar, så tätt packade, att fåglarne i sin mörka sommardräkt sågo ut som en svartbrun massa. Några praktejderhonor summo längs stranden, öfver hvilken tärnor, spejande efter byte, helt sakta sväfvade fram.

Redan vid middagstiden hade regnet upphört, men solen var hela dagen dold bakom tunga moln. Nu på natten glesnade molnen bort i norr, liksom ville de visa en skymt af den klara, blå himlen och af den prakt, hvari molntapparna därbortom prålade, upplysta som de voro af midnattssolens gyllene strålar.

Äfven ombord hade man gjort nytta under dagens lopp. Östergren och Odhner hade hemfört en sådan mängd från hafvets botten uppskrapade djur, att alla baljor voro fulla däraf, och nu arbetades det med att preparera alla dessa rariteter.

De äro härliga dessa nätter där uppe i höga norden, när man träffas ombord och får hvila ut efter dagens ansträngningar. Allt omkring en är så friskt, så skönt, och den trötthet man känner är en behaglig sådan. Den måltid, som bestås, smakar också som en festmåltid, äfven om den icke utgöres af annat än en kokt alka. Denna gång fingo vi dock njuta af en verklig festmåltid, ty den bestod af präktiga biffstekar af myskoxkött, utmärkta i mitt tycke. Alla mina kamrater delade likväl icke helt min smak, ty de funno de gamla tjurarnes kött smaka mysk. Brunsttiden för dessa djur var nu inne, och under den tiden här köttet en bismak hos hannen af de flesta idisslare. När vi

sedan sköto äfven kor och en kalf, blef belåtenheten med dessas kött allmän. Enligt hvad norska fångstmän meddelat, är äfven tjurarnes kött tidigare på sommaren, före brunsttiden, fritt från mysksmak.

Efter måltiden samlades vi med cigarren i mun för att förtälja, hvad hvar och en af oss upplefvat under dagens lopp. De båda präktiga myskoxhudarna, som nu lågo utbredda på däcket, beundrades mycket, och de voro verkligen sevärda.

SJUNDE KAPITLET.

ANDRA DAGEN VID MACKENZIEBUKTEN.

Den 2 augusti kom med godt väder. Solen var visserligen bortskymd af moln, men det regnade ej och sjön låg lugn. Jag bestämde mig för en vandring inåt det stora lågland, som från Mackenziebukten har en betydande utsträckning i nordlig riktning. Åtföljd af Levin, Kjell och ett par män af besättningen rodde jag i land efter frukosten, men väl komna i land skildes vi åt. Hvar och en skulle arbeta på sitt håll, och det bestämdes, att vi så småningom skulle träffas någonstädes inne på låglandet. Kjell ämnade samla insekter, Levin gick på jakt, och jag följde till en början stranden i nordlig och nordvästlig riktning.

På den sandiga strandvallen uppehöllo sig de vanliga grönländska vadarne. Där promenerade roskarlar, sandlöpare, kärrsnäppor och strandpipare. I sjön lågo alfåglar och gamla praktejderhonor, och däröfver flögo labbar och tärnor. På stranden hade en del afskräde från Frithjof flutit upp, och några korpar hade samlat sig där

för att undersöka, hvad som var ätbart. Sardinlådor, brödbitar, alkhufvud o. d. syntes förvåna dessa kloka fåglar, som ej

voro vana vid så fin frukost, till den grad, att de ej alls fäste sig vid mig, förrän jag var dem så nära, att tre af de svarta gynnarne fingo släppa lifvet till.

Den grönländska korpen är något större än den svenska och har särskildt större näbb, hvarför han betraktas som en lokal varietet, Corvus Corax, var litoralis. Jag hade ej fått några grönlandskorpar förut, hvarför fyndet var särdeles välkommet.

Från stranden styrde jag färden in öfver låglandet. Detta är uppfylldt af tusentals små grunda pölar, och i dessa miniatyrsjöar gjorde jag ett ornitologiskt fynd af stort intresse. Man har länge förvånat sig öfver att praktejdern, som dock finnes i stora skaror kring Grönlands kuster och äfven är tämligen allmän på Spetsbergen, endast undantagsvis blifvit funnen häckande, och frågan om dess häckningsplats här varit olöst. Nu fick jag den emellertid klar för mig. Praktejdern häckar i mängd vid insjöar inne i landet, dit man endast sällan kommer. Jag fann honom allmän i dessa små sjöar, där jag äfven erhöll en hel del små dunungar. Då dunungar af praktejdern förut ej funnos på något svenskt museum och hittills endast varit kända från Beringssundet, var detta ett synnerligen dyrbart fynd. Många honor med små och halfväxta ungar anträffades. Då jag närmade mig dem, samlade honan sina små omkring sig och sam ängsligt fram och åter. Ungarnes antal var vanligen tre, vid ett tillfälle fem.

På Spetsbergen fann jag en och annan praktejder bosatt bland vanliga ejdrar på holmarna, men där äro de mycket sällsynta som häckande. I insjöarna och träsken på det vidsträckta låglandet vid Cap Boheman i Isfjorden uppehöllo de sig däremot i mängd, och det är utan tvifvel där man här att söka deras häckningsplats.Labbarne, som sväfvade omkring mig, roade mig mycket. Vanliga labben (Lestris crepidata) är sällsynt vid Grönlands ostkust och mig veterligen ej förut iakttagen där. Här fanns emellertid ett par bosatt, och dessa roade det mig nu att iakttaga. Fjällabbarne, som funnos i mängd, flögo ut på hafvet för att fiska, och när de återkommo med matstrupen full af föda till sina ungar, blefvo de redan på mycket långt håll uppmärksammade af de vanliga labbarne, tjufjorna som de kallas, som genast jagade dem, tills de slutligen för att få vara i fred gåfvo ifrån sig de godbitar, som voro ämnade till ungarne. Det var en vacker syn att se dessa snabbvingade fåglar under deras röfvareanfall. Med till hälften sammanlagda vingar sköto de fram som pilar genom luften, och hur snabba fjällabbarne än voro, blefvo de dock alltid upphunna.

Jag vandrade allt längre och längre inåt landet. Där var det fattigt på fåglar. Här och där i en liten sjö lågo ett par lommar med sina ungar. Det var dock endast smålommen. Den ståtlige islommen, som finnes längre söder ut på Grönland, fanns ej här. Att den brednäbbade simsnäppan (Phalaropus fulicarius) hade sitt hem här, bevisades däraf, att jag anträffade en död, halfväxt unge af denna art och äfven ett par lefvande, fullt utväxta ungar, hvilka båda fälldes.

Detta var ett värdefullt fynd, då ungfåglar af denna simsnäppa förut ej funnos i de svenska museerna.

De gamla simsnäpporna hade påtagligen redan flyttat, eftersom ej någon enda sådan anträffades. Jag fick således här ett ytterligare bevis för, att de äldre simsnäpporna flytta långt före ungfåglarne, en iakttagelse, som jag redan 1898 var i tillfälle att göra på Spetsbergen. I träsken uppehöllo sig små flockaraf unga myrsnäppor, några gäss sågos påafstånd, och en gås, som var så nära, att den till arten kunde bestämmas, var ea bläsgås (Anser albifrons).

Renhorn och gamla lämningar efter renar vittnade om att detta präktiga djur förr i tiden varit mycket allmänt här, hvilket man äfven har sig bekant från föregående expeditioner. Således sågo tyskarne 1869—1870 ännu stora renhjordar flerstädes och särskildt på den halfö, som låglandet innanför Mackenziebukten afskiljer från fastlandet. Som Nathorst redan påpekat, har vargen under senare tiden invandrat till dessa trakter, och det är detta farliga rofdjur, som nu nästan utrotat renstammen. Nathorst träffade visserligen 1899 ännu en del renar vid inre delen af Frans Josefs fjord, men många voro de ej, och deras tid är troligen snart ute.

Lemmelgångar sågos öfverallt, och då jag denna dag hade tid därtill, blefvo många sådana uppgräfda och

undersökta. Under två dagar fångades ej mindre än trettiotre lefvande lemlar. Mer än ett hundra bon blefvo uppgräfda, men de allra flesta af dem voro öfvergifna.

Lemlarnes hålor bestodo af en hufvudgång med tvenne utgångar, varierande i längd från en till tre meter eller ännu mera. Ungefär i midten af denna gång var en större utvidgning urgräfd, och där påträffades det rätt stora, af fint, söndergnagdt gräs byggda boet med en utgång åt hvardera sidan. Från utvidgningen, i hvilken boet var beläget, sträckte sig en smalare gång åt ena sidan, växlande till sin längd från en half till två meter. Denna gång, som ej mynnade ut, var längst in utvidgad till en större, källarlik kula, hvari djurens spillning uteslutande anträffades, ofta i sådan mängd, att kulan var mer än till hälften fylld däraf. Midt i sidogången fanns en mindre utvidgning, påtagligen afsedd till

reservgömställe, och där anträffades vid flere tillfällen en kull halfväxta ungar. Dessa ungar voro påtagligen ditförda af honan, när denna skulle föda en ny kull, ty när halfväxta ungar anträffades i sidogången, funnos alltid nyfödda ungar i boet. Det visade sig således, att honan föder på nytt, när förstå kullens ungar äro ungefär halfväxta. Ungarnes antal i kullen var i de flesta fall tre, ett par gånger endast två, några gånger fyra och en gång fem. De halfväxta ungarne åto självfva och voro så litet skygga, att de strax efter infångandet åto blommor ur min hand. I ofvan beskrifna lemmelbon eller kulor träffades aldrig äldre hannar. Dessa bodde för sig i en enkel gång af ringa längd, ofta med endast en utgång och utan bo.

Då jag medförde fjorton lefvande lemlar hem till Sverige, af hvilka flere nu lefvat ett år i fångenskap, där de synas trifvas förträffligt och förökat sig med flere kullar ungar, här jag varit i tillfälle att grundligare studera dessa djur på nära håll. Det här visat sig, att de äro små kloka djur med utprägladt ordningssinne. De ha i sina burar förstått att ordna det på bästa sätt. De orena endast i en för detta ändamål i ett särskildt rum insatt blecklåda, hafva sina bestämda sofplatser och bära ihop den föda de få till en bestämd plats. När honorna födt ungar, ofredas de ej af sina kamrater, hvilka då flytta ur det rum, där de förut sofvit tillsammans. Särskildt en af honorna var mycket rädd om sina ungar, angrep mitt finger, när jag närmade det till boet, dels med sina framfötter, med hvilka hon slog emot mig så hastigt, att de små föttema rörde sig som trumpinnar, och dels med tänderna. När ungarne började växa till och ej höllo sig inne, hade denna lemmelhona mycket besvär med dem. Hon kunde då timme efter timme hålla på med att bära in den ena ungen efter den andra i boet. Med sina tänder toghon dem än i nackskinnet, än i ett ben, och hur de små stretade emot, måste de alltid följa med.

Ungarne födas helt små, nakna och blinda. Redan efter ett par dagar få de en mycket fin, enfärgadt mörkgrå hårbeklädnad. Först vid 14 dagars ålder få de ögon, och efter denna tid förändras deras dräkt så till vida, att de få ett svartaktigt band längs ryggen. Det gamla djurets vackra sommardräkt få de först vid 2 månaders ålder. Denna är vackert grå med rostfärgade sidor och hvitaktig buk.

De små lemmelungarne äro mycket lekfulla och tumla oupphörligt om i den ystraste lek. Timme efter timme kunna de trumma på glasrutorna i sina burar, och de äro så tama, att de genast gå upp i handen, om man räcker den emot dem.

På grund af min kännedom om gnagarnes ömtålighet för vatten ha lemlarne aldrig fått vatten i fångenskapen, men gräs och blad, hvarmed de födas, doppas först i vatten, och de små djuren afslicka begärligt vattendropparna. De äta nästan allt hvad som bjudes dem ur växtriket men synas föredraga gräs, maskrosblad, vinbär, morötter och några flere växter. När de äta, hålla de födan mellan framfötterna som en ekorre, och de äta förvånande fort och mycket. Att denna lemmel samlar vinterförråd synes vara säkert. Han bär nämligen, som sagdt, ihop sin föda på därtill utsedda platser och synes vara passionerad för att bära, hvarvid han tar munnen så full som möjligt. Därvid ådagalägger han också en betydande styrka. Hela timmen kan han hålla på med att släpa en stor kvist, och visar det sig slutligen omöjligt för honom att rå med den, biter han af kvisten och tar den i två omgångar.

Att denna lemmel ej ligger i vintersömn, synes bevisas dels däraf, att han med sådan passion samlar ihop födoämnen, och dels däraf, att han anlägger en särskildvinterdräkt, hvilket i allmänhet ej är fallet med djur som ligga i dvala. Mina lemlar anlade nämligen under vintern en yfvig vinterpäls och blefvo hvita eller nästan hvita

till färgen.

När de små lemlarne sofva, intaga de rätt egendomliga och olika ställningar. Dels sitta de på bakryggen, hopkrupna som små klot med alla fyra föttema upplyftade, och dels ligga de utsträckta på ryggen med fötterna i vädret. De äro mer i rörelse om nätterna, och om aftnarna trumma de som ifrigast på glasrutorna.

Det synes vara tämligen påtagligt, att denna lemmels normala ålder endast är två år. De äldre individerna, som jag medförde, ha i sommar afmagrat och dött. Två af dessa födde först en kull ungar. Deras lifstid skulle då vara lika kort som råttornas.

Som ofvan är nämndt, bodde de äldre lemlarne skilda åt i det fria. I fångenskap åter trifvas de väl tillsammans, och man ser dem aldrig i strid med hvarandra. Detta gäller dem, som hela tiden varit i samma bur. De försök som gjorts att föra tillsammans djur ur olika burar ha däremot ej lyckats; de, som insläppts, hafva genast blifvit angripna och illa bitna af sina ogästvänliga likar.

Insektslifvet tydde på att sommaren var förliden och att hösten nalkades. Visserligen flögo den brokiga Argynnis chariclea och den gula Colias hecla talrikt, men såväl dessa som andra fjärilar buro en utsliten dräkt, det osvikliga tecknet till att deras tid snart skulle vara ute och att deras vingar mer en gång blifvit piskade af regnet. Förutom de ofvannämnda fjärilarna funnos ännu två dagfjärilar, nämligen den i norska Finnmarken allmänna Argynnis polaris och den lilla blåvingen, Lycæna aqvilo. Larven af en spinnare äfvensom stora kläckta kokonger, som tillhört samma art, nämligen Dasychira groenlandica, påträffades ofta, men det var försent på året för att finna själfva fjärilen. Af andra nattfjärilar, tillhörande Noctuernas stora grupp, sågs ännu en och annan, som skrämd flög upp framför mina fötter och fladdrade undan längs marken. En del sådana, tillhörande släktet Anarta, fångades äfven, men de voro alla slitna och fula. Här och där sågs en stekel, en fluga eller några sömniga myggor. Lifligast voro humlorna, hvilka brummande på sitt vanliga sätt flögo från den ena blomman till den andra.

ALFÅGELHONA RUFVANDE SINA ÄGG.

Förgäfves sökte vi flitigt efter skalbaggar. Sådana tyckas ej finnas i dessa trakter, då ej ens fragment efter ett sådant djur stod att upptäcka.

Att insektslifvet var så ytterst fattigt, torde delvis kunna tillskrifvas den sena årstiden. Emellertid synes det på Grönland som i Sverige förekomma goda och dåliga insektsår. Den danska expeditionen, som ankom till kusten omkring en månad tidigare än vi, fann äfven insektslifvet ytterst fattigt, under det Nathorsts expedition till ungefär samma trakter år 1899 träffade ett rikt insektslif. I ett fall var detta en lycka143

för oss. Nathorsts expedition led nämligen mycket af myggen, hvilken däremot ej generade oss.

Jag, som under Nordenskiöldska expeditionens vistelse på västra Grönland år 1883 därstädes fann insektslifvet så synnerligen rikt, hade väntat mig en rikare insektsvärld. Entomologens skörd blef nu ringa. Till och med de i polartrakterna vanligen så allmänna små hoppande Poduriderna tycktes ha flytt dessa trakter.

ALFÅGELBO.

När vi på natten återkommo till fartyget, var pannan rengjord och kaptenen förklarade, att vi kunde blifva segelfärdiga till följande morgon. Jag ville emeJlertid förstbesöka Tärnholmen och rodde därför genast dit. Den lilla holmen, som var täckt med kullersten, ägde en rätt rik växtlighet af krypande polarvide och gräs. En mängd tärnor hade där sina ungar, och dessa gåfvo sig af simmande utåt sjön, då de sågo mig komma. När de små tärnungarne simma, draga de in sin hals, så att hufvudet ligger på vattnet. De få häraf på afstånd en viss likhet med en simmande orm.

Flere alfåglar hade äfven sina bon på holmen. En del hade ungar, och några rufvade ännu. Dessa senare lågo kvar på äggen, ehuru vi stodo tätt bredvid och betraktade dem. Doktorn fotograferade dem, och så erhölls ett särdeles lyckadt fotografi af en rufvande alhona. I fördjupningar i marken hade alfåglarne lagt sina ägg, hvilka, omgifna som de voro af fågelns fina, mörka dun, togo sig synnerligen bra ut. Äfven på denna holme hade det funnits

lemlar i stort antal, men alla deras bon och gångar voro gamla. Endera hade de små djuren utvandrat därifrån eller voro de utrotade af rofdjur.

ÅTTONDE KAPITLET.

MOT NORDEN.

Den 3:dje augusti på morgonen afseglade vi. Min närmaste plan var att under trawlningsarbete gå norr ut, upp till Sabine- och Pendulumöarna. Dels ville jag undersöka denna så föga kända kuststräckas fågellif, dels trawla längre mot norden, och dessutom hade jag från Norge medtagit post till den Sverdrupska expeditionen, med löfte att nedlägga denna i den af Nathorst på Hvalrossön nedlagda depoten, hvilken senares tillstånd jag äfven lofvat Nathorst att undersöka. I den händelse att Sverdrup verkligen lyckas kringsegla Grönland, bör han finna denna väl i ögonen fallande depot och få sin post.

När vi gledo ut ur Mackenziebukten, var vädret det härligaste. Himlen var delvis klar och solens strålar glittrade i det isuppfyllda hafvet. Här och där lågo sälar uppkrupna på isen, och framför oss sågo vi en riktig jättesäl, som låg på ett isflak. Jag tog min studsare och gick fram i fören, under det kaptenen saktade farten. Vi gledo långsamt fram mot det präktiga djuret, hvilket ej tycktes vidare bry sig om att fartyget närmade sig. Emellanåt höjde det

hufvudet och såg bort mot oss, men det såg liknöjdt ut och tycktes ej ana faran. Slutligen var jag det nära på omkring hundra meter. Sälen höjde då åter på hufvudet men fick i detsamma min kula genom halsen och sjönk död ned på isen. Snart var fartyget framme vid iskanten, hvilken var röd af djurets blod. En fångstbåt utsattes och några män vältrade kolossen ned i båten, sedan djuret först på något afstånd blifvit fotograferadt af Levin. Nu skulle sälen hissas ombord. Han belades som vanligt med en snara om kroppen, vinschen började arbeta och det stora djuret lyftes långsamt ur båten samt upp mot fartygets reling, men just som det skulle tagas in öfver relingen, slant det ur snaran, föll direkt ned i djupet och gick till bottnen. Detta missöde var särdeles förargligt, så mycket mer som djuret var

så ovanligt stort, att fångstmännen, som dock sett så mycket sälar, förvånades öfver dess storlek. Då äfven under Nathorstska expeditionen år 1899 en storkobb förlorades på samma sätt, beslöt jag att framdeles vara försiktigare, när stora säldjur skulle tagas ombord.

SKJUTEN STORSÄL.

När vi hade kringseglat Hold with Hope, sågo vi en liten jakt inkilad mellan isen vid Hollandön, och två män kommo därifrån roende emot oss. Detta var det enda fartyg vi sett, sedan vi kommit in under det grönländska landet, och af de båda männen, som kommo ombord hos oss, erforo vi, att det var skepparen Næsös från Tromsö. Vi stötte således på samme fångstman, som Nathorst hade träffat 1899 och af hvilken han köpte sin hvita varg, den första polarvarg som hemförts från östra Grönland. Männen berättade, att de äfven nu hade skjutit en hvit varg. Dessutom hade de fångat tre lefvande myskoxkalfvar. Emellertid var det långt in till deras jakt, och som jag ej ville uppoffra den tid, ett besök ombord hos fångstmännen skulle ha kräft, hum gärna jag än önskade erhålla deras hvita vargskinn, afstod jag därifrån, och vi styrde färden mot norden. Därvid gingo vi ett stycke ut i hafvet för att trawla. Mot aftonen uppfiskades också en mängd djur från hafvets botten.

Hafvets yta var ovanligt djurfattig. Ej en säl sågs, och af fåglar iakttogos endast några få borgmästare och labbar.

Hela natten ångade vi fram öfver ett nästan isfritt haf och kommo på morgonen upp under Sabineön och den söder om denna belägna Hvalrossön. På den senare gick jag i land jämte mina kamrater. Den af Nathorst här för Sverdrupska expeditionens räkning upplagda depoten befanns i oskadadt skick. I en igenlödd blecklåda upphängdes nu den

af mig till Sverdrupsexpeditionen medförda posten på det af Nathorst uppsatta träkorset, och därbredvid fästes en brädlapp, i hvilken jag hade inskurit ett meddelande om lådans innehåll.

Hvalrossön var stenig och tämligen steril. Här och där syntes gröna fläckar, men de vanliga arktiska blommomas förkrympta utseende vittnade om, att dessa här förde ett tynande lif. Vanliga ejdern häckade på ön, och några honor rufvade ännu sina ägg. I en liten insjö, eller rättare träsk, hade ett par lommar små ungar, och vid stranden trippade några sandlöpare.

Efter ett par timmars uppehåll på Hvalrossön styrdes färden åter till sjös, fortfarande mot norr, på östra sidan om Pendulumön. Från denna ös norra udde sträckte sig ett bredt isband långt ut i hafvet, men bortom detta isfält syntes öppet vatten, så långt man från utkikstunnan i stormastens topp kunde se. Jag var därför en stund frestad att segla omkring isbandet och gå upp till Shannonön, men dels låg det ej i min plan att söka tränga så långt norr ut, och dels var nu tiden alltför dyrbar. Jag beslöt därför att vända, göra ett kort besök på Sabineön och sedan styra färden till Kejsar Frans Josefs fjord.

Sedan en trawlning blifvit gjord på 150 meters djup utanför Pendulumön, nödgades vi för tjocka förtöja vid ett isflak.

Den 5 augusti på morgonen lättade tjockan, och vi styrde in i sundet mellan Sabine- och Pendulumöarna. Vi kommo dock ej långt denna väg. Den var från Pendulumöns norra udde in mot Sabineön spärrad af ettårig is, hvilken dock var så svag, att den tycktes kunna upplösa sig när som helst. Detta isfält sträckte sig långt i väster och nordväst och syntes vara landfast.Vi öfverraskades här af en orkanlik, nordlig storm och sökte skydd i lä om ett midt i sundet beläget skär, där vi vid middagstiden ankrade. Ehuru isen i norr skyddade oss för sjögång, dref fartyget, och det såg vid flere tillfällen ut, som skulle vi blifva tvungna att gå till sjös. Öfver natten kunde vi dock ligga stilla, men på morgonen den 6 augusti ökade stormen, vi drefvo ut och nödgades gå. Som jag emellertid högst ogärna ville gå till sjös, föreslog jag kaptenen att gå in och ankra på södra sidan om den höga Sabineön, där en ankarplats var känd sedan föregående expeditioner och där de höga bergen på ön borde skydda oss för stormen. För detta ändamål styrde vi också in mellan Hvalrossön och Sabineön, där det dock visade sig vara så grundt, att fartygets köl skrapade mot den gyttjiga bottnen och vattnet grumlades af upprördt slam. Jag väntade, att fartyget skulle stranda, men hur det var, kommo vi fram, och när vi väl kommit förbi Hvalrossön så långt, att vi ej behöfde befara att drifva upp på denna i händelse af drift, fick ankaret gå. Vi lågo nu i en tryggare hamn, hade god ankarbotten och behöfde ej frukta den nordliga stormen.

Mot aftonen stillade stormen och jag gjorde en tur in åt Sabineön. Upp öfver höga, sterila, af grus och sand bestående kullar vandrade jag fram utan att se en lefvande varelse. Landet föreföll mig synnerligen ödsligt, och jag vände därför mot natten åter ned till stranden, följande en djup ravin, på hvars båda sidor väldiga, fasta snöväggar lämpade sig bättre att gå på än den lösa marken. Spår efter myskoxar syntes, men de voro alla gamla. På låglandet vid stranden var sandlöparen allmän. Där uppehöllo sig äfven små flockar af roskarlar och strandpipare (Ægialites hiaticula). Ute i sjön summo ejderhonor, och öfvervattnet sväfvade bländhvita borgmästare och tärnor (Sterna macrura). Några andra fåglar iakttogos ej.

I en liten bäck funno vi laxöringar och gjorde ett försök att fånga sådana med nät, men dettas maskor voro för stora, så att fiskame gingo igenom dem.

Stormen lade sig mer och mer, och jag beslöt att redan på förnatten lyfta ankar och gå till sjös. Under natten utsattes vi för en hotande fara och voro nära att stranda. Vinden kastade nämligen om till ostlig och isen fördes så hastigt in mot land, att fartyget höll på att vräkas upp mot den klippiga stranden. Tack vare en hurtig manövrering med seglen, lyckades det oss dock att få vind i dessa, och Frithjof gled räddad ut till hafs.

När jag den 7 augusti på morgonen kom upp på däck, var vädret åter lugnt. Luften var nästan klar, hafvet uppfylldt af is och det öppna vattnet tedde sig som små spegelklara sjöar, i hvilkas blånande djup de upptornade isblocken glittrande speglade sig. Här och där lågo storsälar uppkrupna på isflaken, och då vi behöfde flere sådana, beslöt jag att anställa jakt på dem. Hunden Kurre var med passion intresserad af dessa jakter, och han

märkte genast, när jag gick ned efter min studsare. Han sprang då längst upp i fören för att se, hvad slags djur jakten gällde och hvar föremålet fanns.

Då den täta isen gjorde det svårt att med fartyget komma inom skotthåll för sälarne, satte jag ut en fångstbåt för att därmed söka närma mig en jättestor storsäl, som låg på ett isflak. Sälen var emellertid ganska skygg och började redan på långt håll röra på sig. Jag sköt, som vanligt, på hans hals, och en blodström på isen visade, att kulan ej förfelat. Sälen kastade sig dock icke som vanligt ned i sjön utan kröp midt öfver isflaket med sådan hastighet, att mannästan kan säga att han sprang, samt störtade i sjön på motsatta sidan om isflaket. Snart höjde emellertid det sårade djuret åter sitt hufvud öfver vattenytan, och nu började en verklig hetsjakt. Sälen kunde ej vara länge under vattnet, han visade sig oupphörligt framför vår båt, och jag försökte, ehuru förgäfves, ett par gånger att skjuta en kula genom hans hufvud. Båten roddes af tvenne starka män med sådan fart, att den riktigt hoppade fram på vattnet. Det var därför ytterst svårt att skjuta säkert med kula, och ehuru jag verkligen träffade, blefvo skotten ej dödande. Slutligen hade vi upphunnit djuret, och Kulseth, den säkre harpuneraren, satte en harpun i dess sida, hvarefter sälen gick ned i djupet och harpunlinan löpte ut med stor hastighet. Snart slaknade dock linan, och jag fick djupt under båten se min säl, som nu snurrade rundt som en spole. Han snodde härvid den tjocka harpunlinan så, att denna var nära att bli afsnodd. Slutligen fingo vi det präktiga djuret intill båtkanten, och jag stod just i begrepp att med ett nytt skott göra slut på dess plågor, då jag upptäckte, att lifvet redan hade flytt. Vi drogo då upp sälen på ett isflak, välte honom därifrån ned i båten och återvände med vårt byte till fartyget. Varnad af föregående missöde med en storsäl, lät jag nu fastgöra djuret vid en smäcker lina, innan det hissades ombord. Denna säl, som var en gammal hanne, var af samma längd som de största vi skjutit förut, men att han var vida äldre syntes tydligt på den ovanligt tjocka huden. Han var nästan alldeles tandlös.

Jag sköt senare på dagen från fartyget ytterligare två storsälar, Kjell sköt äfven två sådana samt en vikaresäl. Det var således en riktig säljakt denna dag, och en härlig dag bland isen, en sådan som man ej glömmer.

Mot aftonen glesnade isen något, så att en trawlningkunde företagas. Efter denna ångade vi med god fart ned mot Frans Josefs fjord. Genom tät is trängde vi följande morgon fram till fjordens mynning, men längre lyckades det oss ej att komma, alldenstund hela fjorden, så långt man från utkikstunnan kunde se, var så full af is, att ej något öppet vatten kunde skönjas. Jag var ifrig att komma fram, och vi trängde därför så långt in i den packade isen, som det var möjligt. Då isen ej var landfast utan bestod af sönderbruten hafsis, var det tydligt, att den blifvit indrifven och packad af den nordliga och nordostliga stormen samt snart nog åter skulle med strömmen drifva ut. Det var således ej annat att göra än att vänta ett par dagar. För att vi under denna tid skulle bli i tillfälle att göra så mycken nytta som möjligt, beslöts att åter gå till Mackenziebukten. Jag ville bland annat studera de därstädes förekommande vadarnes afflyttning och se, om icke denna för vadare synnerligen lämpliga lokal skulle under flyttningstiden besökas af fåglar från den okända delen af nordöstra Grönland.

Vi vände alltså och styrde åter färden utåt. I fjordens mynning passerade vi förbi flere isberg, och ett af dessa var så kolossalt, att jag ej förut hade skådat dess like. Vi gingo det så nära vi vågade, och det var sannerligen storslaget med sina snöhvita branter, som höjde sig säkerligen mer än hundrafemtio fot nästan lodrätt upp ur hafvet.

En trawlning på 250 m. djup mellan Bontekoeön gaf oss en god fångst af allehanda hafsdjur. Särskildt erhöllos talrika exemplar af två Astrophytonarter (Astrophyton eucnemis och A. Agassizii) — ormstjärnor med rikt grenade armar, som de använda till fångande af allehanda fritt i vattnet kringdrifvande smådjur. Dessa Astrophytonarter, som vi äfven förut erhållit, nådde här en ovanlig storlek; några

exemplars fullt sträckta armar nådde 60 cm:s längd, så att djurens hela diameter steg till ej mindre än 120 cm.

ASTROPHYTON AGASSIZII. Knappt 1/6 af naturlig storlek. (Fotografi af torkadt exemplar.)

På södra sidan af Hold with Hope sågo vi åter den lilla jakt, som vi på färden norr ut hade sett vid

Hollandön. Nu var tiden ej så dyrbar, och jag beslöt därför att göra ett besök ombord på jakten, för hvilket

ändamål vi styrde ditåt. Skutans befälhafvare, kapten Næsö, kom genast ombord till oss och fick sig en god måltid. Han var bedröfvad öfver att hans spritvaror voro slut och såg mycket belåten ut, när jag skänkte honom en del sådana. I gengäld begåfvade han oss med några präktiga laxar, som han fångat längre norr ut på kusten. Jag köpte hans hvita vargskinn, hvilken stora sällsynthet det gladde mig mycket att få. Denna varg var den andra, som blifvit erhållen på östra Grönland. Det var en hona, som delvis ännu bar sin långa, mycket märkliga vinterull. Denna varg står nu i Uppsala universitets zoologiska museum. Sedan kapten Næsö blifvit efter bästa förmåga trakterad ombord, följde jag med honom till skutan för att se hans myskoxkalfvar. Han hade nu fyra sådana, af hvilka den ena såg klen och sjuk ut. Dessa kalfvar inköptes sedermera af grosshandlare Liljewalch, och af dem befinna sig tre, en tjur- och två kvigkalfvar, nu i all välmåga vid Medstugan i Jämtland — den fjärde dog kort efter sin ditkomst. De trifvas där utmärkt och ha vuxit mycket. När jag såg dem i augusti 1901, voro de mer än halfväxta och hade ungefär 20 centimeter långa horn.

Kapten Næsö hade äfven två lefvande isbjörnungar ombord. Dessa voro instängda i små burar af bräder med ett litet hål i taket. De sågo sorgsna ut, grymtade illa och beto ilsket omkring sig. Det gjorde mig ondt om dessa djur, som nu skulle tillbringa hela sitt lif instängda i en bur.

Att jag vid mitt förra besök sparade myskoxarne vid Mackenziebukten hade jag ej mycken glädje af. Jag fällde endast två af de mer än 40, som vi där sågo, och nu berättade Næsö, att han och hans män vant där och skjutit ned ej mindre än trettio stycken. Hans folk beklagade, att de

ej lyckades skjuta alla som de sett, men sade, att de ännu skulle stanna några dagar för att få flere. Det är hemska blodbad dessa fångstmän anställa, men man får ej undra så mycket därpå. De ha ej begrepp om att spara; från barndomen hafva de endast hört dem berömmas, som kunnat nedlägga de flesta djuren, och det gäller ju för dem att få så rikt byte som möjligt.

NIONDE KAPITLET.

ÅTER VID MACKENZIEBUKTEN.

På vägen in till Mackenziebukten sågo vi en ensam, stor myskoxe, som betade nere vid stranden. Då denne eljest utan tvifvel skulle bli skjuten af fångstmännen, tyckte jag, att vi så gärna kunde skjuta honom. En båt utsattes därför, och jag rodde i land, åtföljd af alla mina kamrater. Äfven de fyra preparatörerna, som ej på länge trampat landbacken, begärde och fingo tillstånd att medfölja. Min mening var, att Kjell skulle skjuta oxen. Denne gick i en dalsänka, och jag uppmanade Kjell att gå upp på höjden till vänster om djuret. Levin, som hade medtagit med kurare förgiftade, sinnrikt konstruerade pilar, med hvilka han ämnade döfva och infånga myskoxar, önskade försöka med en pil på denna oxe, i händelse vi skulle komma honom tillräckligt nära för detta ändamål. Levin gick därför upp med mig till höger om oxen, och ett stycke längre ned följde det öfriga sällskapet efter oss i sluten trupp. Jag hade nu väntat, att oxen, skrämd af oss, skulle springa upp mot Kjell, och blef därför högst öfverraskad, när han i stället i vild galopp sprang rakt på folket, som kom efter. Jag

hade ej ens satt patroner uti mitt paradoxgevär. Rädd att en olycka skulle inträffa, skyndade jag mig att sätta in de båda kulpatroner, som jag till all lycka hade till hands, och sköt. Sedan jag skjutit förstå skottet, erinrade jag mig, att siktet på geväret ej var uppsatt för kulskjutning, och tänkte i en hast, att jag med anledning däraf skjutit öfver, hvarför jag siktade lågt med andra pipan, i stället för att jag borde hållit högt. Andra kulan gick därför under, och oxen fortsatte sitt lopp. Östergren och Gredin, som äfven voro försedda med kulgevär, sköto nu emot oxen. Denne, som fått min första grofva kula genom bröstet, blef nu träffad af Östergren i högra bogen, hvarvid han vände åt vänster och sprang tätt förbi folket. Långt kom han dock icke, innan han stupade.

Jag tror ej, att dessa oxar alltid äro att leka med. Efter allt att döma var det djurets mening att springa på folket,

och hade han ej i rätta ögonblicket blifvit dödligt sårad, vet man ej, hvad som kunnat inträffa. Äfven under Nathorsts expedition var en af deltagarne — doktor Hammar — utsatt för anfall af en myskoxe och hade möjligen blifvit ihjälstångad, om han ej varit beväpnad. Folket, som var med på denna jakt, fick efter denna händelse en viss respekt för myskoxarne, men att de flesta af männen dock ej voro rädda, blef jag senare i tillfälle öfvertyga mig om.

Den fällda, präktiga oxen låg helt nära stranden, och det var därför särdeles bekvämt för oss att få köttet ombord. När detta var gjordt, fortsattes färden till vår gamla hamn innanför Tärnön i Mackenziebukten, där vi ankrade sent på aftonen. Fångstmännen hade nu vid Mackenziebukten nedskjutit så många myskoxar och så uppskrämt de ännu kvarlefvande, att föga hopp syntes mig finnas om att där lyckas fånga några. Då det emellertid ej var alldeles

säkert, att vi kunde komma in i fjordarna, ville jag göra ett försök. Den 9 på morgonen gaf jag mig därför i sällskap med doktorn och fyra män ut på en rekognosceringsfärd upp åt bergen. Min plan att med nät söka fånga dessa djur hade jag klar för mig. Huruvida den skulle lyckas eller ej, berodde enligt min åsikt helt och hållet på terrängförhållandena. Doktorn å sin sida var rustad med sina bedöfvande pilar och ämnade i dag om möjligt göra ett allvarsamt försök med dem.

Mina män voro tungt lastade med garn och störar, och vi vandrade uppför bergen, följande en djup ravin. En gammal fjällugglehona blef denna dag vårt förstå byte. Hon kom flygande öfver oss och fälldes af doktorn.

Efter en stunds vandring sågo vi en ensam myskoxe, som helt långsamt gick uppför berget söder om oss. Levin ville nu fullfölja sitt experiment. Han fick för detta ändamål styrmannen med sig, och jag bestämde, hvar vi åter skulle träffas längre in bland bergen.

Själf vandrade jag rätt långt inåt landet utan att se ett djur. Alla de myskoxar, jag vid mitt föregående besök hade sett i denna trakt, voro nedskjutna eller bortskrämda af fångstmännen. Efter ett par timmars vandring hade jag uppnått den plats, där jag stämt möte med doktorn, och vi slogo oss ned där för att invänta honom. På ett klippblock satt en snöhvit fjällugglehanne. Jag försökte närma mig denne, men han flög, innan jag kom inom skotthåll, bort till en annan bergspets. Jag jagade honom en god stund, men han var mycket skygg. Ofta höjde ugglan sig i luften, gjorde en lof öfver ett bestämdt ställe och skrek jämmerligen, när jag gick åt det hållet. Det var klart, att hon hade ungar i närheten. Länge dröjde det ej heller, förrän jagupptäckte en grådaskig unge, som ännu delvis bar dundräkt. Han satt på en sten och flög först när jag kom honom helt nära. Jag fällde nu ungen, och när denne föll till marken, kom den gamla ugglan sväfvande som en hvit ande för att se, hur det gick med ungen. När hon såg mig, höjde hon sig skrikande men föll i detsamma för min andra pipa. Fjällugglan var ganska allmän här. Vi sågo sådana dagligen och förundrade oss öfver, att de i dessa ödebygder voro nästan skyggare än i Sverige.

Efter en stunds väntan kom Levin. Huru hans försök att infånga myskoxen utföll, skildrar han själf på följande sätt:

»Med styrmannen — en särdeles käck man — i sällskap gick jag öfver ravinen och följde efter myskoxen, som i ganska snabb takt passerade öfver fjällsluttningen på andra sidan. Min afsikt var att pröfva en nyuppfunnen projektil, som innehöll ett bedöfvande ämne. Denna skulle skjutas på djuret. När projektilens spets intränger i huden, verkar apparaten som en automatisk spruta och insprutar det bedöfvande medlet i underhudsväfnaden. Som friherre A. Klinckowström berättat för mig att han sett under sina vidtomfattande studieresor i Sydamerika, begagnas bedöfningsämnet af indianerna därstädes. De bestryka sina pilar därmed och begagna dem till att skjuta på en art apor, hvilka de ha till husdjur. När apan träffas af pilen, faller hon bedöfvad till marken. Sedan föres den till indianens koja, och vid uppvaknandet är apan i fångenskap.

Det var denna idé, som jag nu ville applicera på myskoxarne. Men en myskoxe skulle förmodligen tåla betydligt större dosis af ämnet för att bli bedöfvad. Därför måste en ganska komplicerad projektil konstrueras för att kunna bibringa djuret en tillräcklig kvantitet bedöfningsvätska. Apparaten fick äfven vara så tillställd att, då den

träffadehuden, endast spetsen skulle intränga och ej hela projektilen, i hvilket fall ett svårläkt sår kanske skulle uppstå. En ganska sinnrik inrättning sitter bakom spetsen och breder ut sig hindrande, i samma ögonblick projektilen stöter emot huden. Allting var sålunda beräknadt, och det återstod nu att utröna, hur mycket bedöfningsmedel en myskoxe behöfde, — och så att komma tillräckligt nära för att kunna afskjuta den jämförelsevis tunga projektilen.

Vi smögo oss nu krypande dels på händer och fötter, dels på magen närmare djuret, jag med dubbelbössan, i hvilken projektilen låg färdig att afskjutas, styrmannen med kulgevär, färdig att skjuta, i händelse vi skulle bli anfallna Vid det ingalunda ofarliga experimentet. Vi voro på ungefär 40 meters afstånd från myskoxen; då reser jag mig upp och skjuter. Projektilen var för tung och bars ej fram af den för svaga krutladdningen i skottriktningen, men störd af bullret vände myskoxen sig mot oss och kom i anfallande ställning på oss. Jag ryckte hastigt till mig studsaren och sköt. Myskoxen träffades i halsen och stannade.

Då hviskar styrmannen åt mig: 'Gif honom en projektil till.'

I hast göres en ny sådan i ordning, och som djuret under tiden kommit oss helt nära, nådde projektilen fram och träffade.

Ett ögonblick stod myskoxen stilla. Därefter började bakbenen skälfva och det var tydligt att de gåfvo vika. Han satt nu på bakdelen och åkte ned på en liten bredvid varande snöfläck, föll omkull där och kunde ej resa sig på de af det bedöfvande medlet tydligen försvagade benen. Djuret var sålunda ej fullständigt bedöfvadt; dosen, som inträngt, hade tydligen varit för liten, och detta var ju vid kommande försök en småsak att ändra.Jag stod en timmes tid alldeles intill det till hälften bedöfvade djuret. En gång försökte det resa sig men kunde ej. Dock tilltogo krafterna så småningom, och så kunde det stå upprätt. Emellertid, för att ej plåga den stackars myskoxen, sände jag honom en dödande kula. Och jag var ganska belåten med detta första experiment, som skänkte mig många nyttiga lärdomar för framtiden.»

Efter en sådan utgång af det första försöket beslöts, att vi skulle förnya det följande dag.

På hemvägen mötte vi Kjell. Han hade varit ute för att samla insekter och därunder träffat en mycket stor myskoxe, som han skjutit. Nu sändes ett par män bort för att tillvarataga huden och köttet af den utaf Levin skjutne oxen. Själf gick jag med Kjell och de öfriga männen till den af Kjell fällda oxen. Denne, som var ovanligt stor, låg i ett vattenfylldt träsk, där det växte rikt med gräs. Kjell hade på ett långt håll skjutit honom i pannan, och döden hade inträffat så ögonblickligt, att oxen ännu hade mellan läpparna en stor grästapp, som han just ryckt upp från marken, när han fick kulan.

När vi mot aftonen samlades, där vår båt låg vid stranden, voro vi alla lastade med byte. Jag hade funnit flere oskadade kranier af myskoxar samt en del vackra renhorn. Själf bar jag den snöhvita fjällugglan, hvilken var så vacker, att jag ej vågade anförtro den i någon annans hand. Kjell hade skjutit en hel del fåglar, Gredins stora portör var full af växter, och Sigge Petterssons lemmeljakt hade lyckats så bra, att han med stolthet kunde framvisa ett tjugotal af dessa djur. När jag sent på aftonen kom ombord, stod Kurre som alltid på relingen och viftade mig välkommen med sin smala svans.

Äfven Östergren och Odhner voro mycket nöjda med

sin dag De hade från ångslupen trawlat i Maekenziebukten. Då trawlningar företagits redan under vårt förra besök här och nu fortsattes äfven under de följande dagarna, blef denna lilla bukt jämförelsevis väl undersökt. Den lämnade ock mycket värdefulla bidrag till våra samlingar af hafsdjur. Utom i Isfjorden på Spetsbergen var det egentligen blott på denna lokal, som vi fingo tillfälle till trawlningar på ringa djup. Åtskilliga djur erhöllos här, som förut voro kända blott från andra delar af norra Ishafvet. Bläckfiskar fingos ofta i trawlen, någon gång äfven klumpar af hasselnötstora bläckfiskägg I en del af dessa voro ungarne redan så försigkomna, att de, när skalet öppnades, började lifligt simma omkring i vattnet. Af fiskar träffade vi förutom ett antal mera uteslutande arktiska arter äfven den i Östersjön och några svenska insjöar förekommande hornsimpan (Cottusquadricornis) och den vid Sveriges kuster vanliga stenbiten (Cyclopterus lumpus). Af den sistnämnda erhölls dock blott ett på

stranden uppkastadt exemplar; ett annat lär ha setts simma kring fartyget.

EFTER HEMKOMSTEN FRÅN JAKTFÄRDEN.

Den 10 augusti kom så med lugnt och vackert väder. Sedan våra magar fått sin vederbörliga tribut af myskoxbiffstekar, begåfvo vi oss i land. Äfven denna dag skulle arbetskraften fördelas på skilda håll. Levin, Kjell och jag följdes åt, och med oss gingo några män, försedda med starka linor, hvarmed de blifvande offren för doktorns pilar skulle bindas. Doktorn, som var öfvertygad om ett lyckligt resultat, såg riktigt segersäll ut i sina stora stöflar, med de förgiftade pilarna i ett stort fodral och den långa bössan på ryggen. Så vandrade vi fram öfver berg och dalar, sökande efter det stolta villebråd, som skulle fångas. För att få utsikt öfver nejden bestego vi ett högt fjäll, och där uppe, nära fjällets högsta topp, öfverraskades vi af att finna en grönskande dal. Där blommade ännu Floras barn, och där växte gräs ymnigt. En snöhvit hare fann tydligen trefnad i denna lilla oas på det sterila fjället och satt där lugnt nedkrupen vid en tufva. Vi hade ännu ej fått några grönländska harar, och denne hvite jösse blef därför ett välkommet byte. Äfven ett par ripkullar uppenbarade sig på de gröna tufvorna, och många af dem föllo för våra skott. Korpar flögo skrikande öfver fjällets krön, och gråa snösparfungar, som ännu ej hade mycken erfarenhet af världen, hoppade orädda framför våra fötter.

Vi vandrade rundt kring fjällets topp och spejade vida omkring, men de djur vi sökte och som vid vårt föregående besök funnits här i så stort antal, voro som försvunna. Vi kommo så till fjällets nordöstra sida, och där nedanföre i dalen, vid en porlande älf, upptäckte vi ändtligen en ensammyskoxe, som lugnt betade på sluttningen af en gräsbeväxt kulle. Nu hölls krigsråd för att afgöra, huru vi skulle bete oss för att komma djuret så nära som möjligt, och det beslöts, att jag skulle försöka smyga mig på det. Först hade vi att från sidan gå nedför fjället, och under denna vår vandring hade vi det nöjet att se oxen lägga sig till hvila på sluttningen af den lilla kullen, hvarigenom han i hög grad gynnade vårt företag. Väl nedkomna i dalen smögo vi oss fram längs älfven och lyckades obemärkta af djuret smyga oss alldeles intill kullen. Det var Levin och Kjell, som följde mig. De öfnga af sällskapet hade stannat uppe i fjällsluttningen för att därifrån bättre kunna följa oxens rörelser, i händelse han efter förgiftningen skulle företaga några sådana.

När vi nu kommit så nära, tog doktorn fram sina hemska pilar, och den ena pipan i en dubbelbössa laddades med en pil, den andra med en kula. Sålunda beväpnad smög jag varsamt fram och såg snart min präktiga oxe ligga med sänkt hufvud och med bakdelen vänd mot mig. Det var i sanning en gynnsam ställning. Hans yfviga man skymde bort hufvudet, så att han ej kunde se mig. Rädd att han skulle vrida på det bortvända hufvudet och upptäcka fienden, sprang jag nedhukad och på tåspetsarna så långt fram som möjligt och sköt på några få meters afstånd pilen i oxens bakdel. Som skottet small, for han upp med rent af förvånande hastighet, och snabbt kastade han sig om, böjde sitt fruktansvärdt beväpnade hufvud mot mig, fnyste, ruskade på hufvudet och skrapade ilsket med framfötterna. Han tog visserligen ej ett steg fram för att anfalla mig, men han vek ej heller, och det föreföll mig, när jag såg hans vredgade blick, som hade han tänkt: »Kom du! Jag är färdig.» Några ögonblick stodo vi så, som ett par välbeväpnade fiender, mot hvarandra, oxen beredd att spetsa mig på sina horn och jag färdig att, om så behöfdes, ge honom en kula i pannan. Slutligen gick jag baklänges till Levin och Kjell, som stodo något bakom. Levin tog då upp en ny pil ur sitt fodral, gjorde den i ordning och laddade på nytt. När detta var färdigt, gick jag åter fram emot oxen och sköt på honom med den andra pilen. Denna fastnade emellertid ej, men det präktiga djuret stod fortfarande kvar, där det stod, och brydde sig ej det minsta om skottet. Jag gick då efter ännu en pil, och ehuru det dröjde en god stund, innan denna blef färdig, stod oxen fortfarande stilla hela tiden. Men när jag nu försökte att gå omkring honom för att skjuta pilen i hans sida, då ville han ej vara med längre. Han kastade sig plötsligt och med förvånande hastighet utför backsluttningen, rusade öfver älfven, så att vattnet yrde om honom, och gaf sig af uppför det branta fjället i vild flykt. Där fjällsluttningen var så brant, att jag förut hade haft svårt att arbeta mig upp, där sprang detta till utseendet klumpiga djur upp i lätt galopp. Pilen satt fortfarande kvar i oxens lår, men någon verkan af det bedöfvande giftet kunde ej märkas.

Sedan vi inväntat våra kamrater, som uppe från fjällsluttningen bevittnat vårt äfventyr med oxen, styrde vi färden bort öfver det ödsliga landskapet i nordlig riktning. Vi vandrade så öfver slätter, kullar, berg och dalar.

Långstjärtade labbar flögo fram och åter förbi oss, en fjälluggla, som skrämdes af oss, tog sin tillflykt upp till det höga fjället, mot hvars mörka branter den hvita fågeln bjärt aftecknade sig. Här och där satt en snösparf sömnig på sin sten. De voro så stilla och tysta nu alla dessa snösparfvar, som på försommaren låta sina klara toner klinga så älskligt och muntert. Kanske sörjde de öfver att sommaren snart var förliden.När vi passerade en djup dalgång, genom hvilken en kristallklar, grund älf rann, flög en hvit ädelfalk utom skotthåll fram genom dalgången. Detta var, utom fjällugglan, den enda roffågel vi iakttagit på östra Grönland, och falken tycks vara mycket sällsynt.

Högt upp på krönet af ett berg borta i väster sågo vi plötsligt två stycken myskoxar afteckna sig mot den klara himlen. Doktorn trodde fortfarande på sina pilar, och som äfven jag ansåg dem vara allt för litet pröfvade, skyndade vi ditåt. Efter en god promenad voro vi uppe på det berg, bakom hvars krön djuren försvunnit för våra blickar. Varsamt smögo vi oss fram, och när jag ansåg att vi borde vara helt nära oxarne, laddades ännu en gång doktorns bössa med en pil. Beväpnad med detta gevär smög jag i teten för vår lilla skara varsamt fram från den ena höjden till den andra. Snart såg jag den lurfviga ryggen af en myskoxe, och i en fördjupning lyckades det mig att komma honom ganska nära. När jag höjde mig öfver kullens rand, såg jag icke ett, utan sex ståtliga djur, som alla lågo ungefär 30—40 meter ifrån mig. Detta var troligen den rest fångstmännen lämnat af den stora hjorden på 25 djur, som jag såg i dessa trakter vid mitt förstå besök där. Att dessa voro till ytterlighet förskrämda var tydligt. I samma ögonblick, som de fingo syn på mig, rusade de nämligen alla upp och ilade bort i vild flykt. Jag sköt med min pil, hvilken träffade ett djur och slet af en hårtofs utan att fastna. När djuren sprungo, hade doktorn emellertid sin kamera i ordning, och vi erhöllo ett vackert fotografl af dem.

Att vidare komma dessa uppskrämda djur nära och att fånga något af dem, var ej att tänka på. Jag beslöt därför att om möjligt skjuta ett par af dem. Knappt hade jagDE FLYENDE SEX MYSKOXARNE. I bakgrunden Mackenziebukten med det där förankrade fartyget.

nämnt detta, förrän det blef lif i jägarne. Kjell och Odhner satte af i fyrsprång ned i dalen under oss för att där söka genskjuta de flyende djuren. Dessa gjorde visserligen en lof åt det hållet men vände dock snart och styrde åter kurs uppåt fjället. Doktorn och jag jagade dem länge utan att lyckas få dem inom skotthåll. De sprungo undan några hundra meter, än åt ena och än åt andra sidan, tydligen rådvilla om hvilken väg de skulle taga. När vi sålunda länge jagat dem förgäfves, sprungo de ned i fjällsluttningen till höger och följde denna. Jag förstod, att de ämnade sig öfver fjället i en dalgång omkring en kilometer från oss, och konsten vore alltså att hinna före dem till denna dalgång. Jakten började emellertid att bli spännande. Längs fjällets krön sprang jag, allt hvad jag orkade, fram mot den lilla dalgången, och när jag slutligen uppnådde bergkanten vid denna, kommo djuren, men nu ej endast sex utan åtta, i full fart rusande förbi mig på omkring 80—100 meters afstånd. Bössan flög till ögat, tvenne skott knallade, och nästan samtidigt tumlade två af de präktiga djuren döda till marken. När jag kom fram, fann jag, att det var två kor jag skjutit. Andfådd, som jag var efter den långa språngmarschen, hade jag i hastigheten ej sett hvilka som voro oxar. Det var emellertid de första kor, som blifvit skjutna af oss, och då jag ändock måste ha några sådana, var ingen skada skedd. De fällda djuren voro gamla gallkor, särdeles stora, och hade ovanligt lång ragg. De voro så vackra, där de lågo bredvid hvarandra, att jag länge stod och betraktade dem.

De sex kvarvarande djuren flydde ned öfver dalen, där Kjell var, och en stor oxe blef felskjuten af honom. Han föll omkull för skottet men gick åter upp, och med denne oxe inträffade det besynnerliga, som senare äfven hände med en

annan myskoxe, att det ej var möjligt skjuta ihjäl honom, med mindre han fick en kula i hjärnan.

Från fjällets krön såg jag, hur den felskjutne oxen blef efter de öfriga djuren samt hur Kjell ett par gånger i skydd af små kullar sprang inom håll och sköt på honom. Alla öfriga myskoxar, som Kjell sköt på, föllo på platsen för första skottet, och det synes därför svårt att förklara detta förhållande. Slutligen voro Kjells patroner slut, hvilket jag kunde förstå, då jag såg honom stå helt nära den skadade oxen utan att skjuta, och jag sände då en man med ett annat gevär och fyra patroner dit ned. När denne kom fram, såg jag Kjell gå efter oxen och afskjuta de fyra skotten, men detta oaktadt gick det stackars djuret fortfarande. Det enda, som synes mig kunna förklara denna

händelse, är, att Kjell ej hade sitt vanliga gevär och att skotten voro för klena. Det visade sig nämligen senare, att de kulor, som träffat hufvudet, ej förmått att gå igenom pannbenet. Nu var det sent på natten. Vi voro alla trötta, och då den sårade oxen vandrat långt upp bland bergen på andra sidan dalen, kunde för tillfället ingenting göras, hur mycket det än plågade oss att nödgas lämna honom felskjuten. Allas vår tanke var dock, att han om en kort stund skulle falla död, och jag beslöt att följande morgon söka reda på honom.

Sedan doktom fotograferat de båda skjutna korna och hudarna blifvit aftagna samt männens ryggar belastats med fångsten, vandrade vi ned till stranden och kommo först efter midnatt ombord.

Följande morgon åto vi till frukost några biffstekar af myskoxko, hvilka af oss alla voro mycket omtyckta och voro fria från bismak. Sedermera gick Kjell med en man för att taga reda på den felskjutne oxen. Denne hade gått rätt långt upp bland fjällen och anträffades slutligen liggandesom död på en snödrifva. Bredvid honom låg en annan stor oxe, hvilken sprang upp och ställde sig i försvarsställning samt vägrade att gå undan. Han blef därför skjuten med en kula i pannan och föll ögonblickligen. Den felskjutne oxen låg ännu som död, men när Kjell kom fram till honom, sprang han plötsligt upp och blef nu ändtligen med en kula i hjärnan nedskjuten. Denna starka oxe hade sedan gårdagens jakt sitt bröst genomborradt af tre grofva kulor samt hade dessutom fått en genom hufvudet. Händelsen var obehaglig och förtog mycket af jaktnöjet för oss.

Som kaptenen var öfvertygad, att det ännu ej lönade mödan att försöka komma in i fjordarna, och doktorn ansåg, att hans pilar voro alltför litet försökta, beslöt jag att gå hans önskningar till mötes och ännu en gång göra ett försök med dem. Det beslöts således att ägna ytterligare en dag åt Mackenziebuktens omgifningar. Östergren och Odhner skulle skrapa, preparatörerna samla lemlar och insekter, Gredin botanisera, under det att jag, Levin och Kjell gingo upp bland fjällen för att på indianmaner fånga myskoxar med bedöfvande pilar. De stolta myskoxarnes led hade dock, tack vare fångstmännens besök, glesnat betydligt i dessa trakter, och nästan hela dagen vandrade vi fram öfver fjäll och dalar utan att se något enda af dessa djur. Vi hade bestigit höjderna och från dessa förgäfves låtit blicken spejande öfverfara nejden. Slutligen drogo vi oss ned på östra sluttningen af ett högt fjäll för att äta en smörgås och pusta ut efter den ansträngande promenaden.

Där vi sutto, hade vi en härlig utsikt öfver de vidsträckta fälten. Under oss rann en klar men grund älf, bakom hvilken raviner, slätter och låga berg utbredde sig för våra ögon långt bort mot de blånande fjällen. Fjällabbar flögo då och då förbi oss, och långt bort mellan bergen iakttogo vi ett litethvitt djur, som skuttade af och an. Det var en hare, och Kjell, som ännu ej skjutit någon grönlandshare, blef pigg på harjakt samt gaf sig af öfver fälten bort efter den lille hvite gynnaren. Haren var emellertid vida längre borta, än man skulle kunnat tro, och hur snabbfotad Kjell än var, dröjde det tre kvarts timme, innan han var där. Vi hörde då hans skott och sågo honom efteråt bära den hvite jössen. Efter en och en half timme återkom han med sitt byte. Han hade äfven träffat ett par kullar ripor och skjutit åtta sådana.

Vi bröto nu åter upp och vandrade öster ut, följande älfven ned mot hafvet. Först fram på eftermiddagen upptäckte vi tre gamla myskoxtjurar, som lågo i en dalsänka vid älfvens strand. Nu hölls åter krigsråd, och då jag förmodade, att äfven dessa djur voro uppskrämda af fångstmännen, beslöto vi att gå omkring dem och ställa ut oss i ett pass väster om dem, dit det var all sannolikhet att djuren borde springa upp, om de blefve skrämda från motsatt håll. I detta pass funno vi skydd af en liten kulle och stannade där, på endast ett par hundra meters afstånd från djuren. Kulseth gick omkring dem för att jaga dem på oss. När han närmade sig, sprungo oxarne upp, gingo några steg emot honom, stannade så, intogo försvarsställning, frustade af ilska, ruskade på sina hufvud och skrapade med framföttema i marken liksom retade tjurar. Kulseth var dock ej rädd. Med sitt kulgevär färdigt gick han de morska djuren in på lifvet och kastade sten på dem. Djuren vägrade dock fortfarande att gå undan, och ehuru Kulseth sköt för att skrämma dem, stodo de dock stilla, hotande honom med sina väldiga horn. Då sände jag en man ned till Kulseth med en bössa laddad med en förgiftad pil, och Kulseth gick med detta vapen fram emot oxarne på så nära håll som 15—20 meter samt sköt, men pilen träffade ej. Den gick tätt öfver ryggenpå ett af djuren, och de stodo fortfarande stilla. Nu beredde jag mig på att gå ned, men just som jag hade bestämt mig härför, gjorde djuren plötsligt en blixtsnabb vändning och galopperade i väg uppför branten förbi oss. De kommo

oss dock ej tillräckligt nära för att nås af pilarna, och det enda vi fingo af dem var ett ögonblicksfotografi, som doktorn tog, när de ilade förbi.

Det var nu afton. Vi voro trötta, och då oxarne sprungo undan, så långt vi sågo dem, och det ej var min önskan att skjuta någon af dem, beslöto vi att gå hem. Först vid midnatt återkommo vi till fartyget, och jag gaf order att tidigt följande morgon afsegla.

När jag den 13 augusti på morgonen vaknade, lågo vi dock ännu kvar, och då jag kom upp på däcket, fann jag, att vi voro inhöljda i en tjocka så tät, att vi ej kunde gå. Först mot aftonen lättade tjockan, och vi lämnade den minnesrika Mackenziebukten, en lokal hvarifrån vi medförde stora och dyrbara samlingar. Af den sällsynta grönlandslemmeln, hvaraf förut endast några få exemplar voro kända, medförde vi bland annat ej mindre än 83 exemplar. Värdefullast voro kanske ändock de stora samlingar af lägre djur, som Östergren och Odhner upphämtat från hafvets botten. Till följd af att vi hade uppehållit oss så länge på denna lokal, hade tillfälle gifvits att trawla och skrapa på olika djup, från stranden till djupet ute i hafvet, och hundratals burkar hade därunder blifvit fyllda med fiskar, kräftdjur, bläckfiskar och andra mollusker, sjöstjärnor, sjöborrar, sjökorfvar, maskar, mossdjur, polypdjur, svampdjur m. m.

Den 14 augusti väckte kaptenen mig med den glädjande underrättelsen, att vi voro i mynningen till Kejsar Frans Josefs fjord och att denna fjord låg isfri så långt fram, man kunde se. Länge dröjde det ej, förrän jag var uppe på ISBERG I FRANS JOSEFS FJORD.

däcket, och sent skall jag glömma den scen, som då utbredde sig för mina blickar. Sakta gled Frithjof fram mellan spridda isflak, och framför oss låg den af glänsande isberg uppfyllda fjorden blank och klar. Några af dessa isberg voro till den grad storslagna, att jag rent af häpnade öfver deras prakt. Man kan få en föreställning om storleken, då lodning utvisade, att ett af dessa berg, som reste sig ett par gånger högre än masttopparna på Frithjof, stod på grund på ett djup af 280 meter. Bergets hela höjd kan således ej uppskattas till mindre än 350 meter. När man betänker, att dessa isberg blott äro lossnade småbitar af inlandsisen, kan man få ett litet begrepp om mäktigheten af den is, som täcker det inre af Grönland.

Ett af de i fjorden liggande isbergen tilldrog sig särskildt vår uppmärksamhet, och vi seglade det så nära, som vi vågade. Det hade formen af ett jättestort slott, hvars väggar reste sig högt i luften. Som delar af berget på ena sidan påtagligen nyss hade brustit och rasat ned, voro dess väggar på denna sida liksom glaserade och glänste som nypoleradt silfver. Små bäckar pärlade ned utefter dess väggar, och likt diamanter föllo droppar från dess alla utsprång. På ett par ställen voro väggarna nedrasade, och där kunde vi se, att berget upptill var urhålkadt, så att det där tedde sig som en stor, försilfrad sal. På fjordens sidor höjde sig majestätiskt de höga gråa fjällen.

Innan vi ångade in i fjorden, företogs en trawlning på 200 — 300 m. djup. På grund af erfarenhet från de norska fjordarna väntade Östergren att här få en rik fångst. I fjordmynningarna befinner sig vattnet nästan ständigt i strömning, omväxlande utåt och inåt, allt efter tidvattnets fallande och stigande. På sådana platser blir därför tillförseln af näring mycket stor och i följd häraf äfven djurlifvetUMBELLULA ENCRINUS. (Efter Danielsson & Koren, något förändrad.) Ungefär 2/3 af det af oss erhållna exemplarets storlek.ovanligt rikt. Förhoppningarna blefvo icke heller nu gäckade. Trawlningen i mynningen af Frans Josefs fjord blef en af de resultatrikaste under hela resan. Fiskar erhöllos i mängd. Särskildt blef fångsten af polartorsk (Gadus saiga) så betydlig, att vi funno oss kunna använda hufvudmassan däraf till agn vid ett senare i Myskoxfjorden gjordt fiskeförsök. För öfrigt erhölls en rikedom af allehanda lägre hafsdjur. Anmärkningsvärdt var, att vi här på jämförelsevis ringa djup erhöllo en del utpräglade djupvattensformer såsom t. ex. sjöborrar af släktet Pourtalesia. Likaledes fingo vi här en mycket vacker Umbellula, en egendomlig sjöpenna, som består af en tofs stora polyper, sittande i spetsen af ett smalt skaft, hvilket någon gång blir öfver 2 m. långt.

Östergren och Odhner hade nu under hela dagen och en stor del af natten fullt upp att göra med konservering af de vunna skatterna.

Under tiden fortsättes resan inåt fjorden. Mellan isbitarna syntes hvitfiskensHvithvalen (Delphinapterus leucas).

hvita rygg höja sig öfver den blanka vattenytan, korpar flögo högt upp under bergen och stucko i sin svarta skrud bjärt af mot de bländhvita borgmästaremåsar, som sträckte längs stränderna. En lom drog fram öfver fjorden, helt säkert med föda från hafvet till sina hungrande ungar någonstädes i ett träsk eller en insjö inåt landet. För öfrigt var djurlifvet fattigt i fjorden. Icke en säl syntes och ej många fåglar.

TIONDE KAPITLET.

MYSKOXFJORDEN.

Tack vare Nathorsts utmärkta karta och hans lifliga beskrifningar, kände jag mig riktigt hemmastadd i fjorden, och vi kunde styra direkt till den af Nathorst upptäckta Myskoxfjorden och det härliga Myskoxlandet, som landet norr om denna fjord af nämnde forskare blifvit kalladt.

När jag på natten gick till sängs, hade vi ångat in i Nordfjorden. Solen sänkte sig längst in öfver Waltershausenglacieren och spred sin glans vida omkring öfver de snöfria fjällen och de glittrande isbergen. Vi hade passerat mynningen till Geologfjorden, Kap Ovibos med sina branter skymde den nu för våra blickar. Mörkt och dystert höjde sig Kap Kolthoff för ut på vår högra sida och skilde oss ännu från den efterlängtade fjorden. Vi skulle kringsegla denna udde, och då jag sedermera på detta land, som förut endast var helt flyktigt besökt af Nathorst, väntade mig mycket att göra, borde jag hvila, medan tid var.

Följande dag, den 15 augusti, kom kaptenen in till mig kl. 4 på morgonen och berättade, att vi voro i mynningen af Myskoxfjorden och att myskoxar syntes beta flerestädespå båda sidor om fjorden. Jag gick. genast upp. Det var härligt att från den kvafva hytten komma ut i en sådan luft som denna morgon. Vädret var klart, och solen sände från den molnfria, blåa himlen sina lifgifvande strålar öfver land och vatten. Mellan höga fjäll sträckte sig fjorden lugn och glittrande i öster. På vår vänstra sida höjde sig Kap Bull, på vår högra Kap Kolthoff, och på sluttningarna af båda betade hjordar af myskoxar.

Min plan var nu att, innan jag började myskoxfångsten, göm en rekognosceringsfärd längs fjorden. Huruvida det skulle lyckas oss att fånga några gamla myskoxar, berodde helt och hållet på lokala förhållanden, och det var alltså viktigt att först utsöka en för ändamålet lämplig plats, om en sådan stod att finna.

Resan fortsättes därför in genom fjorden. Bland de djur, som härvid iakttogos på stranden, såg jag på den södra sluttningen sex, som voro åtföljda af två kalfvar, och då kalfvarne hittills varit ytterst fåtaliga samt Nathorst bland ett stort antal myskoxar endast sett några få sådana, frestades jag i hög grad att frångå planen om en föregående utförligare rekognoscering och i dess ställe redan nu göra ett fångningsförsök. Det var ju ganska ovisst, om vi vidare skulle träffa några kalfvar, och dessa voro dock för vårt ändamål af vida högre värde än de äldre djuren. Terrängen var visserligen mycket ogynnsam för användning af nät, och det stod genast klart för mig, att dessa kalfvar omöjligen skulle kunna fångas, med mindre de äldre djuren blefve nedskjutna. Vi måste dock i alla fall för expeditionens behof skjuta en del myskoxar, och ännu hade vi ej på långt när erhållit det behöfliga antalet. För öfrigt måste ju två myskoxkalfvar i Sverige anses vara betydligt mem värda än sex på Grönland. Allt detta sammanlagdt gjorde, att jagbeslöt mig för att skjuta de gamla djuren och söka fånga kalfvarne. I sällskap med Östergren, Levin, Kjell och några af mina hurtigaste män rodde jag alltså i land, där vi gjorde en lof omkring djuren och gingo på dem så, att de befunno sig mellan oss och sjön. Så snart de blefvo oss varse, ställde de sig genast i försvarsställning, och kalfvarne togo plats mellan de äldre. Så stodo de präktiga djuren med hufvudena hotande vända mot oss, och då vi kommo dem inom godt skotthåll, bad jag Kjell skjuta först. Han träffade en oxe i pannan, hvilken föll ögonblickligen. I detsamma fällde jag en, och en tredje föll för Levins skott. Nu togo de öfriga djuren till flykten, men en stor tjur fick i detsamma en kula från min andra pipa, med det resultat att han körde hornen i marken, gjorde kullerbytta och tumlade död utför strandvallen ned till

stranden. Det blef sålunda endast två kor, som flydde i sällskap med kalfvarne.

Jag bytte nu ut det dubbla paradoxgeväret mot mauserstudsaren och fällde därmed den ena kon, under det att den andra nedsköts af Kjell. Kalfvarne stannade då samt blefvo inringade af oss, och jag var redan säker på att kunna fånga dem, då till all olycka ett par af männen blefvo alltför ifriga och rusade på dem, med den påföljd att de redan tämligen utvuxna kalfvarne bröto sig ut genom vårt led och flydde upp mot fjällen.

Detta var för mig ganska nedslående, men då jag väl visste, att kalfvarne snart skulle återvända för att söka efter sitt sällskap, uppgaf jag ej hoppet helt och hållet.

Sedan hudarna af de fällda djuren blifvit aftagna och så mycket kött som möjligt fördt ombord, gingo vi upp i en bukt under södra landet och ankrade där. Styrman Öien, som jag visste mig kunna lita på, fick därefter i uppdrag att med några män och försedd med nät vid midnattstid roi land för att söka efter kalfvarne. Efter min beräkning kommo dessa också ganska riktigt ned från fjällen, och det lyckades våra karlar att kringgå dem med näten; men sedan de väl voro instängda och man redan var säker om bytet, sprungo de dock båda två igenom nätet och flydde åter till fjälls.

Det visade sig sålunda, att maskorna i näten voro för stora för kalfvarne, något som jag aldrig kunnat tänka mig. Att vi gingo miste om dessa kalfvar, gjorde mig allvarsamt bedröfvad. Nu måste fångsten uppskjutas, tills nya nät hunnit bindas.

Jag satte genast ett par nät i verket, och det arbetades därmed natt och dag, under det att vi fortsatte rekognosceringsfärden in genom fjorden.

Under denna färd sågo vi ett stort antal myskoxar, de flesta på södra sidan. Hvarje hjord bestod af 5 till 14 djur och anfördes af en eller två tjurar. Bland hela antalet, som uppgick till mer än ett 70-tal, räknade jag 16 kalfvar.

Äfven på norra sidan sågos flere hjordar, men då vi gingo fram närmare det södra landet och myskoxhjordarna på den norra sidan betade högre upp på fjällsluttningarna, kunde dessa ej så noga iakttagas.

Slutligen märkte vi på södra sidan en hjord på 14 djur, däraf en tjur, tolf kor och en kalf, hvilka betade på en plats, där terrängen var lämplig för fångst. Jag beslöt därför att genast göra ett försök därmed.

För detta ändamål utsattes två fångstbåtar, alla näten och tillräckligt med störar togos med, och så gingo vi i land med så många män, som kaptenen kunde afvara ombord.

Ett par tusen meter från hjorden och på östra sidan om densamma uppsattes nu näten från stranden upp mot det branta fjället. Detta arbete gick raskt undan. En mangick före med ett järnspett och högg hål för störarna i den steniga marken, en annan följde efter och nedsatte störarna, och så kom folket med näten, hvilka upphängdes under min ledning. En sträcka nät på omkring 1,200 meter var upphängd på mindre än en timmes tid. Fyra starka män med styrmannen som ledare placerades därefter vid näten, och så rodde vi andra omkring djuren för att drifva fram dem. Vi voro åtta män som drefvo och bildade en kedja från sjöstranden upp mot fjället. Till en början vägrade djuren att gå undan. Med den stora tjuren i spetsen intogo de försvarsställning, och oaktadt stenkastning, handklappning och skrän förblefvo de orörliga. Jag gaf då Kjell i uppdrag att skjuta ned tjuren, och denne föll genast för en kula i pannan. Därefter begåfvo sig de öfriga djuren af, i riktning mot näten. De höllo sig emellertid tätt slutna, och jag fruktade att företaget skulle misslyckas, enär väl inga nät kunde antagas hålla, om tretton sådana djur i tät flock samtidigt sprunge i dem. Djuren gingo emellertid fram, där jag hade beräknat, och vi skyndade efter; men som marken var ytterst stenbunden, var det svårt att komma fram, och vi drogo oss därför ned till stranden och återvände med båten.

Efter en stund fick jag se en af männen stå på krönet af en klippa och vifta med sin mössa mot oss, och jag förstod då, att företaget hade lyckats. Vi skyndade då i land och vidare uppför branten. Där låg verkligen en fångad gammal ko, bunden med rep, och öfver henne de fyra männen, hvilka med säckar sökte linda hennes ben, så att dessa ej skulle skadas af linorna. Kon var så stark, att karlarne omöjligen skulle fått bukt med henne, om hon ej snärjt in sig i nätet så, att hon var alldeles redlös.

Vi fingo nu höra, att tre af djuren hade fastnat i näten, men att manstyrkan varit för liten för att kunna binda demi en hast, och medan en af korna bands, sleto de andra sig lösa. Djuren hade kommit i en tätt sluten flock och sprungit i nätet med sådan fart, att ett par af dem rullat ett långt stycke utför sluttningen. Näten hade delvis gått sönder.

Nu kom frågan, hum vi skulle få den fångade kon ned till sjön. Jag hade för detta ändamål medtagit slädar, men dessa visade sig alltför klena för att kunna användas i den steniga marken. Nya gjordes därför af grofva plankor, på hvilka Frithjofs stora däckslucka fastspikades. På luckan lades säckar, stoppade med hö, och på dessa förflyttades den bundna kon så varsamt som möjligt. Vidare röjdes en någorlunda dräglig väg ned till sjön, och tack vare många starka armar gick det Iättare, än jag hade väntat, att få ned kon. Men här yppade sig en annan svårighet, och det var att få det stackars djuret ned i båten. För detta ändamål lades stora fångstbåten med sidan mot stranden, och i båten bäddades djupt med hö. Därpå lyftes den ena kanten af släden upp på båtens reling, och hösäckarna med kon på drogos varsamt ned i båten.

Så långt hade vi nu kommit. Det återstod alltså endast att få kon ombord på Frithjof.

Snart låg båten med det fångade djuret vid fartygets sida, och vid min ankomst dit hade kaptenen redan låtit uppföra en bur åt kon. En bred säck af segelduk fördes då under både kon och hösäckarna, och så hissades alltsammans med vinschens hjälp ombord och kon fördes direkt in i sin bur. Sedan alla band här blifvit afskurna, låg hon stilla en stund, men snart nog reste hon sig. Ehuru hon var mycket förskrämd, såg dock nu allting lofvande ut, och jag var mycket glad öfver den lyckade fångsten. Den hade ingifvit mig hopp om att flere myskoxar skulle kunna fångas på samma sätt.Sedan vi väl fått den fångade kon och alla fångstredskapen ombord, fortsättes färden längst in i fjorden, där vi ankrade på det ställe, där Nathorst hade legat med Antarctic året förut.

Jag hade just gått till sängs och klockan var 1/2 1 på natten, då en man kom in till mig och berättade, att man såg en varg på stranden. Min högsta önskan var att få skjuta en af dessa sällsynta polarvargar, hvaraf endast det exemplar, som Nathorst hemfört, förut erhållits från östra Grönland. Ej underligt därför, att jag sprang upp och klädde mig fortare än vanligt. Kjell väcktes också. Några minuter senare sutto vi i en båt, och ett par män rodde oss mot land.

Stranden bestod af ett mycket lågt sandfält, som sträckte sig väl ett par tusen meter in mot bergen. Till vänster om oss kom vargen gående på stranden och var ännu omknng tusen meter från den plats, dit vi styrde båten. När vi kommit så nära land, att båten borde gå fram af farten, tillsade jag roddarne att släppa årorna, och så kröpo vi alla ned i båten. Jag var beväpnad med min mauserstudsare, och Kjell hade paradoxgeväret, laddadt med grofva hagel.

Båten gick af farten ett stycke fram och strandade på sandbanken helt nära stranden. Vargen hade då kommit åtskilligt närmare. Han gick högrest, än med näsan mot marken och än med högburet hufvud. Ofta stannade han och såg utåt sjön. När en flock sandlöpare flög upp från stranden, studsade han, stannade och såg efter dem men lugnade sig genast åter och fortsatte sin lunk.

Ehuru det var midnatt, var det dock fullkomligt ljust, så att jag kunde se djurets alla rörelser, och det var verkligen en syn för en gammal jägare att se detta efterlängtade djur allt mer närma sig skotthåll. Mot den mörka marken lyste vargen hvit som en isbjörn, och han gicksmidigt och lätt som en räf. Slutligen var han inom skotthåll. Jag ämnade släppa honom så nära som möjligt, men när han var på knappt hundra meters afstånd, stannade han och vände högra sidan åt mig. Då jag var säker om att på det hållet ej skjuta bom men fruktade, att vargen möjligen skulle kasta om och springa bort, vågade jag ej dröja längre. Minstudsare låg stödd på Kjells axel, jag siktade noga och sköt. Vid skottet snurrade vargen om, och så sprang han in öfver fältet med den vildaste fart jag någonsin sett ett djur åstadkomma. Långt kom han dock ej, förrän han gjorde en väldig kullerbytta och blef liggande död. Nu ljöd ett dånande hurra från fartyget, och jag var så glad, att jag af alla krafter deltog i det hurrarop, som äfven från vår lilla båt ljöd öfver nejden.

DEN FÄLLDA POLARVARGEN, UPPHÄNGD OMBORD PÅ FRITHJOF.

När vi kommo fram till vargen, var han redan död, och han var vacker att skåda den hvite »ulfven», där han låg utsträckt på sanden. Han hade helt förlorat sin lurfviga vinterull och bar nu en tämligen kort, nästan hvit päls. Endast på ryggen och svansen funnos några svartaktiga hår. Det var en gammal hanne af samma storlek som en svensk varg, och han var så tung, att det ej var möjligt för mig att ensam bära honom till båten.

Det blef ej mycken sömn den natten. Jag hvilade visserligen en stund då och då men måste emellanåt upp och se till kon. Hon flämtade mycket, och jag var ängslig, att hon skulle dö. På morgonen föreföll hon emellertid bättre, och då hon åt några sälgblad ur min hand, blef jag lugnare.

Vargen afpälsades och obducerades. Kulan hade gått genom hans hjärta, och som det var en helmantlad kula, hade hon gjort ett mycket litet hål genom kroppen och skinnet. I magen hade vargen tre alldeles hela lemlar.

Sedan Levin hade tagit bakterieprof af vargen, fick Odhner hans kropp för att i inälfvorna söka efter sina kära maskar.

Nu står denna varg som en prydnad i Biologiska museets Grönlandsafdelning i Stockholm.

Ehuru jag insåg, att myskoxfångsten borde forceras så mycket som möjligt, måste jag uppskjuta den, tills ett parfinare nät hunnit blifva färdiga. På dessa hade nu arbetats natt och dag, och jag hade hopp om att redan denna afton få dem i ordning. Under tiden företogo vi oss att undersöka låglandet innanför fjordens inre. I sällskap med Levin gick jag på södra sidan, medan Kjell och Gredin gingo på den norra. Först rodde jag längst in och lodade därunder upp djupet, hvarvid jag fann, att fjorden innanför det näs, vid hvilket fartyget nu låg och där fjorden är helt smal, utvidgade sig till en grund sjö, som är segelbar endast i en smal ränna i midten. Innanför denna sjö utbredde sig ett mycket stort lågland, så lågt, att det helt säkert vid högt vattenstånd delvis öfversvämmas. Detta lågland sammanhänger med låglandet innanför Mackenziebukten, och höga strandvallar vittna om att hafvet förr i tiden gått öfver det hela, så att landetmellan Frans Josefs fjord och Myskoxfjorden i forna dagar varit en stor ö.

POLARVARGEN I BIOLOGISKA MUSEET.

In öfver detta stora lågland vandrade vi nu. På norra sidan om sjön sågo vi två stora myskoxar, som betade i bergsluttningen, men däremot syntes inga sådana på låglandet. Då jag gjorde samma iakttagelse vid Mackenziebukten, där ingen enda myskoxe sågs på det stora låglandet, synes det vara tydligt, att dessa djur ej trifvas där. De tyckas välja fjällsluttningarna och dalarna mellan fjällen till vistelseort, och detta är så mycket egendomligare, som de på dessa lokaler — åtminstone var det så vid Mackenziebukten — mest träffades på gräsbeväxta sumpmarker och syntes föredraga gräs framför annan föda. Då nu flerestädes på det vidsträckta låglandet växte rätt rikligt med gräs, borde man kunnat vänta, att dessa djur skulle trifvits där. Att renen förr i tiden varit talrik på låglandet, därom vittnade kringspridda gamla renhorn.

Låglandet var mycket fattigt på djur. Alldeles färska spår efter en stor och en liten varg stodo tydliga öfver sand- och lerfälten. Dessa båda vargar hade följts åt och styrt färden ut mot Mackenziebukten. Förutom den vanliga strandpiparen och sandlöparen, som båda voro rätt talrika, iakttogs ej en fågel på denna del af det ökenlika fältet. Vi vände därför upp mot fjällen i väster, klättrade uppför gamla, höga strandvallar och kommo slutligen upp på en stenbunden, vidsträckt platå, där många små bäckar med af vide rikt grönskande stränder runno ned från fjällen. På denna platå funnos lemlar, och här iakttogs äfven vår vanliga stenskvätta, hvilkens ungar i sin vackra höstdräkt hoppade omkring på stenarna.

Här och där flög en utsliten argynnisfjäril, men insektslifvet var så fattigt, att det knappt var möjligt finna en fluga,och allt mitt sökande efter skalbaggar blef fruktlöst. Dock hade det tidigare funnits rikare tillgång på insekter här; därom vittnade ofta funna fragment af fjärilar och gamla puppor af den grönländska spinnaren, Dasychira groenlandica. Mitt enda fynd af något värde under denna utfärd var en del gallbildningar, som insamlades i stor mängd från videblad.

På återvägen hörde vi plötsligt några skott på andra sidan sjön och så ett fasligt kacklande af gäss. Det blef genast klart för mig, att Kjell och Gredin hade funnit någon gåskull, och då vi nu kommo till båten, styrde vi denna mot andra landet. Redan på afstånd sågo vi Kjell vifta åt oss, och jag förstod att han behöfde båten. När vi

närmade oss land, upptäckte vi tre unga gäss, som simmade ute i sjön. Dessa flögo ej upp, förrän vi voro dem inom skotthåll, och de blefvo alla tre vårt byte. Närmare stranden låg en död gås, som Kjell skjutit med kula.

Kjell och Gredin kommo nu ned till stranden, bärande en hel del fåglar, som de skjutit, och bland dessa voro flere präktiga gäss. De hade anträffat en mängd gäss, som gifvit sig af ut i sjön och nu lågo i en vik. Kjell och Gredin stego ned i vår båt, och så rodde vi bort till viken, där gässen under en stund blefvo föremål för en liflig jakt. Det blef lif där inne vid vår ankomst, när alla dessa gäss skulle pröfva sina ännu väl späda vingar. De flesta flögo dock, och när de skulle flyga förbi oss, föll den ena efter den andra för våra skott. Inom en kort stund voro femton af dessa präktiga fåglar fällda, ett för vårt kök i hög grad värdefullt byte.

Denna gås är samma art, som förekommer på Spetsbergen, men skiljer sig något från denna, särskildt därigenom, att den är större. Den har förr varit ansedd som enlokalvarietet af vår vanliga vildgås (Anser segetum) men bör af goda skäl betraktas som en väl skild art, kortnäbbade gåsen (Anser brachyrhynchus). Lättast skiljes den från vår vildgås genom sin rosenröda näbb och sina köttröda fötter. Vår vildgås har, som bekant, gula fötter och gul näbb.

Kring stränderna var fågellifvet rikare, än vi hade funnit det inne på låglandet. Här flögo korpar, borgmästaremåsar och fjällabbar, och i fjorden summo nu ruggande alfåglar, af hvilka en gammal hanne blef fälld.

När vi mot aftonen återkommo till fartyget, möttes jag af den nedslående underrättelsen, att vår infångade myskoxko kort före vår ankomst hade dött. Levin obducerade kon och fann, att hon vid fallet hade slagit ryggen hårdt mot en sten, hvaraf någon inre skada blifvit följden. Obduktionen utvisade för öfrigt, att kon var steril eller åtminstone ej på lång tid hade kalfvat. Detta, i förening med liknande förhållande med de flesta af de skjutna och af Levin undersökta korna, styrkte min teori, att många myskoxar i dessa trakter äro öfveråriga djur, som hafva slutat att fortplanta sig, och att man häri har att söka anledningen till det ringa antal kalfvar, man påträffar. Detta förhållande förde mig äfven på den tanken, att man för acklimatisering i Sverige i första rummet borde söka få kalfvar. Att med stora kostnader öfverföra gamla djur, som kanske ej komme att fortplanta sig, vore ej mycket bevändt med.

Under dagens lopp hade Östergren och Odhner utfört en trawlning på 100 m. djup. Trawlen hade efter en kort stund satt sig fast i den ytterst sega, rödaktiga lera, som här i fjordens inre bildade bottnen; men fångsten hade likväl blifvit tämligen tillfredsställande.

På aftonen voro näten färdiga, och jag beslöt att genast gå utåt fjorden för att fånga myskoxar, hvarvid vi i förstarummet skulle göra vårt bästa för att få kalfvar. Långt hade vi ej gått, förrän vi sågo flere myskoxhjordar och bland dem äfven kalfvar. De flesta hjordarna bestodo dock af så många djur, att det måste anses omöjligt att komma åt kalfvarne utan att nedskjuta de gamla djuren, då de lokala förhållandena här voro sådana, att infångande af en större hjord ej var att tänka på.

På norra sidan om fjorden sågo vi emellertid en kalf i följe med en stor tjur och fem kor, och på dessa djur beslöt jag att försöka min lycka. Åtföljd af Levin, Kjell och några män, som buro näten, gick jag därför i land där. Min förhoppning var att få de betande djuren in i något pass, där de kunde instängas med näten. Vi gjorde fördenskull en lof omkring dem och gingo på dem ofvanifrån. Som vanligt ställde de sig i försvarsställning, när de sågo oss komma. Tjuren såg ilsken ut, skrapade som vanligt i marken och ruskade på sitt lurfviga hufvud. Det var tydligt, att vi ej kunde fånga kalfven, så länge denne hade en sådan försvarare. Jag beslöt därför att skjuta tjuren, och då han för ett ögonblick vred på sig, sände jag honom en kula framför vänstra bogen, för hvilken kula han ögonblickligen föll. Korna och med dem kalfven sprungo nu, och vi försökte efter bästa förmåga att genskjuta dem, men det lyckades ej. Sedan vi fått oss en språngmarsch på några kilometer, var ej annat att göra än vända om.

Jag, som är gammal och tung, hade blifvit efter mina mer lättfotade kamrater och hann därför först ned mot stranden. Där såg jag, att man viftade åt mig från fartyget, men kunde ej förstå meningen därmed. Slutligen kom en man emot mig och meddelade, att tjuren, som jag skjutit, hade gått upp igen och gifvit sig af långt upp mot

fjällen.

Att gå ifrån ett så illa felskjutet djur kunde ej falla migin, hvarför jag genast begaf mig efter, och snart såg jag det ståtliga djuret, som helt sakta gick undan. När jag upphann tjuren och han blef mig varse, intog han genast den vanliga försvarsställningen med sänkt hufvud. Mellan mig och tjuren fanns nu en djup ravin, som med sina stenblock och ras var ganska besvärlig att gå öfver. Visserligen var hållet till tjuren långt, men trött och andtruten som jag var, ville jag hellre göra ett försök att skjuta honom på det långa hållet än att klättra öfver ravinen, hvarför jag satte helmantlade kulor i studsaren och bad ynglingen John, som var med mig, att lägga sig på knä, så att jag fick stöd för studsaren på hans axel. Därefter siktade jag midt i pannan på tjuren och sköt. Tjuren rörde sig ej för skottet och fick därför en kula till. Nu stegrade han sig men intog genast åter sin förra ställning. Jag sköt då ett tredje skott, och för det föll han ned död.

När huden af denna tjur aftogs, visade det sig, att alla tre kulorna hade träffat honom i pannan. De två första kulorna hade gått strax under hjärnan och den tredje, som dödade, igenom denna. Som ett bevis på den ofantliga kraft dessa små kulor ha, förtjänar nämnas, att alla tre kulorna, med föga förändradt utseende, återfunnos innanför huden helt nära djurets svansrot. De hade således gått rakt igenom hela djuret på längden, hvartill fordras en ofantlig kraft, då det visade sig, att de stora kulorna från fångstmännens remingtongevär ej ens gingo genom pannbenet på dessa djur.

Svårigheten att finna ankarplats i fjorden, då bråddjupet går alldeles intill stränderna, gjorde, att vi beslöto oss för att tillbringa natten där vi voro, drifvande midt i fjorden.

Den 18 augusti ingick med en strålande vacker morgon. Sjön låg lugn, och de storslagna fjällen upplystes af ett strålande solsken. Betande myskoxhjordar syntes flerestädes påSKJUTEN MYSKOXTJUR.

båda sidor om fjällen, och i närheten af den plats, där vi jagade de sex djuren förra aftonen, syntes nu sex djur med två kalfvar. Då vi ännu ej hade skjutit så många myskoxar som behöfdes, beslöt jag att genast söka fånga dessa båda kalfvar, äfven om det för detta ändamål skulle bli nödvändigt att skjuta ned de sex gamla djuren. Jag var ej riktigt frisk, och då doktorn fruktade, att jag under språngmarschen i de branta fjällsluttningarna förra dagen hade ansträngt mig väl mycket, ville han ej tillåta mig att gå med på jakten. Jag gaf därför Kjell i uppdrag att leda företaget, och med honom följde styrmannen, Kulseth och några af våra öfriga raskaste män, försedda med de båda sist bundna, finaste näten. Själf stod jag med kikaren på kommandobryggan och följde deras rörelser.

Det var omöjligt att få kalfvarne skilda från de gamla djuren, hvarför dessa i en handvändning blefvo nedskjutna. Kjell hade därvid den oturen. att en af hans fina kulor, som afsköts på en ko, sedan den fällt denna, tog sned riktning och träffade den ena kalfven i hufvudet. Den andra kalfven blef sedan omringad med näten och fångad. Jag såg i kikaren, hur tre män kommo bärande med kalfven, och att denne, ehuru, som jag förstod, hans fötter voro sammanbundna, dock sparkade så, att männen endast kunde gå steg för steg med sin börda och ofta måste hvila. När jag ej såg till mer än en kalf, anade jag genast, hvad som blifvit den andres öde.

Slutligen hade vi den fångade kalfven ombord. Han släpptes in i den åt kon byggda buren, och hans band lossades. Till en början var han mycket ilsken, sprang på hvem som närmade sig och utgöt sin vrede öfver en hösäck, hvilken han likt en bagge oupphörligt sprang emot, så att säcken fick väldiga stötar af hans panna. Mycket snart blef han dock lugnare, och redan efter ett par timmar började han äta.

Egendomligt var, att vi under färden regelbundet hade några särskilda framgångar att inregistrera på expeditionsdeltagarnes namns- eller födelsedagar. Sålunda inträffade vår förstå stora säljakt vid Beeren Eiland på min namnsdag. På kapten Kjeldsens födelsedag kommo vi i land på Jan Mayen, och på d:r Levins födelsedag ankommo vi till och landade på Grönland. Östergren hade på skämt sagt, att vi nog icke skulle få någon myskoxkalf infångad förrän på hans födelsedag. Så inträffade det äfven, och med anledning däraf blef den fångade kalfven, som var en tjurkalf, efter Östergren döpt till *Hjalmar.*

Vi hade nu dubbel anledning till en festmiddag. Vid denna serverades en härlig gåsstek, och Hjalmar Östergrens

och hans namnes skål dracks i fradgande champagne.

Det vackra väder vi haft på morgonen förändrade sig snart. En stark och kall nordanvind började blåsa, och det blef nödvändigt att söka hamn. Då någon sådan ej stod att finna på närmare håll, nödgades vi gå till vår gamla ankarplats vid södra stranden, där vi ankrade vid middagstiden.

Då flera myskoxhjordar voro synliga, gick jag genast i land och uppsatte näten. Midt på den långa sträckan af nät lämnade jag en öppning och gräfde där en grop. Nära en och en half meter kom jag ned i jorden, innan kälen anträffades, men djupare gick det ej att gräfva. Jag måste därför bygga kring gropen med torfvor, så att platsen fick utseende af en liten kulle. På gropens botten lades därefter tjockt med hö, på det att djuren ej skulle skada sig, i händelse att fångsten lyckades, och sedan täcktes gropen med störar och torfvor. Sigge Pettersson stoppade i hast upp en myskoxko, hvilken ställdes som bulvan på västra sidan om gropen, och denna såg verkligen så lefvande ut, där honstod, att hvem som helst kunnat ta henne för äkta. Alla dessa anordningar voro anlagda därpå, att, om någon myskoxhjord komme i närheten, vi skulle försöka drifva den i näten eller i gropen.

Kapten Kjeldsen hade begärt, att det hårdt anlitade folket skulle få en hvilodag, och som det följande dag var söndag, beslöt jag att öfver denna ligga kvar för att invänta myskoxar och låta folket hvila. Söndagen den 19 augusti rådde därför lugn ombord.

Vädret, som förut varit det härligaste, hade nu slagit om till regn och blåst. Barometern, som under det vackra vädret stått synnerligen lågt, hade nu, besynnerligt nog, stigit betydligt. Kjeldsen försäkrade emellertid, att barometern uppe i Ishafvet ofta brukade stiga mot nordlig vind.

På eftermiddagen gjorde jag i sällskap med Levin och Kjell en båtfärd öfver fjorden, hvarvid vi anträffade en flock hvitkindade gäss (Anser leucopsis) och lyckades skjuta fem stycken af denna sällsynta gåsart. Vid vår återkomst till fartyget kommo Östergren, Odhner, Gredin och Sigge Pettersson hem från en fjälltur, som de under eftermiddagen företagit och hvarunder de skjutit två harar. Det var af intresse för oss att få tillräckligt material utaf denna grönländska hare. Han är nämligen betydligt olik vår hare, större och alltid hvit till färgen. Äfven en halfvuxen unghare, som blef skjuten, var nästan rent hvit. Mest afviker han dock från vår hare genom framtändernas utseende och ställning. Vår hare, som mycket begagnar sina tänder till afgnagning af bark på fallna trädstammar och grenar, har därför fått dessa tänder ställda så, att de öfre äro riktade nästan rakt nedåt och verka som mejslar mot de i underkäken motsittande. Den grönländska haren åter, som ej har någon bark att gnaga, utan måste söka de smulor, hvarafhan skall lefva, på marken, här fått gnagartänderna betydligt mera utstående, så att de lämpa sig bättre för det ändamål, hvartill han behöfver dem.

Den 20 augusti var vädret så till vida bättre, att det ej regnade. Det blåste dock en hård vind, och högre upp på fjällen hade snö fallit under natten, så att dessas högsta krön nu voro klädda i hvit skrud.

Bland de myskoxar, vi nu sågo, var en liten hjord på sex gamla djur och två kalfvar, som betade ej långt från det ställe, där jag uppsatt näten, och vi skulle nu försöka drifva dem i näten eller gropen. För detta ändamål gick jag i land med 21 man. Jämte Levin och Kjell dolde jag mig vid gropen, Kulseth och en man med honom placerades högre upp mot fjället för att mota ned djuren, i händelse de skulle taga vägen åt det hållet, och Odhner, som var lättfotad, hvilket väl behöfdes, om man med någon snabbhet skulle taga sig fram på den stenbundna marken, fick i uppdrag att leda drefvet. Detta gjorde han äfven förträffligt, och jag hade nöjet se djuren komma emot oss. Men glädjen blef icke lång, ty den stora tjur, som sprang i teten för den lilla hjorden, sneddade snart af nedåt sjön, där ingen vakt blifvit utställd, eftersom myskoxarne vid alla föregående tillfällen, då de tagit till flykten, styrt kosan upp mot höjderna. De öfriga djuren följde sin ledare, och så sprungo de allesammans tätt förbi näten vid dessas nedersta ända. Där stannade de visserligen och gingo några steg fram emot den uppstoppade kon, men så togo de åter till flykten och försvunno långt upp bland fjällen.

Det hade sålunda hittills varit otur med myskoxfångsten, men jag uppgaf icke fördenskull hoppet, helst som jag förut hade iakttagit, att terrängen var lämpligare längre ut mot mynningen af fjorden. Hade vi kommit något tidigare pååret, medan kalfvarne voro spädare, hade det dock varit vida lättare att fånga dem. Nu voro kalfvarne

redan så stora, att de rörde sig lika så lätt som de gamla djuren, och de följde obehindradt med dessa äfven uppför branterna.

Den 21 augusti gjordes ett nytt försök att fånga ett par kalfvar, som gingo i sällskap med nio gamla djur. Detta försök misslyckades äfven, och kalfvarne flydde i sällskap med hjorden upp bland fjällen.

Under dessa dagar vid Myskoxfjorden borde gifvetvis infångandet af myskoxar gå före allt annat, och ofta nog måste så många man, som utan fara kunde tagas från fartyget, gå i land för att biträda vid fångstförsöken. Insamlandet af hafsdjur låg dock icke heller nu helt nere. När vi natten mellan den 15 och 16 aug. lågo för ankar i Myskoxfjordens yttre del, hade backor utlagts, agnade med färsk fisk, som fångats föregående dag i mynningen af Kejsar Frans Josefs fjord. Som förut vid Spetsbergen fingo vi inga fiskar men väl sjöstjärnor och sjöanemoner (aktinier). Nu företogs den 21 augusti på nästan samma ställe nära Myskoxfjordens mynning en trawlning på 220 m. djup, och resultatet visade ånyo, huru mycket rikare djurlifvet är i en fjords yttre del ån i dess inre. Vi gjorde en sällsynt rik fångst af allehanda hafsdjur, hvaribland åtskilliga, som vi icke fått förut. Anmärkningsvärd var icke allenast mängden af djur utan ock dessas ovanliga storlek. En del arktiska sjöstjärnor nådde här större dimensioner, än man någonsin förut iakttagit. Här erhölls äfven ett mycket stort exemplar af en egendomlig s. k. hafsspindel (Colossendeis proboscidea). Som vanligt nedlades mycket arbete på en god konservering af djuren, och lyckades man nu (genom långsam bedöfning med alkohol och ether) äfven i den kinkiga uppgiften att få snäckorCOLOSSENDEIS PROBOSCIDEA (efter G. O. Sars). Naturlig storlek. Det i Myskoxfjorden erhållna exemplaret är större, 26 cm. mellan de utspärrade benens spetsar.konserverade med djuren utsträckta ur skalet, som om de vore lefvande.

Genom en oriktig manövrering af gamle Ola, som stod vid rodret, råkade fartyget att stranda och sköt med sådan fart upp på en sandbank vid stranden, att det ej var tänkbart att komma loss, förrän vattenståndet blef högre. Detta var just ej någon treflig tillställning, men det var ingenting annat att göra än att vänta och söka vara lugn. Vädret var blåsigt och kallt, temperaturen + 5 gr. Cels.

Först följande dag, tidigt på morgonen, började vi vidtaga kraftiga åtgärder för att komma loss. Barlasten, som var intagen i Mackenziebukten, lossades, och ett mindre ankare, fästadt vid en kabel, utlades, så långt kabeln räckte, i fjorden, hvarefter vi med vinschen halade in kabeln, samtidigt med det maskinen arbetade. Ankaret kom in, men Frithjof stod, där han stod. Flere sådana försök gjordes, men det gick först, sedan vi vid middagstiden med mycket arbete tagit stora ankaret till hjälp. Då gled Frithjof ändtligen ut, och jag såg, hur ansiktet ljusnade på mer än en bland oss, som hade börjat frukta för att få stanna, där vi voro, öfver vintern. Den snälle gubben Ola, som hela tiden gått med tårar i ögonen, blef nu inkallad till mig. Han kom och såg alldeles förskrämd ut, ty han väntade sig straff för sin bragd som styrman. Han fick detta i form af en stor konjak och en duktig fläta tobak, åtföljd af hotelsen att aldrig mer få någon tobak, om han satte fartyget på grund en gång till. Han lofvade att aldrig göra så mer samt förklarade sig nöjd med sitt straff, och — tårarna försvunno från gubbens ögon.

Det var åter godt väder. Fjorden låg spegelblank, och på det klara blå himlahvalfvet fanns ej en molnfläck. Helt sakta ångade vi ut genom fjorden, och nu skullemyskoxfångsten börja på fullt allvar. Under seglatsen in genom fjorden hade jag noga iakttagit terrängen på fjordens båda sidor samt utsett ett par platser, där jag ansåg det vara möjligt att instänga och fånga en hel myskoxhjord. Med flit hade jag uppskjutit denna fångst i större skala, eftersom det naturligtvis skulle vara förenadt med åtskilliga svårigheter att under en längre tid ha flere sådana djur ombord.

D:r Levin önskade ännu en gång göra ett försök med sina pilar, för hvilket ändamål han gick i land på norra sidan, där två ensamma myskoxar betade på fjällsluttningen. Han kom dem emellertid ej tillräckligt nära. De båda djuren voro rädda och flydde undan.

På södra sidan om fjorden iakttogs en kalf i sällskap med några få djur, och ehuru terrängen var olämplig, ville jag dock göra ett försök. Ett bra stycke på norra sidan om djuren uppsattes alltså näten. Vid öfre ändan af dessa posterades Kjell, och vid den nedre stannade jag. Om alla djuren nu som vanligt komme i tät trupp mot näten, var det min plan att skjuta ned ett par af dem för att så mycket lättare kunna fånga de öfriga och framför allt kalfven.

Sedan allt var ordnadt, sändes sexton män under Levins ledning för att drifva fram djuren. Levin var försedd med sina förgiftade pilar och ämnade samtidigt försöka dessa.

Dold bakom en sten satt jag där länge på en kulle vid näten. En större, med stora stenar täckt höjd skymde utsikten för mig, så att jag ej kunde se vare sig drefvet eller myskoxarne. En lemmel kom fram ur ett hål, och jag hade just fångat den lille gynnaren, då jag plötsligt hörde ett skott och snart åter ännu ett. Så var det tyst en lång stund, men plötsligt hördes åter ett skott, och i detsamma såg jag en stor myskoxtjur komma gående emot mig. Vid hans sida sprang kalfven fram och åter. Samtidigt syntesfångstmännen uppträda på båda sidor om tjuren, och denne blef nu utsatt för en fullständig korseld. Fångstmännen sprungo alldeles inpå honom och sköto den ena kulan efter den andra i hans sidor, men det syntes ej bekomma honom det minsta. Och dock måste tjuren skjutas ned, för att vi med säkerhet skulle kunna fånga kalfven. Till utseendet helt lugn, kom tjuren rakt på mig, under det att kalfven sprang än på ena och än på andra sidan om honom, ja, en gång till och med blef tagen på tjurens horn och kastad högt i luften. Fångstmännen sköto fortfarande, och kulorna hveno obehagligt nära mig. Slutligen var föremålet för den vilda jakten alldeles inpå mig, men som jag fruktade, att min kula kunde skena, såsom det en gång förr hade händt, och möjligen träffa endera kalfven eller någon af dem, som förföljde djuren, vågade jag ej skjuta på oxens hufvud, hvilket varit så mycket farligare, som han ej ett ögonblick höll det stilla. Jag gaf honom därför en trekvartsmantlad kula framför vänstra bogen, och därvid föll han och tumlade som en säck utför en tio meter hög, brant sluttning. Väl nedkommen gick han dock genast upp igen och började gå undan. Jag sprang då fram, tätt öfver honom, och sköt två kulor i hans rygg mellan bogbladen, men detta bekom honom, som det tycktes, ej det ringaste. Han gick i näten och ref ned dessa ett långt stycke samt fastnade; men som han ej kommit in i dem med någon fart, gick han endast baklänges och kom så åter loss. Då gaf jag honom ännu en kula, nu framför hans högra bog, i riktning mot hjärtat, samt på blott ett par meters håll, men det oaktadt kunde man ej märka, att han blifvit träffad. Han sprang i sjön och gaf sig af simmande utåt fjorden, och kalfven följde honom. Snart vände han dock åter och sam mot land, och när han steg upp på stranden, hade jag sprungit honom till mötessamt sköt en kula midt i pannan på honom. För denna föll han ändtligen död.

När tjuren föll, sprang kalfven upp på hans rygg, men när vi i detsamma sökte omringa honom med näten, gaf han sig åter i sjön. Mina hurtiga män kastade sig då i vattnet och fångade där det förskrämda djuret. Sedan kalfven därefter blifvit uppburen på stranden, kastade sig fyra starka män öfver honom, tre höllo i benen och en om halsen, och dock sparkade han sig lös två gånger. Slutligen blefvo dock hans ben sammanbundna och han var vårt säkra byte.

Händelsen med den seglifvade tjuren var pinsam, ehuru blott några få minuter förgingo från det han först blef påskjuten, tills han dog. Jag här aldrig sett något liknande. Redan när jag började skjuta på detta djur, var det träffadt af väl ett dussin af fångstmännens grofva kulor. Att det ej föll för mina första skott, är så mycket egendomligare, som — med ett par undantag — alla de myskoxar, Kjell och jag förut skjutit på, hade fallit döda för första skottet. Det enda, som i någon mån ger förklaring, är, att man på så ytterst nära håll lätt skjuter öfver det mycket lågt liggande hjärtat. På längre håll tänker man sig mer för och sätter kulan på det ställe, där den dödar fortast. En annan möjlig förklaring kan ligga därj, att de trekvartsmantlade kulorna, afskjutna på så nära håll, kunna ha exploderat i djurets grofva muskler och ej gått in i de ädlare delarna. Detta har ofta händt mig med vanliga expresskulor, särskildt på djur med mycket späck. Jag fick emellertid nu ej tid att undersöka, hvilken verkan kulorna hade haft i myskoxens inre.

Den fångade kalfven fördes ombord. Det var en kokalf och till en början lika ondsint som Hjalmar. Medförkortning af min hustrus namn Charlotte kallade jag henne *Lotta*.

Hjalmar var redan tam som en hund. Han följde efter oss öfver hela däcket och trifdes bäst i köket, där han stod och hängde i en hetta så stark, att jag endast med svårighet kunde fördraga den. Redan följande dag — den 23 augusti — på morgonen var äfven Lotta så tam, att hon åt ur våra händer. Hon knuffade Hjalmar till en början, men de blefvo fort oskiljaktiga vänner.

MYSKOXKALFVARNE HJALMAR OCH LOTTA.

På morgonen gingo doktorn och Kjell i land för att ännu en gång pröfva de döfvande pilarna. Försöket misslyckades äfven nu, men ett bra fotografi togs på nära håll af en ovanligt stor tjur.Längre ut gingo många djur, och när Levin och Kjell kommit åter, sattes kurs på den plats, där jag hade väntat mig det bästa resultatet af våra fångstförsök.

Det började blåsa nordlig storm, men då vi hade lä, där vi skulle gå i land på norra sidan, hoppades jag, att stormen ej skulle hindra oss. Stormen ökades emellertid allt mer, och när vi voro midt för det efterlängtade stället, kom en orkan så häftig, att kaptenen ej vågade stanna i Myskoxfjorden af fruktan att drifva på land. Frithjof kunde ej med maskinens hjälp allena gå upp i vinden, utan vi måste hissa segel för att komma ut i den breda Nordfjorden. Därifrån förde oss vinden genom Frans Josefs fjord ut mot öppna hafvet.

När vi gingo förbi den plats, där jag hade tänkt att uppehålla mig ett par dagar, såg jag därstädes tjugotvå myskoxar i skilda hjordar och däribland tre kalfvar. En del af dessa djur uppehöllo sig på fjällsluttningen nära sjön, och lokalen var så lämplig för fångst, att allesammans troligen kunnat instängas och tvingas i sjön eller i gropar. Det föreföll mig därför mycket motigt, att vi ej skulle kunna stanna, men jag lugnade mig vid den tanken, att stormen väl snart skulle gå öfver, och då var det jag, som skulle in i fjorden igen.

När vi kommo ut i Nordfjorden, blåste det så, att jag aldrig förr hade sett något liknande, ehuru jag varit med om många stormar. Himlen var alldeles klar, och dock yrde vattnet upp af stormen så, att fjordens yta tedde sig som en slätt i yrväder. Ja, vattnet rök, så att vi stundtals ej sågo land, ehuru vi voro ganska nära de höga fjällen, och det yrde öfver hela riggen på fartyget. Vi kunde ej föra något segel, och maskinen var stoppad. För bara riggen drefvo vi med god fart ut ur fjorden. Väl utkomna i hafvet styrde vi upp i lä om Kap Franklin, där vi på aftonen förankrade.Den 24 augusti randades med strålande solsken, och jag tyckte på morgonen, att vi med så godt väder gärna kunde genast återvända in i fjorden; men då jag uttalade denna min mening till kapten Kjeldsen, pekade han bort mot den stora fjordens mynning, och när jag vände min blick åt det hållet, såg jag, att vattnet fortfarande rök. Stormen fortfor sålunda inne i fjorden, och det var ej att tänka på någon färd dit in.

MYSKOXTJUR.

Jag gick med ett par af mina kamrater i land vid Kap Franklin. Vi gjorde en lång tur upp öfver det lågland, som här utbreder sig mellan fjällen och hafvet. Några myskoxar sågos på afstånd, fjällabbar flögo af och an, och upp under fjället träffade vi en kull ripor, hvilka alla blefvo fällda.Dessa ripor hade redan börjat anlägga vinterdräkten, och de voro så föga skygga, att jag höll på att fånga en af dem med blotta handen.

Upp under fjället, där branterna utestängde den bistra nordanvinden och där solen uppvärmde dalgångarna, var det ännu sommar. Där växte vide och dvärgbjörk ymnigt, och där flög ännu en och annan utsliten fjäril. Nere på slätten åter, där vinden strök fram utan hinder, voro vattenpussarna täckta med is, höstens sista plantor böjde sina vissnade blommor mot jorden och fjällvallmons fröhus stodo nakna och darrade för vinden. Allt tydde på, att detta kalla lands förfärliga vinter var i annalkande.

Vid middagstiden återkommo vi ombord, och jag höll råd med kaptenen om hvad vi borde göra. Han var alltid rädd för att kolen skulle taga slut och sade, att vi ej kunde segla, förrän vi åter tagit in barlast. Då det var omöjligt att få sådan, där vi nu lågo, föreslog han, att vi ännu en gång skulle gå till Mackenziebukten för att taga barlast och där afvakta stormens slut. Då jag insåg risken af att gå utan barlast, biföll jag detta hans förslag, och sålunda afseglade vi ännu en gång till den gamla välkända viken.

I mynningen af denna företogs en lyckad trawlning. Vi erhöllo åtskilliga fiskar (bl. a. Lycodes), ett par olika arter bläckfiskar, talrika musslor, kräftdjur, maskar, tagghudingar o. s. v. På här erhållna stora liljestjärnor (Antedon Eschrichtii) funnos talrika exemplar af en egendomlig parasit (Myzostomum gigas).

Efter trawlningen ankrade vi sent på aftonen åter innanför Tärnholmen.

Den 25 augusti började arbetet med barlastens intagande tidigt på morgonen. Nästan hela besättningen var sysselsatt med att från Tärnön lasta sten i fångstbåtarna ochföra den ombord. Sedan skulle äfven vatten intagas från en bäck, och vi hade sålunda god tid att företaga en utfärd inåt land.

Efter frukosten rodde jag alltså i sällskap med mina kamrater i land. På stranden stodo två färska vargspår. En stor och en mindre varg hade där tassat fram kort före vår ankomst. Det var troligen samma vargar, efter hvilka jag sett spåren vid det inre af Myskoxfjorden. Förra natten hade äfven vargtjut hörts uppifrån fjällen.

Här var sig ej mera likt nu på detta härliga land. Vintern nalkades med stormsteg. Vattenpussarna voro isbelagda, växternas blad föllo af, blomstren hade dött bort, och fåglarne, som vid vårt förra besök varit så talrika på låglandet, voro nu försvunna eller ock församlade i flockar på stranden, färdiga att draga af till sydligare nejder. Af de vadare, som förra gången varit så allmänna, funnos nu endast ungfåglar kvar. De gamla hade redan flyttat. Unga sandlöpare, roskarlar, strandpipare och kärrsnäppor funnos i flockar på den sandiga stranden, och i några skott fälldes så många, att vi fingo en middag af dessa små läckra fåglar.

In på det stora låglandet, dit jag vandrade i Levins och Kjells sällskap, upptäckte vi en stor flock vildgäss. Vi lade oss i försåt för dessa, och en man sändes på en omväg att skrämma upp dem. Detta lyckades, så att flocken flög förbi mig inom skotthåll, och jag fällde en gås. När denna, som var en ung fågel, föll till marken, kastade sig en gammal gås ned ur flocken och satte sig bredvid den nedskjutna. Jag låg till en början stilla och såg med rörelse, huru denna gås gick fram till sin fallne unge och betraktade honom. Först när jag reste mig och kom gående emot dem, lyfte hon och flög, högt klagande, bort efter sina kamrater.När vi vid 4-tiden på e. m. återkommo ombord, var barlast i tillräcklig mängd intagen, och äfven vatten hade förts ombord. Kaptenen ansåg, att tiden var inne att lämna Grönland, och ville nödvändigt gå till sjös. Jag hade aldrig ett ögonblick tänkt på att så tidigt behöfva lämna landet och ville ännu en gång segla in i Myskoxfjorden; men då kaptenen förklarade sig icke kunna villfara denna min önskan, med mindre jag åtoge mig ansvaret för fartyget och folkets lif, nödgades jag, ehuru med svidande hjärta, gifva vika. Allt var klart ombord, och så snart saken var afgjord, gafs genast befallning att lyfta ankaret. Klockan 5 på e. m. gled Frithjof ut ur Mackenziebukten.

Isen hade nu i oöfverskådliga flak drifvit mot land, och det var först vid midnatt, vi efter många krokar lyckades tränga oss ut genom det närmaste isbandet. Det märktes alltför tydligt, att vintern här uppe redan var kommen. Det var full skymning en stund vid midnattstid, och en stjärna, den enda vi sett under vår färd, tindrade på den mörka himlen. Hafvet var täckt af nybildad is, genom hvilken Frithjof nu fick bryta sin väg mot hemmet.

Jag gick till sängs en stund men kunde ej sofva. Mina tankar voro ännu kvar på Grönland. Jag hade hoppats att ännu under en veckas tid få stanna där — och hade drömt om rika skördar. För egen del hade jag just ingenting emot att stanna där till och med öfver vintern, ty en öfvervintring skulle ha inbringat rika skördar och gifvit tillfälle till mången jakt på björn och varg. Men plikten måste gå framför allt. Alltså mot hemmet!

ELFTE KAPITLET.

HEMFÄRDEN.

Den 26 augusti kom jag tidigt på morgonen upp på däck. Vi voro inne i tät is, och Frithjof törnade än med den ena än med den andra bogen mot väldiga isblock. Det var med vemodiga känslor jag blickade bort mot det allt mer försvinnande grönländska landet, hvilket nu som en mörk, blånande strimma höjde sig öfver det isuppfyllda hafvet. Det är dock ett härligt land, där naturen i all sin storslagenhet ännu är oberörd af människohand. Där här forskaren fält framför sig, som ännu ej äro trampade af civiliserade människors fötter, och där vet han ej hvad han kan finna.

Jag ångrade dock icke, att jag låtit kaptenen få råda. Vi hade hela natten måst bryta oss ut genom nybildad is, hvilken på sina ställen var öfver tre tum tjock. Det var sålunda klart, att tiden för hemfärd var inne. Vi hade kanske redan efter ett par dagar ej mer kunnat komma ut på öppet vatten. Kjeldsen, den bepröfvade mannen,

hade sett klarare än jag, och jag gaf honom rätt, huru gärna jag än velat stanna.

Vinden blåste hårdt från söder, och luften var kall. Djurlifvet var fattigt. Här och där syntes ett björnspår på de snöbetäckta isflaken, mellan hvilka en säls runda hufvud emellanåt stack upp ur hafvet. Af fåglar sågos endast ismåsar, hvilkas fläckiga ungar nu tämligen talrikt flögo omkring öfver isen.

Mot aftonen glesnade isen, och de stora flaken blefvo sällsyntare. Under natten ångade vi fram nästan utan hinder af is.

På morgonen den 27 aug. lodade vi och funno djupet vara 2,000 meter på Long. 14° 49' V., Lat. 72° 42' N. Som isen var mycket gles, ansågo vi oss oaktadt det stora djupet kunna företaga en trawlning. För säkerhets skull använde vi emellertid nu ej den Petersenska trawlen, utan en något mera lätthandterlig af annan modell. Emellertid krånglade äfven denna något litet vid första försöket. Fångsten blef dock ganska god och visade, att vi kommit på en lokal med en rik och intressant bottenfauna. På grund häraf upprepades trawlningen, och nu gick allt efter önskan. Vårt utbyte af dessa båda trawlningar var utomordentligt värdefullt. Arterna voro icke tillnärmelsevis så många som vid en del föregående tillfällen (t. ex. den 30 juli), men flere af dem hörde till de största sällsyntheter; vissa voro t. o. m. förut okända. Några arter erhöllos massvis, så t. ex. Pourtalesia, en djuphafssjöborre, i omkring 100 exemplar och Elpidia, en sjökorf, i mer än 1,000. Äfven en skaftad liljestjärna (Bathycrinus) var här rätt allmän, men blott ett enda oskadadt exemplar erhölls af denna sällsynta art. Ett par andra sjökorfvar träffades mera sparsamt, såsom den genomskinliga Kolga hyalina och en ny, i systematiskt afseende intressant Myriotrochus-art. Inuti ett exemplar af den sistnämnda upptäcktes vid senare företagen undersökning ett par

exemplar af en högst egendomlig snäcka (Endoeolax), som i samband med parasitiskt lefnadssätt blifvit i så hög grad ombildad, att man svårligen skulle kunnat gissa sig till dess verkliga natur, om den icke innehölle små ungar, som likna dem af andra snäckor och liksom dessa ha ett litet spiralvridet skal. Af denna egendomliga djurgrupp voro förut blott ett par former kända. Äfven af andra djurklasser fingo vi åtskilligt af intresse. Här må ytterligare blott nämnas något om fiskarne. Af sådana erhöllo vi representanter för det i systematiskt afseende ytterst svårutredda släktet Lycodes, vidare Rhodichtys regina och Paraliparis bathybii, hvilka båda förut voro kända blott i ett fåtal exemplar och icke funnos i något svenskt museum. Af den vackert röda Rhodichtys fingo vi ett par exemplar, det största 30 cm. långt, af den helt svarta Paraliparis bathybii däremot blott ett enda. Där vi nu trawlat, utgjordes bottnen af löst mudder, till stor del bestående af foraminiferskal,

RHODIGHTYS REGINA. 1/2 af naturlig storlek. (Efter R. Collett, något förändradt).

Medan trawlen var ute, rodde Kjell och jag ut på jakt och fällde bland annat nitton vackra ismåsar, hvaraf flere ungfåglar voro särdeles välkomna, då de buro en intressant ungdräkt. Dessa unga fåglar äro nämligen rent hvita med mörka fläckar på ryggen och vingarna. De nu erhållna,som voro af ungefär samma ålder, utvisade, att dessa fläckar variera i hög grad både till storlek och antal.

Under natten forcerade vi stora fält af nybildad, klen is. Polarisen var gles och hindrade ej mycket framfarten.

På morgonen den 28:de augusti var det kallt och blåsigt. Hela riggen på fartyget var som glacerad af is, och när denna fram på dagen började smälta, föllo isbitarna som hagelskurar ned öfver däcket.

Vi trawlade på omkring 2,000 meters djup (Long. 13° 50' V. Lat. 72° 23' N.), och det märktes snart, att vi här hade en helt annan botten än vid senaste trawlningen. Ackumulatorn visade oss, att stållinans spänning ökades i en oroväckande grad. Det var dock inga tvära ryckningar, alltså ej stenbotten. Tydligen hade vi nu, liksom en gång långt in i Myskoxfjorden, råkat ut för seg lera. Mycket snart satt också trawlen ohjälpligt fast i leran. Det var, liksom dagen förut, en trawl af äldre modell, och detta var vår olycka, ty sådana trawlar skära sig djupare ned i bottnen än den Petersenska. Vi kunde nu ej komma från stället, och det återstod oss följaktligen intet annat än att söka få upp trawlen. Maskinen stoppades alltså, och med vinschens tillhjälp började stållinan halas in. Härvid drogs fartyget så småningom tillbaka till den plats, där trawlen fastnat, men där återstod det värsta, nämligen att få denna loss från bottnen. Tyngden var så stor, att vinschen stannade. Slutligen kom den dock åter i

gång, trawlen blef tydligen fri från bottnen och linans inhalning kunde fortsättas. Tyngden var emellertid så kolossal, att ackumulatorn var sträckt till sin hela längd, hvilket den aldrig förut varit. Detta angaf en belastning af minst 1,700 kg. Vi fruktade ock hvarje ögonblick, att stållinan skulle springa af. Den höll dock lyckligtvis. Upphalningen tog en rundlig tid, men hur det var, hade vi

dock slutligen nöjet att se den efterlängtade säcken höja sig mot ytan. Han var, som vi väntat, full af seg lera.

När vi väl hade trawlen uppe vid fartygets sida, vågade vi dock ej utan vidare lyfta honom upp på däck, af fruktan att stållinan eller nätet skulle brista. Öfvertygade, som vi voro, att trawlen utom leran innehölle mycket af värde, företogo vi emellertid åtskilliga anstalter för att få upp den, och detta lyckades också, sedan flere linor hade blifvit slagna under säcken. En tämligen stor fisk, en mörkfläckig Lycodes, som låg öfverst i trawlen, hade förut fiskats upp med en håf. Slutligen hade vi hela lermassan uppe på däcket, och många baljor fylldes med den sega smörjan; men våra förhoppningar om att däri finna något större antal djur blefvo gäckade. Blåfrusna af köld stodo zoologerna till sent på natten och sållade den ovanligt svårhandterliga leran utan att finna stort annat än en mängd svampar och ett fåtal kräftdjur.

*

När nu vintern tvingade mig att lämna Grönland tidigare än jag önskat, var min förhoppning, att vi på hemfärden skulle kunna landa på Jan Mayen, där jag bland annat gärna ville undersöka, hur långt stormfåglarnes ungar vid denna tid hunnit i utveckling. Dessa växa nämligen så ytterst långsamt, att de först sent på hösten gifva sig ut på hafvet, och då de klippöar, på hvilka stormfågeln häckar, i regel äro svårtillgängliga denna årstid, har det ej gifvits mig något tillfälle att studera de unga stormfåglarne, hvilka troligen matas af föräldrarne långt efter det de blifvit fullväxta. Äfven en del andra af fågelbergens bebyggare vore af intresse att studera denna årstid, och då således ett arbetsfält för mig låg öppet på Jan Mayen, sattes kurs på denna ö.

Under trawlningsarbetena hade Kjell varit ute i båt och skjutit en hel del nyligen utflugna ungar af alkekungen. Dessa voro af mycket stort intresse, därför att de buro en dräkt, som ännu ej var känd. Ungfågeln af denna art är nämligen mig veterligen aldrig beskrifven i annan dräkt än den, som anlägges senare på hösten och som liknar de äldre fåglarnes vinterdräkt. De nu gjorda fynden gåfvo vid handen, att ungarne i sin första fjäderdräkt mest likna de gamla i deras sommardräkt. Denna sin förstå fjäderklädnad bära de dock endast en kort tid, hvarefter de anlägga en mera hvitaktig vinterdräkt. Senare under färden gjorda fynd konstaterade äfven riktigheten häraf. De nyligen utflugna ungarne anträffades inne bland isen, där de förekommo i små, täta flockar. De gifva sig således af på långfärd uppåt det isfyllda hafvet, så snart de äro flygfärdiga, och då deras matstrupar voro fulla af märlkräftor, är det antagligen detta lilla kräftdjur, hvilket tjänar som föda åt så många djur, som lockar de små fåglarne ut på den långa färden.

Under natten till den 29 augusti hörde jag oupphörligt, att fartyget skar sig fram genom nybildad is, och på morgonen berättade kapten Kjeldsen, att vi på natten gått genom nyis af ända till tre och en half tums tjocklek. Det var således tur, att vi hade ett fartyg med så pass kraftig maskin som Frithjofs, enär det annars möjligen kunnat hända, att vi blifvit sittande i isen. För min del tror jag dock ej, att man behöfver frukta denna is så pass långt ut i hafvet. Den bör sannolikt snart brytas upp af ström och vind samt af den kringdrifvande polarisen.

Vädret var kallt, vinden hård, och hela fartygets rigg var klädd i is och rim. Under dagens lopp haglade ständigt isbitar ned öfver däcket. Isen låg fortfarande tät och utbredd i stora flak, och Frithjof knuffade sig fram mellan

isblocken samt törnade ofta emot dessa, så att hela fartyget skälfde. För hvarje sådan törn kom en skur af isbitar nedhaglande från riggen, På förmiddagen började dyning märkas, och denna tilltog mer och mer. Det var Kjells födelsedag, hvarför middagen var festligare än vanligt, och medan vi ännu sutto vid bordet, började fartyget att kränga för en rätt hög sjögång. Vi voro följaktligen nu ute ur polarisen. Äfven denna viktiga händelse inträffade således på en af deltagarnes födelsedag.

När jag efter middagen kom upp på däck, hade molnen i sydost skingrat sig, och Jan Mayen med sitt höga Beerenberg låg klart framför oss. Mot aftonen voro vi under land men sökte förgäfves närma oss detta. Sjön gick

så våldsam för nordlig vind, att kaptenen och jag voro ense om det omöjliga uti att söka landa. Jag beslöt därför att segla omkring ön för att möjligen komma i land på södra sidan, och för detta ändamål styrdes färden utmed landet öster ut. Utanför Jan Mayens nordostpynt kommo vi in i ett helt smalt men tätt packadt isbälte, i hvilket fartyget för en kort stund fastnade. Detta var den sista is vi voro ute för. Snart hade vi dock trängt oss igenom, och utanför detta isbälte mötte oss oceanens väldiga vågor. Vinden tilltog mer och mer, det tjöt i tackel och tåg, fartyget krängde, och sjöarna rullade så höga, att kaptenen förklarade det vara omöjligt att landa på Jan Mayen, Alltså återstod endast att styra färden ut öfver det skummande hafvet, mot hemlandet i öster.

Jag tror, att nu som alltid på dylika färder, när hösten kommer med stormar och köld, litet hvar af deltagarne längtade hem. Åtminstone såg jag mer än ett anlete ljusna, när jag gaf mitt samtycke till att hissa alla segel och styra kurs mot Norge. Flinka som ekorrar klättrade »gutterne» upp iISBÄLTET VID JAN MAYEN DEN 29:E AUGUSTI.riggen, upp till stormastens rår, och snart utvecklade sig det ena seglet efter det andra. Inom en kort stund voro »alla klutar tillsatta», som sjömännen säga, och Frithjof flög fram öfver de skummande böljorna.

På natten rådde hård storm och fartyget krängde så, att jag måste hålla mig fast för att ej mila ur sängen. Allt hvad löst fanns i vår lilla salong kom in till mig i hytten. Först kom en marklåda och diverse böcker, efter dem ett par stolar och många andra småsaker, som ej vidare generade mig; men när slutligen den tunga järnkaminen kom efter och hotade att krossa min säng, då måste jag upp och binda, hvad som bindas kunde.

Den 31 augusti hade stormen ytterligare ökat, men vinden hade dragit sig till nordväst och var således den bästa vi kunde önska.

Ehuru det ej är behagligt på däck i ett sådant väder, stod jag där stundtals och såg på de höga sjöarna, hvilka ofta skummande höjde sig öfver fartygets akter, som hotade de att rulla sig öfver oss. Hur det var, så nådde de dock aldrig upp, och det var Frithjof, som stolt höjde sig på sjöarnas ryggar.

Jag var mycket orolig för att våra dyrbara myskoxkalfvar skulle lida af sjögången och kanske dö af sjösjuka. Vi hade stängt in dem i det stora arbetsrummet på däck, bäddat tjockt med hö på golfvet åt dem och lagt med hö stoppade säckar kring väggarna. De tycktes emellertid ej lida af sjösjuka. Ehuru de under krängningarna åkte hit och dit, lågo de dock helt lugnt och åto af höet.

Det var med rätt egendomliga känslor jag under denna hemresa iakttog förändringarna i temperatur och dager, allt eftersom vi kommo längre mot söder. Vid Grönland var det ännu ljust hela natten, ja, ett ljushaf låg dag och nattutbredt öfver land och haf, och man andades lätt den behagliga, kyliga luften, Under färden mot söder kändes luften allt tyngre och varmare, och mörkret tilltog hastigt natt efter natt.

Vi gjorde tack vare den starka förliga vinden en snabb resa. Redan den 3:e september ångade vi i tidiga morgonstunden in genom Trondhjemsfjorden och ankrade vid Trondhjem kL 4 på morgonen. Vi hade således på fyra dygn seglat öfver från Jan Mayen till Norges kust.

*

Nu återstod ett drygt arbete med inpackning af alla samlingar. Tvenne jämvägsvagnar lastades med sådana och annat gods. Myskoxkalfvarne, som mådde väl efter färden öfver hafvet, inlogerades i en bur, och Sigge Pettersson reste med dem till bestämmelseorten, konsul Broms' egendom vid Boden.

Vi hade en enkel afskedsfest för våra präktiga kamrater, kapten Kjeldsen och styrman Øien. Tiden var sedan snart inne, då expeditionen skulle upplösas. Jag är säker på att mina svenska kamrater med mig delade känslan af saknad och tacksamhet, då vi skildes från den norska besättningen. Hvad mig beträffar, så hade jag med vänskapens band fäst mig vid dessa hurtiga sjömän, hvilka alla under expeditionens gång uppfört sig på ett för dem så hedrande sätt, att det för mig är ett nöje att här offentligen till dem uttala min varmt kända tacksamhet.

OM EXPEDITIONENS RESULTAT.

En riktig uppfattning af en vetenskaplig expeditions resultat kan först vinnas, sedan alla samlingar och iakttagelser blifvit vetenskapligt bearbetade. En sådan bearbetning kräfver emellertid lång tid och samverkan af talrika vetenskapsmän, specialister hvar och en inom sitt begränsade område. Samlingarna från den svenska zoologiska polarexpeditionen år 1900 befinna sig för närvarande till stor del under sådan bearbetning, delvis tillsammans med utbytet från andra svenska polarfärder. Som frukt af denna bearbetning har man att vänta ett större antal afhandlingar i olika vetenskapliga publikationer. Redan nu föreligga i tryck några kortare meddelanden om vissa djurgrupper, hvarjämte enskilda upplysningar lämnats angående resultatet af en del andra gruppers bearbetning. På grundval af dessa meddelanden och mina egna iakttagelser under resan vill jag här gifva några korta antydningar om expeditionens vetenskapliga resultat.

Rörande säldjurens lefnadsvanor hafva omfattande undersökningar gjorts. Genom undersökning af maginnehållet har kännedom vunnits om de olika arternas födoämnen.Klappmytsens periodiska vandringar in mot land, hvarom uppgifter föreligga i den zoologiska litteraturen, befunnos icke existera. Vid Kejsar Frans Josefs fjord gjordes iakttagelser rörande myskoxens biologi. Den förut till lefnadssättet fullständigt okända grönländska lemmeln blef noga studerad. Då åtskilliga exemplar hemfördes lefvande, i fångenskap anlade vinterdräkt och följande år fortplantade sig, blefvo äfven vinterdräkten och djurets fortplantningssätt noga kända. Isjälfva verket känna vi nu detta djurs biologi långt bättre än de svenska lemmelarternas.

TAMA GRÖNLANDSLEMLAR I SIN BUR.

På Spetsbergen iakttogos tre för denna lokal nya fågelarter. De häckande fåglarnes lif studerades noga, och det visade sig, att dessa flögo ända till 200 kilometer ut öfver polarhafvet för att hämta föda åt sina ungar. Alla på ännu längre afstånd från land erhållna fåglar voro antingen ungfåglar, som ännu ej fortplantade sig, eller äldre sterila exemplar. I östra Grönland studerades fåglarnes flyttning, hvarigenom jag erhöll värdefulla komplement till mina i andra länder gjorda iakttagelser. I öfrigt gjordes talrika omitologiska iakttagelser af intresse, hvilka jag har för afsikt att offentliggöra å annat ställe, jämte mina iakttagelser rörande de arktiska däggdjuren.

Af fiskar hemfördes en betydlig samling, som innehåller flere slora sällsyntheter. Af det för de arktiska trakternas fiskfauna utmärkande släktet Lycodes erhölls en rik fångst, hvaribland — enligt den danske fiskkännaren d:r A. S. Jensens åsikt — befinner sig en för vetenskapen ny art. De hittills något närmare undersökta samlingarna af lägre hafsdjur hafva visat sig innehålla ett icke ringa antal förut okända arter, af hvilka en del erbjuda stort intresse för vetenskapen. Några bland dessa hafva i det föregående blifvit nämnda.

Genom serier af håfningar i vertikal riktning fastslogs, att i norra Ishafvet ett rikt djurlif är rådande på alla djup, från ytan till bottnen. Rörande de arktiska hafsdjurens geografiska utbredning vunnos många nya upplysningar. Faunan i det istäckta hafvet öster om Grönland har hittills varit högst obetydligt känd. Denna lucka bör blifva tämligen väl utfylld, när en gång de rika samlingar blifvitbearbetade, hvilka från dessa trakter hemförts af Nathorsts expedition år 1899 och af den zoologiska expeditionen 1900.

För undersökning af bakteriers förekomst i de arktiska djurens tarmkanal tog doktor Levin under resan icke mindre än 1200 prof. De från ett så omfattande material erhållna resultaten måste blifva af största betydelse vid utredningen af den äfven ur zoologisk synpunkt intressanta frågan om bakteriernas förekomst i tarmen hes de högre djuren och deras betydelse för dessa djurs matsmältning. Galla af olika sälar och af myskoxe tillvaratogs på begäran af professor Hammarsten för att af denne kemiskt undersökas. Bland de vid Mackenziebukten insamlade växterna funnos flere, som ej förut voro kända från denna trakt af Grönland.

De hemförda samlingarna, som enligt konsul Broms' bestämmelse fördelas mellan ett antal olika svenska museer, utgöra för dessa en synnerligen värdefull tillökning. Af arktiska däggdjur och fåglar har ingen annan expedition hemfört en tillnärmelsevis så stor och vackert preparerad samling. 226 däggdjur och 1,100 fåglar hade konserverats för uppstoppning, af däggdjur bl. a. ett par exemplar af den sällsynta grönlandsvargen och omkring 100 exemplar af den intill år 1900 i blott några få exemplar kända grönländska lemmeln.År 1900 insamlades grönlandslemmeln i talrika exemplar äfven af den danska, under Amdrups ledning stående expeditionen till östra

Grönland. Dessa samlingar hafva till största delen tillfallit Uppsala och Lunds universiteters zoologiska museer samt zoologiska riksmuseet i Stockholm, hvarjämte smärre samlingar tilldelats sex andra svenska museer. Dessutom har, hufvudsakligast med användande af samlingar från denna expedition, i Biologiska museet i Stockholm upprättats en ny afdelning med motiv från Mackenziebukten på östraGrönland och innehållande alla de däggdjur och fåglar, som af expeditionen anträffades på denna lokal

Af däggdjur och fåglar togos äfven skelett och allehanda anatomiska preparat, hvarjämte parasiter flitigt eftersöktes och konserverades,

Samlingarna af fiskar och allehanda lägre djur finnas ännu nästan odelade kvar i Uppsala. Allt efter det de blifva bearbetade, skola emellertid äfven dessa delas mellan flere muséer. De talrika dupletterna komma dock hufvudsakligen att tillfalla Uppsala universitets zoologiska museum, för hvilket de utgöra ett ytterst värdefullt bytesmaterial. Äfven dessa samlingar hafva ådragit sig uppmärksamhet för det vackra sätt, hvarpå de blifvit konserverade.

FRÅN GRÖNLANDSAFDELNINGEN I BIOLOGISKA MUSÉET.

Såsom af inledningen till denna reseskildring synes, skulle under vistelsen vid Spetsbergen och Grönland andrauppgifter intaga främsta platsen på programmet men den rundligt tillmätta tiden för resan mellan dessa platser hufvudsakligen ägnas åt insamlande af hafsdjur. Det blef därför en svår missräkning, att på grund af de ogynnsamma jsförhållandena blott några få trawlningar kunde företagas. Emellertid erhölls vid Spetsbergen och framför allt vid Grönland en så rik fångst af hafsdjur, att expeditionens samlingar af sådana djur ändock torde äfven till kvantiteten motsvara de anspråk, som man är berättigad ställa på en uteslutande zoologisk expedition. Då antalet af trawlningar och skrapningar af angifna skäl ej kunde bli större, än det varit under en del andra svenska ishafsfärder, så måste utan tvifvel det rikligare utbytet till väsentlig del bero på begagnandet af andra fångstredskap, särskildt den Petersenska trawlen. Denna utmärkta trawl förtjänar att varmt rekommenderas, ehuru den naturligtvis ej är något universalredskap, som skulle kunna göra andra trawlar och skrapor onödiga. Sådana hafva ju i vissa fall afgjorda företräden och begagnades äfven under denna expedition, om ock i mindre utsläckning.

De entomologiska arbetena ledo mera än någon annan af expeditionens uppgifter af den ogynnsamma väderleken. På Spetsbergen kunde för snö och is nästan intet uträttas, och när vi kommo till Grönland, funno vi äfven där insektslifvet fattigt. Härifrån hemfördes emellertid äfven en entomologisk samling, som öfverlämnats till zoologiska riksmuseet i Stockholm.

De båda lefvande myskoxkalfvarne, de första som införts i Sverige, trifvas förträffligt i sitt nya hem nära Boden och hafva där vuxit betydligt. Såväl dessa som de tre af grosshandlare Liljewalch senare inköpta synas ej ha lidit det minsta af förra sommarens ovanligt starka och ihållande

MYSKOXKALFVARNE HJALMAR OCH LOTTA EFTER ETT ÅRS VISTELSE I SVERIGE.

värme. Dessa erfarenheter gifva oss goda förhoppningar, att man skall lyckas fullständigt acklimatisera myskoxen i Sverige.

Hvilken betydelse ett sådant djur som myskoxen skulle kunna få för vårt land, därom kan man icke ännu bilda sig ett säkert omdöme. Detta är mycket beroende på graden af dess fruktsamhet. Om denna äfven i djurets hemland skulle vara ringa, är det alls icke otroligt, att den kan komma att stiga, när det öfverflyttats till trakter, där tillgången på näring är rikligare och stammen genom lämplig utgallring hindras att blifva för stor. Säkert är, att vår halfös fjällvidder lika väl som det ogästvänliga nordöstra Grönland böra kunna nära ett mycket stort antal sådana djur, och detta utan något förfång för den redan befintliga stammen af renar och nötkreatur, eftersom myskoxen till stor del söker annan näring än dessa.

För våra nordligare provinser borde myskoxen kunna bli en ackvisition af största ekonomiska betydelse. Köttet, hudarna och icke minst ullen af detta djur hafva mycket stort värde; äfven det långa, grofva, tagellika håret torde kunna få användning. Hvad särskildt ullen angår, hvilken under vintern växer fram mellan de grofva håren som

en tjock och tät fäll, har professor Nathorst från sakkunnigt håll fått det utlåtandet, att den i finhet och mjukhet närmast]iknar vicuñans och synes vara finare än kamelullen.

Huruvida det skulle löna sig att hålla myskoxen som verkligt husdjur, må lämnas därhän. Skulle han däremot kunna hållas i halftamt tillstånd som renen, så kunde man fullt tillgodogöra sig hans förmåga att i fjällen året rundt själf skaffa sig föda.

Att myskoxen i detta afseende har lätt för att reda sig, framgår af hans talrikhet i de jämförelsevis med våra fjäll karga trakterna kring Kejsar Frans Josefs fjord. På det tämligeninskränkta område, vi besökte, sågo vi åtminstone ett par hundra djur, och antalet endast i trakterna närmast kring Myskoxfjorden var säkerligen långt större än så, alldenstund djuren icke voro inskränkta till fjorddalen utan äfven förekommo långt in i sidodalarna och på fjällplatåerna. På sådana svårtillgängliga och från stranden aflägsna platser undandraga sig dessa djur med lätthet människans förföljelse under de få veckor af året, som denna kust kan besökas. Då dessutom myskoxen är talrik ännu vid Grönlands nordspets och utan tvifvel finnes längs hela den otillgängliga norra delen af östra kusten (se Nathorsts framställning i Sv. Jägareförbundets Nya Tidskrift för år 1900), så torde denna intressanta djurart på Grönland föra en mycket trygg tillvaro, för såvidt den ej har någon farligare fiende än människan.

*

Frithjofs kurs i Norra ishafvet år 1900.

(Kartan efter A.G. Nathorst)

Gen. Stab. Lit. Anst. Stockh.